

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1952

ANDRA KAMMAREN

Nr 6

16—20 februari

Debatter m. m.

Tisdagen den 19 februari.

Sid.

Interpellation av:

Herr Ohlin ang. åtgärder för undvikande av att personer, som äro kända för kommunistisk inställning, placeras på ur försvarssynpunkt viktiga poster, m. m.	8
---	---

Onsdagen den 20 februari.

Svar på frågor av:

Herr Ståhl rörande tolkningen av gällande bestämmelser om klockringning vid jordfästning	10
Herr Wedén ang. sammanförande av parterna på byggnadsmarknaden i syfte att förbättra produktivitetsutvecklingen	11
Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60	14
Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannaupdragets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner	38
Marinens fartygsbyggnader	59
Motion om befrielse från skattskyldighet för avlönings- och andra förmåner, som äro förbundna med tjänstgöringen vid Svenska röda korsets fältsjukhus i Korea	63
Motioner om fyrehjuliga invalidfordons undantagande från fordonsbeskattning	64
Motioner om förlängd semester för vissa arbetstagare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete	66
Motion ang. ändring i 7 § lagen om semester	66
Motioner om förtydligande av vägtrafikförordningens bestämmelser beträffande gåendes skyldighet att åtllyda trafikljussignaler, m. m	69

	Sid.
Motioner om allmänt barnbidrag till barn, som vistas å nomadskolorna	70
Ändring av språkformerna i riksdagens protokoll	72
Motion om viss ändring av bestämmelserna i 2 § kungörelsen angående rätt att inneha radiomottagningsapparat	72
Motion om åtgärder mot fortsatt organiserad import av utländsk arbetskraft till Sverige.....	73

Samtliga avgjorda ärenden.

Tisdagen den 19 februari.

<i>Bankoutskottets</i> anmälan ang. tillägg till riksgäldskontorets reglemente	5
--	---

Onsdagen den 20 februari.

<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 4, ang. beredandet av frågor om ersättning för riksdagsmannauppgdraget m. m.....	38
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 16, ang. utgifter å tilläggsstat II (utrikesdepartementet)	58
— nr 17, ang. utgifter å tilläggsstat II (försvarsdepartementet) ...	58
— nr 19, ang. utgifter å tilläggsstat II (kommunikationsdepartementet)	59
— nr 21, ang. utgifter å tilläggsstat II (ecklesiastikdepartementet) ..	59
— nr 22, ang. utgifter å tilläggsstat II (handelsdepartementet)	59
— nr 24, ang. utgifter å tilläggsstat II (staten för statens allmänna fastighetsfond)	59
— nr 25, ang. utgifter å tilläggsstat II (staten för försvarets fastighetsfond)	59
— nr 26, ang. anslag å kapitalbudgeten för finansdepartementet ...	59
— nr 27, ang. marinens fartygsbyggnader	59
— nr 28, ang. anslag till oförutsedda utgifter	62
— nr 29, ang. avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster ...	63
— nr 30, ang. stat för statens allmänna fastighetsfond	63
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 2, ang. fortsatt giltighet av förordningen ang. omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker.	63
— nr 3, ang. skyldigheten att avgiva självdeklaration	63
— nr 4, ang. befrielse från skattskyldighet vid Svenska röda korsets fältsjukhus i Korea	63
— nr 5, ang. fyrehjuliga invalidfordons undantagande från fordonsbeskattning	64
— nr 6, ang. tullfrihet och skattelättnader för vissa för försvaret lämpade motorfordon	65
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 4, ang. ändrad lydelse av 2 § lagen med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret	65
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 5, ang. ändring av vägtrafikförordningen	65
— nr 6, ang. förlängd semester för vissa arbetstagare	66

	sid.
— nr 7, ang. ändring i lagen om semester	66
— nr 8, ang. gåendes skyldigheter att åtljda trafikljussignaler, m. m.	69
— nr 9, ang. barnbidrag till barn å nomadskolorna	70
— nr 10, ang. ökning av tiden för allmänt barnbidrag	72
<i>Andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 1, ang.</i> ändring av språkformerna i riksdagens protokoll	72
— nr 2, ang. ändring av bestämmelserna i kungörelsen ang. rätt att inneha radiomottagningsapparat	72
— nr 3, ang. åtgärder mot importen av utländsk arbetskraft	73

Lördagen den 16 februari.

Kl. 2 em.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde undertecknad, jämlikt herr talmannens förordnande, vid protokollet.

§ 1.

Justerades protokollet för den 9 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogs Kungl. Maj:ts skrivelse nr 45, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling.

På förslag av herr talmannen, som förklarade sig hava om tiden för valet samrått med första kammarens talman, beslöt kammaren att vid plenum onsdagen den 27 innevarande februari utse ledamöter och suppleanter i församlingen.

§ 3.

Föredrogs den av herr *Svensson* i Ljungskile vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående den av 1951 års kyrkomöte begärda överarbetningen av gällande kollektkungörelse.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4.

Föredrogs den av herr *Andersson* i Ronneby vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående ändrad utformning av hyreslagen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Anmälades, att följande Kungl. Maj:ts

propositioner och skrivelse tillställts kammaren, nämligen:

nr 47, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens konferens år 1951 vid dess trettiofjärde sammanträde fattade beslut;

nr 49, angående efterskänkande av staten tilldömd ersättning för släckningskostnad vid skogsbrand; och

nr 57, angående muntligt meddelande till riksdagen.

Nämnda propositioner och skrivelse bordlades.

§ 6.

Herr talmannen meddelade, att bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan anmält, att till utskottet inkommit framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående visst tillägg till § 61 i riksgäldskontorets reglemente.

Denna anmälan bordlades.

§ 7.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannaupdragets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner;

statsutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen av-

ser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser staten för statens allmänna fastighetsfond;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser staten för försvarets fastighetsfond;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1952/53, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1952/53 till Marinen: Fartygsbyggnader, dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående plan för flottans fartygsbyggnader jämte i sistnämnda ämne väckta motioner;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1952/53 till oförutsedda utgifter;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts

förslag om anslag för budgetåret 1952/53 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1952/53;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omställnings- och utskänkningskatt å spritdrycker;

nr 3, i anledning av väckt motion om höjning av inkomstgränsen för skyldighet att avgiva självdeklaration till inkomstbeskattning;

nr 4, i anledning av väckt motion om befrielse från skattskyldighet för avlönings- och andra förmåner, som äro förbundna med tjänstgöringen vid Svenska röda korsets fältsjukhus i Korea;

nr 5, i anledning av väckta motioner om fyrhjuliga invalidfordons undantagande från fordonsbeskattning; och

nr 6, i anledning av väckta motioner om tullfrihet och skattelättnader för vissa terränggående, för försvaret lämpade motorfordon;

första lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ lagen den 29 november 1946 (nr 722) med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret, så ock om fortsatt giltighet av samma lag;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av 32 § 2 mom. vägtrafikförordningen;

nr 6, i anledning av väckta motioner om förlängd semester för vissa arbetstagare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete;

nr 7, i anledning av väckt motion

angående ändring i 7 § lagen om semester;

nr 8, i anledning av väckta motioner om förtydligande av vägtrafikförordningens bestämmelser beträffande gåendes skyldigheter att åtlyda trafikljussignaler, m. m.;

nr 9, i anledning av väckta motioner om allmänt barnbidrag till barn, som vistas å nomadskolorna; och

nr 10, i anledning av väckt motion angående utökning av den tid, varunder allmänt barnbidrag skall utgivas; samt

andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden:

nr 1, över motion angående ändring av språkformerna i riksdagens protokoll;

nr 2, över motion om viss ändring av bestämmelserna i 2 § kungörelsen angående rätt att inneha radiomottagningsapparat; och

nr 3, över motion om åtgärder mot fortsatt organiserad import av utländsk arbetskraft till Sverige.

§ 8.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1952/53 under första huvudtiteln, avseende anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser kungl. slottsstaten;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde; och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

från första lagutskottet, nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.;

från andra lagutskottet, nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen; samt

från jordbruksutskottet:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, såvitt propositionen avser jordbruksärenden;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan; och

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från återbetalning av statsbidrag, som utbetalats till Rotasjöns torrläggningföretag av år 1937 i Kronobergs län, m. m.

Vidare anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 24, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning m. m.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 2.05 em.

In fidem
Per Bergsten.

Tisdagen den 19 februari.

Kl. 4 em.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 12 och den 13 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 47, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Internationella arbetsorganisationens konferens år 1951 vid dess trettiofjärde sammanträde fattade beslut; och

till statsutskottet propositionen nr 49, angående efterskänkande av staten tilldömd ersättning för släckningskostnad vid skogsbrand.

§ 3.

Föredrogos Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 57, angående muntligt meddelande till riksdagen.

Av denna skrivelse, som nu föredrogos och lades till handlingarna, inhämtades att Kungl. Maj:t givit riksdagen till känna, att Kungl. Maj:t prövat lämpligt att i den i § 56 riksdagsordningen stadgade ordning till riksdagen gjordes meddelande rörande Förenta Nationernas verksamhet ävensom förordnat att meddelandet skulle framföras i första kammaren av statsministern och i andra kammaren av ministern för utrikes ärendena.

Herr talmannen meddelade, att det i Kungl. Maj:ts skrivelse omförmälda meddelandet komme att lämnas vid kammarens sammanträde den 27 innevarande februari kl. 10 fm.

§ 4.

Föredrogos och lades till handlingarna bankoutsrottets anmälan jämlikt § 21 riksdagsstadgan, att till utskottet inkommit framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående visst tillägg till § 61 i riksgäldskontorets reglemente.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 4, statsutskottets utlåtanden nr 16, 17, 19, 21, 22 och 24—30, bevillningsutskottets betänkanden nr 2—6, första lagutskottets utlåtande nr 4, andra lagutskottets utlåtanden nr 5—10 samt andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden nr 1—3.

§ 6.

Interpellation ang. åtgärder för undvikande av att personer, som äro kända för kommunistisk inställning, placeras på ur försvarssynpunkt viktiga poster, m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr OHLIN, som anförde: Den senaste tidens avslöjanden om kommunistisk spionverksamhet i landet aktualiserar ånyo frågan om effektiviteten av de åtgärder, som statsmakterna vidtaga mot denna form av landsförrädisk verksamhet. Den sist timade händelsen är ägnad att framhäva vikten av allmänhetens solidariska medverkan vid bekämpandet av dessa företeelser. Dessutom markeras betydelsen av att personer, som äro kända för kommunistisk inställning, icke placeras på poster såväl inom statlig och kommunal förvaltning som annorstädes. Det vore önskvärt att svenska folket får be-

Interpellation ang. åtgärder för undvikande av att personer, som äro kända för kommunistisk inställning, placeras på ur försvarssynpunkt viktiga poster, m. m.

sked från regeringen, som närmast har möjlighet att bedöma dessa frågor, huruvida åtgärderna på detta område äro, såvitt kan anses, till fyllest. Vissheten om att vår försvarsberedskap härvidlag är föremål för ständig uppmärksamhet är en nödvändig förutsättning för att allmänheten skall kunna känna sig någorlunda trygg för att icke det militära försvaret utlämnas av landsförrädare.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes om andra kammarens tillstånd att till hans excellens herr statsministern få rikta följande frågor:

Anser herr statsministern att allt gjorts som rimligen kan göras för att undvika att personer, som äro kända för kommunistisk inställning, placeras på ur försvarssynpunkt viktiga poster såväl inom statlig och kommunal förvaltning som annorstädes?

Anser herr statsministern att den senaste tidens händelser aktualiserat frågan om ytterligare förstärkning av säkerhetspolisens organisation?

Denna anhållan bordlades.

§ 7.

Anmäldes, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen

nr 58, med förslag till lag om ogiltighet av sämjedelning av jord inom vissa delar av Kopparbergs län;

nr 60, angående höjning av statstjänstemännens löner, m. m.; och

nr 61, angående provisoriskt lönetillägg för tjänstgöring på s. k. obekvämlig arbetstid.

Dessa propositioner bordlades.

§ 8.

Föredrogs följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att riksdagsman Sven Hedqvist på grund av körtelinflammation är oförmögen till arbete fr. o. m. den 17/2 t. o. m. den 24/2 1952 intygas.

Nynäshamn den 15 februari 1952.

Einar Wik,
stadsläkare, Nynäshamn.

Herr Hedqvist, som av herr talman beviljats ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 11 till och med den 16 februari, beviljades nu fortsatt ledighet till och med den 24 februari.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 4.08 em.

In fidem
Gunnar Brith.

Onsdagen den 20 februari.

Kl. 11 fm.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas, att talman Aug. Sävström på grund av lunginflammation är oförmögen att delta i riksdagsgöromålen från den 19/2 1952 tills vidare.

Stockholm den 19/2 1952.

N. Swartz
leg. läk., prof.

Att statsrådet och ledamoten av riksdagens andra kammare Torsten Nilsson på grund av angina tonsillaris (halsfluss) är oförmögen delta i riksdagens arbete t. v., intygas.

Stockholm den 20/2 1952.

Hans Öhman
leg. läkare.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr talmannen Sävström från och med den 19 februari tills vidare samt herr statsrådet Torsten Nilsson från och med denna dag tills vidare.

§ 2.

Svar på fråga rörande tolkningen av gällande bestämmelser om klockringning vid jordfästning.

Herr förste vice talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet ZETTERBERG, som anförde:

Herr talman! Herr Ståhl har frågat mig om jag är villig att snarast medverka till en auktoritativ tolkning eller, om så behövs, en ändring av 8 § i nu gällande

jordfästningslag i sådan riktning, att klockringning obligatoriskt skall verkställas vid varje jordfästning, då så begäres, oavsett om den avlidne utträtt ur svenska kyrkan eller icke.

Den bestämmelse som herr Ståhl åsyftar innehåller att, då jordfästning förrättas i annan ordning än svenska kyrkans eller begravningen sker utan jordfästning, klockringning, om det begäres, skall äga rum i vanlig ordning. Vad som vållat en viss tvekan är att denna bestämmelse står i jordfästningslagen, som är en kyrkolag och som endast behandlar frågor om jordfästning av den som vid sin död tillhörde kyrkan. Vill man tolka lagen på ett formellt sätt, kan man därför säga att det inte finns någon bestämmelse om klockringning i sådana fall, då den avlidne icke tillhörde kyrkan. Då får alltså den som bestämmer om klockringningen avgöra frågan utan ledning av någon lagbestämmelse. Härvid är emellertid att märka, att den begränsning, som ligger i lagbestämmelsens formella tillämplighet, icke är uttryck för något sakligt övervägande. Frågan behandlades icke närmare under förarbetena till religionsfrihetslagstiftningen. Det synes mig därför vara rimligt att man icke vägrar begravningsringning med kyrkklockor i något fall, då det begäres, och således icke heller i det fallet, då den avlidne stod utanför kyrkan.

Det kan tilläggas att både riksdagen och kyrkomötet vid behandlingen av religionsfrihetslagstiftningen gjorde anmärkningar mot de bristfälligheter, som uppkommo genom att man försökte lappa på den gamla jordfästningslagen i stället för att skriva en helt ny, som tar hänsyn till de ändrade förhållandena. Det är också min mening att en utred-

Svar på fråga ang. sammanförande av parterna på byggnadsmarknaden i syfte att förbättra produktivitetsutvecklingen.

ning härom snarast bör igångsättas. Och härvid bör också den lucka i lagen, som herr Ståhl påpekat med sin fråga, bringas ur världen.

Härpå yttrade

Herr STÅHL: Herr talman! Jag ber att få tacka justitieministern för svaret på frågan, och jag gör det så mycket hellre som det är så positivt, som både jag själv och, jag tänker mig, de många som hysa samma tänkesätt som jag kunnat vänta sig och begära. På detta sätt klargöres just vad man har önskat få fram, nämligen — som justitieministern säger — att det är »rimligt att man icke vägrar begravningsringning med kyrkklockor i något fall, då det begäres, och således icke heller i det fallet, då den avlidne stod utanför kyrkan».

Det är just detta som varit ställt under diskussion. För att klargöra att denna min fråga varit i hög grad motiverad ber jag att få återopa den enda motive-ring till den nya lagen som jag har sett, den finns i en bok på diakonistyrelsens förlag som heter »Den nya religionsfrihetslagen» av herrar Forkman och Svenungsson. Om denna bestämmelse säges det på sidan 20: »Observera, att bestämmelserna» — d. v. s. om klockringning — »endast avse fall, då den avlidne tillhörde svenska kyrkan. Vid jordfästning eller begravning av annan avliden har kyrkans upplåtande icke reglerats i lag, icke heller frågan om klockringning. Den enda rätt som tillerkännes avliden, som ej tillhörde svenska kyrkan, är *rätten till lägerstad* å kyrkogård eller annan allmän begravningsplats.»

Genom justitieministerns förklaring här kan jag inte finna annat än att det så auktoritativt som över huvud taget är möjligt bestämt har ifrånsagts, att denna tolkning icke äger relevans och alltså icke kan få tillämpas. Det är av värde, att detta blir klarlagt. Till min kän-

nedom, herr talman, har kommit tre fall, då vederbörande på pastorsexpeditionen begärt utträde ur svenska kyrkan, varvid det emellertid framhållits för dem att de i så fall icke hade att räkna med klockringning vid begravning.

Jag hoppas nu att saken skall vara fullkomligt klar, och jag behöver efter detta inte förlänga diskussionen. Jag hoppas också att den utredning, som herr justitieministern ställer i utsikt, skall genomföras så snart som möjligt, så att vi få klara verba. Jag uttalar också den förvissningen att ingen efter justitieministerns förklaring här i dag skall behöva hysa någon räddhåga att utträda ur svenska kyrkan av det skälet, att klockringning vid begravning kan komma att vägras.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.

Svar på fråga ang. sammanförande av parterna på byggnadsmarknaden i syfte att förbättra produktivitetsutvecklingen.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, erhöi på begäran ordet och anförde: Herr talman! Herr Wedén har frågat mig, huruvida jag ämnar söka sammanföra parterna på byggnadsarbetsmarknaden till överläggningar i syfte att förbättra produktiviteten inom byggnadsindustrien. Jag kunde fatta mig kort. Sådana överläggningar ha sedan i höstas vid flera tillfällen ägt rum. Med hänsyn till frågans vikt tillåter jag mig att tillägga några synpunkter på de aktuella problemen.

Även om uppgifter om produktiviteten inom en industri — och kanske särskilt i fråga om byggnadsindustrien — alltid äro mer eller mindre osäkra, är det uppenbart, att byggnadsindustriens produktionskapacitet behöver höjas. Åtgärder — även från det all-

Svar på fråga ang. sammanförande av parterna på byggnadsmarknaden i syfte att förbättra produktivitetsutvecklingen.

männa — i den riktningen äro synnerligen angelägna.

Även om en gynnsam utveckling av byggnadsverksamheten i sista hand blir beroende av vissa allmänna ekonomiska problem, står säkerligen åtskilligt att vinna med åtgärder av mera begränsad räckvidd. Av betydelse är inte minst att rekryteringen av arbetskraft till byggnadsyrkena underlättas. Under den allra senaste tiden ha vissa åtgärder i detta syfte vidtagits i anslutning till de nämnda överläggningarna. Den s. k. behörighetsprövningen, vilken verkställt av arbetsmarknadsorganen och inneburet visst hinder för nyanställningar inom byggnadsverksamheten, har i huvudsak slopats. Utbildningsfrågorna ha tagits upp i första hand mellan parterna på arbetsmarknaden och de statliga myndigheter, som handha dylika frågor. En överenskommelse har slutits mellan Svenska murareförbundet och Svenska byggnadsarbetareförbundet, varigenom tillgången på arbetskraft inom murarfacket kan väntas komma att bli bättre. De berörda parterna ha här visat en erkännansvärd vilja att medverka. Förslag om ett utvidgat statligt stöd till lärlingsutbildningen inom muraryrket övervägas för närvarande. Det är dock ännu för tidigt att säga hur mycket de här antydda åtgärderna kunna komma att betyda i fråga om tillgången på byggnadsarbetskraft. Jag vill inte heller göra gällande, att alla möjligheter till förbättringar härmed äro uttömda.

Vissa initiativ ha under den senaste tiden tagits, som kunna bli av betydelse för arbetskraftsåtgången och produktiviteten inom byggnadsindustrin. Med representanter för byggnadsindustrin, byggnadsarbetarna och statliga verk, som syssla med byggnads- och arbetsmarknadsfrågor, har en serie överläggningar inletts rörande olika produktionsfrågor. Bostadsstyrelsen

har nyligen framlagt förslag om bl. a. statliga lån för att främja mekaniseringen inom byggnadsindustrin. Sedan förslagen nu remissbehandlats äro de föremål för en översyn inom socialdepartementet. Jag kanske i detta sammanhang också bör erinra om att den omläggning av bostadskvoterna, som genomfördes vid årsskiftet, bl. a. åsyftade ett bättre tillvaratagande av material- och arbetskraftsresurserna.

Denna korta redogörelse för de initiativ beträffande byggnadsindustriens produktionsfrågor, som tagits under den senaste tiden, kanske kan ge en antydning om de problem, som hittills varit föremål för uppmärksamhet. De äro icke av engångsnatur och kunna inte lösas i en handvändning. De äro skiftande och ofta svårbedömbara. De överläggningar mellan i första hand arbetsmarknadens parter beträffande aktuella produktionsfrågor, som ha ägt rum, ha enligt min mening varit av stort värde. Jag hoppas, att sådana överläggningar, såsom planerat är, skola komma till stånd även i fortsättningen. Och jag tror att sådana överläggningar utgöra ett viktigt led i strävandena att öka byggnadsindustriens kapacitet.

Härefter yttrade

Herr WEDÉN: Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret på min fråga, och liksom herr Ståhl när det gällde föregående ärende kan jag säga, att jag sätter desto större värde på svaret som det gav uttryck för en aktiv och positiv inställning till de problem det här gäller. Jag tror också att en sådan inställning är i hög grad av behovet påkallad från det allmännas sida.

Det är ju riktigt, som socialministern säger, att produktivitetsberäkningar äro mycket svåra att göra, kanske särskilt inom byggnadsindustrin, men

Svar på fråga ang. sammanförande av parterna på byggnadsmarknaden i syfte att förbättra produktivitetsutvecklingen.

att så pass klarläggande undersökningar ändå ha gjorts, att det inte behöver råda någon tvekan om tendensen, det tror jag är tydligt. Och för att ytterligare något belysa detta skall jag tillåta mig att bara nämna några få siffror.

I en undersökning som gjorts — som jag tror på kommunalt initiativ — i Stockholm och som återopas av doktor Mejse Jacobsson i en artikel i Teknisk tidskrift skulle det år 1883 ha erfordrats ca 25 arbetstimmar för att framställa en kvadratmeter lägenhetsyta. 1913 hade antalet erforderliga arbetstimmar per kvadratmeter lägenhetsyta gått ned till 12½, alltså till hälften. Men sedan har utvecklingen tyvärr i stort sett, om man får utgå ifrån dessa siffror, stått stilla. 1926 hade man 11½, 1939 hade man siffran 11 arbetstimmar per kvadratmeter lägenhetsyta. Även om beräkningarna äro osäkra, tror jag det är synnerligen klart, att en stagnation har inträffat, som är uppseendeväckande i jämförelse med den kraftiga utvecklingen inom andra produktionsområden, och att den kvarstått under den senaste tolvårsperioden; det finns det mycket starka belägg för.

Såvitt jag kan förstå har det varit främst tre omständigheter som lett till detta ogynnsamma resultat under de senaste tolv åren. Dessa ha varit den överfulla sysselsättningen efter krigets slut och svårigheterna med nyrekrytering av arbetskraft, som socialministern särskilt uppehöll sig vid och beträffande vilka överläggningar mellan parterna ha ägt rum. Men naturligtvis har ytterligare en tredje omständighet spelat in, som det är omöjligt att bortse från, nämligen själva lönesystemets utformning och den stelhet som vidlöder detsamma. I ett intervjuuttalande, gjort för inte länge sedan, säger hr John Grewin i byggnadsarbetarförbundet att man måste kanske erkänna, att vårt ackordssystem inte direkt underlättar genomförandet av nya metoder,

men att man måste ha klart för sig, att förbättringar i tekniskt avseende inte böra få medföra förluster för arbetarna.

Den något irriterade diskussion, som förts om en del fenomen på byggnadsarbetsmarknaden, skall jag inte uppehålla mig vid. Jag vill bara uttrycka den meningen, att lönestegringar, även om de äro stora, eller ett högt löneläge i och för sig ju icke skulle uppväcka någon irritation, om det fanns en motsvarande eller tillnärmelsevis motsvarande produktionsökning och produktivitetsstegring bakom. Den irriterande och beklagansvärda faktorn är, att någon motsvarande produktivetsökning icke har förelegat inom byggnadsbranschen. På detta område finns mycket att vinna genom en mera intensifierad byggnadsforskning. Men villkoret för att forskningen skall kunna leda till något resultat är, att man finner möjligheter att på ett mera effektivt sätt än hittills låta dess resultat och de rationaliseringsåtgärder, som bli följden av den, verkligen slå igenom i form av ökad produktion.

Det har ju skett en sannerligen icke obetydlig rationalisering inom byggnadsindustrien även under den senaste tolvårsperioden, men den har inte lett till någon ökad produktivitet eller produktionsökning utan har i stort sett endast förhindrat en försämring av läget på området. Jag tror att det allmänna, som lämnar ett så utomordentligt omfattande stöd till bostadsproduktionen, även har intresse av att dessa frågor om lönesystemets stelhet — hur i och för sig ömtåliga de än kunna vara — drages in i den serie av överläggningar mellan parterna, som pågått och som socialministern säger skall fortsätta. Jag hoppas, att socialministern vill vara beredd att dra sitt strå till stacken för att så skall bli fallet.

Härmed var överläggningen slutad.

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 58, med förslag till lag om ogiltighet av sämjedelning av jord inom vissa delar av Kopparbergs län.

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

Härefter föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts proposition nr 60, angående höjning av statstjänstemännens löner, m. m. Därvid anförde:

Herr HJALMARSON: Herr talman! Vid remissen av Kungl. Maj:ts proposition nr 60 är det i högsta grad befogat att göra några allmänna reflexioner kring de fackliga stridsfrågor, som propositionen har aktualiserat. Det som genom denna proposition har kommit i brännpunkten är ju inte de bakomliggande motsättningarna i fråga om lönegradsplaceringarna för vissa grupper — om dem har man i dagens läge inte någon anledning att uttala sig — utan vad det rör sig om är den principiella innebörden av de stridsåtgärder, som regeringen har tillgripit i förhållande till sin fackliga motpart.

Regeringen har inte heller i år ansett sig böra lämna oppositionspartierna några som helst informationer om förhandlingsfrågorna. Den utgår tydligen fortfarande från att riksdagen skall lämnas utan all orientering innan förhandlingarna börja, medan förhandlingarna pågå och vid själva uppgörelsen. Riksdagen skall säga ja och amen, det är synbarligen dess uppgift. I år skall den säga ja och amen också till en fullmakt för Kungl. Maj:t att avgöra vem som skall få lönekomensation. Personligen har jag visserligen fått ett enskilt samtal med civilministern om de aktuella frågorna, men trots detta tillmötesgående hävdar jag, att riksdagen inte får ställas vid sidan på sätt som skett. Alldeles särskilt skulle

jag vilja fråga bondeförbundet, med tanke på dess inställning under den tid, då det självt befann sig i oppositionsställning, om det inte trots sin nuvarande regeringsställning har samma ståndpunkt som jag, principiellt sett, till önskemålet om att riksdagen blir bättre informerad på ett tidigare stadium i dessa frågor.

Till stöd för sin åtgärd att ställa de arbetstagargrupper, som befinna sig i konflikt med tjänsteförteckningskommittén utanför dyrtidskompensationen, har civilministern åberopat den praxis, som tillämpas på den privata arbetsmarknaden. Det är alldeles riktigt, att man inom den enskilda sektorn mycket ofta kopplar samman avtalsfrågor med varandra och som villkor för uppgörelse i en fråga uppställer kravet på uppgörelse i vissa andra frågor. Ingen ser något anmärkningsvärt häri, när det är jämbördiga parter som förhandla och båda ha samma frihet att i sista hand begagna de sedvanliga fackliga påtryckningsmedlen. Men så är inte fallet i fråga om statens tjänstemän. Låt oss t. ex. tänka på läroverkslärarna. De ordinarie lärarna ha över huvud taget inte någon möjlighet att nedlägga arbetet. De äro ju bundna av sina fullmakter. Å andra sidan har staten inte någon lockouträtt. Att under dessa förhållanden åberopa principerna från den privata arbetsmarknaden måste bli synnerligen missvisande. Frågan är därför främst: Har civilministern och har regeringen handlat klokt i den aktuella konfliktfrågan? Jag tror för min del att man måste besvara den frågan med ett bestämt nej.

Först och främst måste man ju hålla i minnet, att lösningen av problemet med tjänstemännens löneinplacering har dragit mycket långt ut på tiden. Långdragningen har uppenbarligen framkallat stark misstämning och på sistone nästan desperata känslor. För var och en som något känner till bakgrunden måste detta även te sig be-

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

gripligt. Det borde därför ha varit anledning för civilministern att visa varsamhet i framgångsmetoderna. Det har han inte gjort.

Jag skall inte diskutera rättsenligheten i åtgärden att neka vissa kategorier av tjänstemän en dyrtidskompensation, som förhandlingsmässigt är en sak, därför att man inte har nått resultat i en annan förhandling. Jag vill bara understryka, att det knappast torde höra till vanligheterna på den privata arbetsmarknaden att man betalar ut lönen åt en del befattningshavare, med vilkas organisation man har gjort upp, men däremot inte till en annan grupp av *likställda* befattningshavare tillhörande en organisation, som man inte har kunnat göra upp med. Antingen brukar man väl betala ut till allihopa eller också till ingen alls. I det förra fallet räknar arbetsgivaren givetvis med möjligheten att den organisation, som ställt sig utanför avtalet, ändå till syvende og sist skall acceptera detsamma. I det senare fallet, då lönen alltså inte utbetalas till någon alls, anser arbetsgivaren tydligen, att han över huvud taget inte kan få läget i sin hand, förrän en generell överenskommelse har åstadkommits. Kanske kalkylerar han även med möjligheten att de grupper inom motparten, som äro villiga att sluta avtal, skola komma att utöva en viss påtryckning på de grupper, som ha varit obenäga att träffa avtal.

För att kunna skilja fåren från getterna tänker sig tydligen civilministern, att de enskilda tjänstemännen skola få uppgiva, huruvida de tillhöra en konfliktberörd organisation eller inte. Det är verkligen många frågor, som detta anmärkningsvärda förslag ger upphov till. För det första: skall ett sådant efterforskande av organisationstillhörigheten ske även vid nyanställning av befattningshavare? Och för det andra: hur ämnar civilministern och regeringen göra, om en organisation efter det

att man har börjat betala ut dyrtidstilläggen varslar om sympatiåtgärder? Tänker man då dra in dyrtidstilläggen? Något liknande skulle ju vara otänkbart på den privata arbetsmarknaden. Där är man angelägen om att hålla organisationsfriheten i helgd. En löntagare brukar ju inte behöva tala om, hur han har ordnat det med sin fackliga avslutning.

Huruvida den sällning av tjänstemän efter organisationstillhörighet, som regeringsförslaget förutsätter, juridiskt innebär en kränkning av föreningsrätten skall jag inte uttala någon bestämd mening om. Men att detta förslag inte står i god överensstämmelse med andan och den bärande tankegången i den svenska föreningsrätten, den saken står åtminstone för mig klar.

Synnerligen märkliga te sig även regeringens planer på att beordra andra tjänstemän att utföra det arbete, som har utförts av i konflikten indragna befattningshavare. Regeringen har rätten på sin sida, förmodar jag — den juridiska rätten. Men jag kan inte förstå annat än att det i verkligheten är fråga om ett slags beordrat strejkbryteri, åtminstone i moralisk bemärkelse. Enligt min mening, herr talman, har denna fråga av regeringen inte handlagts med den klokhet och resonlighet, som läget hade påkallat. Man får ett intryck av prestigetänkande som måste bort, om en, även ur statens synpunkt, gynnsammare atmosfär för att träffa uppgörelse om lönegradsplaceringar skall kunna växa fram.

Det hör inte till vanligheten, att en central uppgörelse innehåller klausuler om påtryckningsåtgärder, som främst rikta sin udd mot andra organisationer. En sådan metod kan inte underlätta en lösning av de oklara gränsfrågorna mellan de olika organisationerna. Givetvis är det på tjänstemannaområdet liksom på andra fackliga områden önskvärt, att organisationsförhållandena bli uppordnade på ett förnuftigt sätt. De gans-

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

ka magistrala anvisningarna till tjänstemännen i den socialdemokratiska pressen och från LO:s sida äro emellertid ganska malplacerade. Hur lång tid tog det inte, innan LO lyckades något så när hyfsa sina egna interna organisationsproblem. Där rörde det sig dock om förbund tillhörande samma huvudorganisation. På tjänstemannaområdet däremot röra ju gränstvisterna skilda huvudorganisationer. När man på socialdemokratiskt håll nu är så ivrig att lösa tjänstemännens organisationsfrågor, så borde man kanske först se till att man har bragt sina egna gränstvister med tjänstemannarörelsen ur världen.

Utvecklingen av de aktuella tjänstemannakonflikterna understryker slutligen också ånyo angelägenheten av att söka få till stånd en bättre förhandlingsordning inom den offentliga sektorn. Inte minst har behovet av tillskapandet av en arbetsmarknadsnämnd för det allmänna allt starkare framträtt.

Från vårt håll har det tidigare även föreslagits att förlikningsmannaförfarandet, som vi ha haft så goda erfarenheter av här i Sverige, skulle kunna inkopplas även på statens tjänstemannagebit. Jag beklagar livligt att så inte har skett. Om så hade skett skulle inte det nuvarande olustiga läget ha behövt tillkomma, detta läge där nya förhandlingar inte komma till stånd därför att regeringen påstår, att tjänstemännen endast vilja förhandla på sina villkor, medan däremot tjänstemännen bestämt hävda att de ha mött ett diktat från regeringens sida.

Ju längre konflikten varar, desto större blir irritationen och bitterheten. Det enda förnuftiga är därför, att så snart som möjligt kontakterna återknytas. Civilministern skulle göra både saken och regeringen, som han sitter i, den största tjänsten om han med bortseende ifrån alla prestigehänsyn ordnade så att nya förhandlingar snarast möjligt bli upptagna.

Herr OHLIN: Herr talman! Kungl. Maj:ts proposition nr 60, som i dag skall remitteras, innehåller bland annat ett ställningstagande från regeringens sida till lönepolitiken för en organisation av statligt anställda, som varslar om stridsåtgärder i lönefrågor.

Man har intrycket, när man läser denna proposition, att regeringen är benägen att slå sig till ro med att det kommer att bli en långvarig och allvarlig konflikt och att regeringen resignerar inför detta faktum. Det är detta som ger mig anledning till att här framföra några synpunkter, ty konsekvenserna av en långvarig konflikt — jag tänker nu särskilt på det svenska högre skolväsendet — skulle bli så allvarliga, att alla säkert äro överens om att man bör pröva allt som rimligen kan göras för att öka utsikterna att undgå en så olycklig utveckling.

Jag skulle som bakgrund till mina korta reflexioner vilja helt kort konstatera, att läroverkslärarna under senare år i lönehänseende varit relativt ogynnsamt ställda. Det kan inte påvisas att denna grupp har fått någon andel i den allmänna standardhöjningen under, skola vi säga de sista 15 eller 16 åren, ett förhållande som ju observerats av statliga kommittéer redan för åtskilliga år sedan utan att man ännu kommit till mera betydelsefulla åtgärder.

Det är tyvärr så, att en skärpt kris hotar för de svenska läroverken och detta i viss mån oberoende av den akuta konflikten i dag. Att man i detta läge måste tillgripa vissa extraordinära åtgärder för att öka antalet tillgängliga lärare betrakta väl alla som naturligt, samtidigt som det är klart att detta inte är någon verklig lösning på problemet.

Med det jag här sagt har jag naturligtvis inte avsett att på något sätt ta ställning till de olika krav eller bud i den akuta konflikten, som framförts från den ena eller från den andra sidan. Jag har bara velat betona, att när man konstaterar både att reallöneutveck-

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

lingen varit vad den är och att rekryteringsotillräcklighet är uppenbar, kan man inte komma ifrån intrycket att här föreligger ett mycket allvarligt problem.

För att nu, herr talman, komma till ett par reflexioner rörande den akuta situationen skall jag hålla mig till det för dagen allvarligaste, som är den hotande konflikten inom skolväsendet. Det är mycket beklagligt att man här inte lyckats uppnå enighet mellan tjänsteförteckningskommittén och organisationerna i frågan. Men också på den enskilda arbetsmarknaden händer det ju, även när det gäller mycket viktiga områden, att det till en början låser sig, att man inte kommer ur fläcken och att det ser mycket hotande ut i fråga om en ur samhällssynpunkt allt annat än önskvärd konflikt. Nu verkar det som om man från regeringens sida antingen, som jag sade nyss, passivt vill finna sig i denna utveckling eller också tror sig kunna åstadkomma underkastelse genom att vägra att medge det femtonprocentiga lönetillägg, som ju i huvudsak utgör kompensation för levnads-kostnadsstegringen och alltså icke innebär någon reallönförbättring. Den är ju i huvudsak endast en kompensation för den inflation under fjolåret, som man väl får anse mera kommer på statens ansvar än på någon enskild löntagarorganisations ansvar.

För min del måste jag anmäla åtskillig skepsis mot klokheten i en del av de åtgärder som här från det allmänna sida ha vidtagits. Om man nu hade för avsikt att vägra att utbetala detta femtonprocentiga tillägg, borde detta i mycket god tid ha klargjorts för parterna; det är väl det minsta som kan begäras. Vidare borde det väl vara klart från början vilka grupper av tjänstemän det är som man menar skola drabbas av att icke få något sådant tillägg. Ännu i dag förefaller det efter diverse uttalanden från officiellt håll som om ingen riktigt visste under vilka förutsättningar vissa tjänstemän, som tillhöra vissa or-

ganisationer, skola drabbas eller icke drabbas av detta. Jag måste säga att det väl inte kan vara någons intresse att vidmakthålla en sådan oklarhet; den borde ha varit avhjälpt för länge sedan.

En annan sak: Det är ju många ordinarie tjänstemän som inte kunna åstadkomma någon arbetsnedläggelse — och ingen förordar att något sådant skall ske — men de drabbas i alla fall av regeringens vägran att utbetala ett sådant tillägg. Jag understryker ännu en gång att det här i stort sett icke är fråga om en reell löneförhöjning, utan att staten framtvingar en reallönesänkning för ett mycket betydande antal tjänstemän. Regeringen utnyttjar alltså detta vapen, att inflationen leder till en reallönesänkning, om man inte gör någon formell justering, för att åstadkomma en maximal påtryckning i själva konflikten.

Jag är visst inte blind för att det kan sägas att det ofta har varit så, att organisationer som äro i konflikt icke få några löneförändringar alls. Men man bör härvidlag erinra sig, att det vore en helt annan fråga, om det gällde en verklig lönehöjning, då det ju med större rätt låte sig säga att löneförhöjningen får vänta, om det inte blir en uppgörelse. I detta fall är det ju inflationen som åstadkommer att det blir en reallönesänkning.

Om man tar i betraktande alla här föreliggande omständigheter anser jag, att det skulle varit klokt av regeringen att avstå från att använda detta lönesänkingsvapen och från att använda det mot grupper som inte äro i stånd att nedlägga arbetet; regeringen vill ju i stället lägga på dem mera arbete än förut. Att man inte på alla håll har förståelse för denna regeringens ställning tror jag väl är mycket lätt att förstå.

Naturligtvis är parallellen mellan den enskilda arbetsmarknaden och den offentliga ingalunda fullständig. Det förefaller mig som om man på regeringshåll i hög grad betonar att förhållan-

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

dena äro ganska olikartade. Då skulle detta också motivera en viss återhållsamhet från regeringens sida när det gäller att använda lönereduktionsvapnet.

Herr talman! Den viktiga frågan är ju denna: Vad kan göras i dagens läge? Jag skall alltså inte behandla frågan om det statliga förhandlingsväsendet på längre sikt, utan håller mig till den akuta konfliktsituationen, särskilt för skolväsendets vidkommande. Såvitt jag kan se skulle en långvarig konflikt här hota hela det uppbyggande på det högre skolväsendets område, beträffande vilket vi alla hysa så intensiva förhoppningar om att det skall åstadkommas under de närmaste åren.

Det förefaller därför som om man med all rätt kunde säga att alla mera formalistiska hänsyn böra vika inför kravet, att intet medel lämnas oförsökt att få till stånd förhandlingar och en uppgörelse som gör en konflikt onödig.

Jag tycker därför inte att det räcker, om man från statens sida hänvisar till att tjänsteförteckningskommittén har gjort ett visst anbud, som organisationerna kunna acceptera, och sedan anser att det inte är något mera att säga. Snarare gäller det här att återigen få överläggningar i gång.

Detta möter ofta psykologiska svårigheter från båda parter sida. Den vanliga metoden, som man brukar använda när två parter förhandla och ha kommit till en död punkt, det är att man tillkallar någon förlikningsman eller förlikningskommission, som inte har någon som helst egen mening eller egen politik att driva och som inte är i minsta mån överordnad i förhållande till de förhandlande parterna utan som utslutande har till uppgift att få överläggningarna att glida och göra det litet lättare att få en överenskommelse till stånd.

Jag vill särskilt betona detta, att förlikningsinstitutioner ju inte äro på något sätt överordnade i förhållande till

de förhandlande organen. Enligt min mening vore det anledning för regeringen att här överväga tillsättande av någon förlikningskommission, som kunde få förhandlingarna i gång igen. Även andra initiativ från regeringens sida kunna naturligtvis tänkas. Huvudsaken är att någonting göres för att överläggningar återigen skola komma till stånd.

Jag är mycket angelägen att betona att detta naturligtvis ingalunda kan i minsta mån betraktas som någon desavuering av den ena eller andra parten. Den tanken har aldrig uppkommit, vad gäller den enskilda arbetsmarknaden, att det skulle vara en desavuering av parterna och innebära, att dessa inte klara uppgiften, detta att de behöva hjälp utifrån. Ej heller innebär det att parternas ståndpunkter äro orimliga på något sätt. Något sådant ligger inte i förlikningsförfarandet. Jag upprepar än en gång att jag inte vill pressa parallellen med den enskilda arbetsmarknaden, ty den kan både göras och inte göras.

Enligt min mening är det avgörande här den psykologiska inställningen från statens sida. Om staten säger: »Vi finner det alldeles naturligt att våra organ kan behöva den handräckning, den hjälp som ligger i ett förlikningsförfarande, och detta är också väl förenligt med ett hundraprocentigt förtroende för våra organ», då innebär ett sådant initiativ inte i minsta mån någon desavuering. Men skulle man från början säga: »Nej, när det gäller landsting, kommuner och enskilda, är det tänkbart med ett förlikningsförfarande, men det är fråga om något helt väsensskilt så snart staten är inkopplad, och det vore då något av en förolämpning mot dem, som representerar staten, att ifrågasätta ett förlikningsingripande», så får ju ett förlikningsingripande helt annan prägel.

Jag skulle vilja vädja till regeringen att intaga en positiv hållning till den utveckling, som sedan ett eller annat årtionde pågår och som innebär att de

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

statliga tjänstemännen när det gäller förhandlingsrätt och förhandlingar mer och mer komma i samma ställning som andra medborgargrupper. Regeringen bör alltså försöka så långt det är möjligt bejaka en sådan utveckling och inte av formalistiska skäl sätta sig däremot och hävda, att problemet är ett helt annat när det är fråga om staten än när det gäller t. ex. landsting och kommuner. Så väsensskilt behöver nog ändå inte det hela anses vara, även om jag inte vill bagatellisera den skillnad som finns.

Det är givet, att med en oriktig uppläggning kunna vissa prestigehänsyn komma att tala emot initiativ av den art som jag här berört. Men det är min bestämda uppfattning, att om man anlägger ett betraktelsesätt, som står i överensstämmelse med tendenserna på arbetsmarknaden för de offentligt anställda, så kan saken läggas upp på ett sådant sätt att det inte för någon part blir fråga om någon prestigeförlust eller dylikt. Jag förstår väl att man från regeringens sida inte vill göra någonting som skulle kunna tolkas som den minsta desavuering av någon part, men det är inte heller nödvändigt att så sker.

Herr talman! Det är onekligen mycket stora värden som här stå på spel, och jag vågar därför vädja till regeringen att medverka till att ett förnyat försök göres att få den aktuella konflikten ur världen. Säkert är att regeringen inte kommer att förlora på ett sådant försök, och den svenska skolan, den svenska ungdomen och hela det svenska samhället komma att vinna därpå.

Herr NIHLFORS: Herr talman! Den remissdebatt, som här förts, har ju redan i rätt stor utsträckning belyst de problem, som den aktuella konflikten har åstadkommit. Jag kan emellertid inte underlåta att i detta sammanhang inför kammaren erinra om den interpellationsdebatt som vid höstriksdagen förekom angående behovet av en ar-

betsmarknadsnämnd inom den statliga sektorn av samhällslivet och i vilken även jag deltog. Av statsrådet Lingmans uttalanden under denna debatt framgick otvivelaktigt, att han ställde sig relativt kallsinnig till frågan om en lösning av detta problem. Han intog den attityden, att det av formella och konstitutionella skäl var mycket svårt att vidtaga några åtgärder och att man bara hade att låta det hela bero. Möjligtvis skulle regeringen, sedan organisationerna själva gjort en vädjan om en sådan nämnd, kunna ta frågan under övervägande. Statsrådet erinrade även om att dessa problem hade diskuterats inom förhandlingsrättskommittén, där han själv varit ordförande fram till september 1951. Han var alltså väl informerad om hela problemställningen.

När man nu efteråt läser förhandlingsrättskommitténs betänkande, som i alla väsentliga delar är enhälligt, finner man att där diskuteras faran av ett obligatoriskt skiljedomsförfarande och att kommittén slutligen uttalar sig för tanken på en arbetsmarknadsnämnd av ungefär samma typ som den, vilken finns på den privata arbetsmarknaden och som ju tillkom genom det s. k. Saltsjöbadsavtalet 1938. Kommittén t. o. m. säger att de förslag därom, som framkommit under debatten, »böra hälsas med största tillfredsställelse såsom inebärande naturliga utvägar att på ifrågavarande område främja arbetsfreden».

Vi ha nu kunnat konstatera att den liknöjdhet, om jag så får säga, som statsrådet Lingman i höstas visade för frågan om en arbetsmarknadsnämnd, var av ganska farligt slag. Han borde med kännedom om förhandlingsrättskommitténs inställning om inte annat, ha försökt för sin del driva tanken litet hårdare för att kunna ha en sådan nämnd i beredskap.

Det är klart att konstitutionella betänkligheter alltid kunna anläggas på

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

en fråga som denna. Jag måste emellertid säga att framläggandet av ett förslag som den nu föreliggande propositionen, vilket ju innebär undantagsbestämmelser för dem som tillhöra organisationer som varslat eller varsla om stridsåtgärder, inte vittnar om någon rädsla för konstitutionella eller rättsliga problem.

Jag skall inte nu alltför mycket uppehålla mig vid dessa saker — det blir ju tillfälle att återkomma därtill. Jag tillhör själv en organisation som har accepterat överenskommelsen, men åtminstone jag för min del anser mig inte fördenskull bunden när det gäller att diskutera själva principfrågan.

Det är enligt mitt förmenande viktigt att regeringen, som ju inom sina egna led och inom det största regeringspartiet har tillgång till riktiga erfarenheter från arbetsmarknaden, i ett konfliktläge som det förevarande inte förhåller sig alltför passiv och därigenom driver fram det som jag tycker är det farligaste av allt: en allvarlig diskussion om obligatorisk skiljedom. Detta är något som vi, som arbetat litet inom organisationsväsendet på arbetsmarknaden, frukta som pesten. Även om det vid en sådan här konflikt visar sig att en löntagarorganisation — kanske beroende både på bristande erfarenhet och på att de grupper, som den representerar, otvivelaktigt äro mycket eftersatta och att intresset för deras problem hittills inte har varit särskilt stort — måhända driver en fråga hårt, så bör regeringen i sin vishet, om jag så får säga, anlägga sådana synpunkter på problemet att man inte låser konfliktsituationen än mer.

Jag kommer alltså till samma slutsats som tidigare talare, nämligen att regeringen bör kunna taga ett initiativ i denna fråga, även om den inte formellt är skyldig att göra det. Regeringen bör känna sitt ansvar inte bara inför lärarkonflikten och konflikten inom förvaltningen, utan också när det gäller hela läget på arbetsmarknaden, där

de faror som jag här pekat på skymta vid horisonten. Det har på sina håll visats ett visst intresse för obligatorisk skiljedom, och man kan ju peka på vad som skett i utlandet, även om erfarenheterna därifrån äro, såvitt jag vet, mycket negativa.

Detta är de synpunkter som jag för närvarande velat anföra i denna fråga.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Självklart önska vi alla här i riksdagen att den konflikt, som har uppstått mellan SACO och regeringen, snarast möjligt skall kunna bringas ur världen, men man kan dock inte vara med om att den bringas ur världen på vilka villkor som helst. Herr Ohlin framhöll att den psykologiska inställning, som staten visar i detta hänseende, har mycket stor betydelse, och jag menar just att det betyder oerhört mycket för avvecklingen av denna konflikt hur riksdagen ställer sig till frågan. Men därför måste man också försöka tränga in i vad striden gäller, nämligen frågan om löneställningen för de tjänstemän som äro anslutna till SACO.

Staten har ju ett organ som skall förhandla med olika grupper om deras löneställning, och detta organ får naturligtvis i sista hand sina informationer från regeringen, men det skall med utgångspunkt från sin egen kännedom om olika gruppers utbildningskostnader, tjänsteåligganden och dylikt försöka inplacera varje grupp i den fälla där den bör vara. Denna tjänsteförteckningskommitté har nu framlagt ett förslag, som den anser vara den allra yttersta gräns, till vilken man kan gå, när det gäller ifrågavarande lärare, och man har också fått regeringens sanktion av att den inte heller vill acceptera något mera. Då är det väl meningslöst att, såsom herr Ohlin ansåg lämpligt, sätta till en medlingskommission. Denna skulle alltså bli ett överordnat organ till det organ, som redan finns

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

och som ju sorterar direkt under regeringen. Detta är väl en orimlig tanke.

Det kan inte i detta avseende göras direkta jämförelser med underhandlingarna på den privata arbetsmarknaden. Där är ju inte regeringen på något sätt engagerad, utan de olika parterna, arbetsgivare och arbetstagare, få själva försöka komma överens. Om detta inte lyckas, är det möjligt att man tillsätter en medlingskommission. Men på ett område, där det redan finns ett organ, som egentligen representerar regeringen vid underhandlingarna, är det orimligt att tillsätta en medlingskommission som skulle komma fram med vissa förslag.

Vad har då tjänsteförtekningskommittén erbjudit de lärare som äro anslutna till SACO? Jag har från säker källa erhållit den uppgiften, att alla lärare i 26 lönegraden fått löfte om en förhöjning motsvarande en lönegrad. Dessutom har man fått löfte om att det skall inrättas en särskild grupp av tjänster, vilket skulle medföra att inte mindre än ca 60 procent av de lärare, som nu stå i 26 lönegraden, få en förhöjning som motsvarar tre lönegrader. Det betyder att ifrågasvarande adjunkter få en slutlön på 22 884 kronor om året. Vad lektorerna beträffar har man erbjudit alla, nuvarande sådana, som ha doktorsgrad, en löneförhöjning med tre lönegrader, vilket innebär att de i slutlön här i Stockholm skulle få 25 932 kronor om året.

Är det någon i denna kammarare som finner det rimligt, att man försöker uppbåda hjälp till att åstadkomma en sådan psykologisk inställning, att dessa löneanspråk kunna drivas upp ytterligare? Man har här från olika håll poängterat hur viktigt det är att bekämpa inflationen. Äro inte herrar Ohlin och Hjalmarson medvetna om att det är lönefrågan, som är den viktigaste faktorn när det gäller att driva upp inflationen? Om så inte är fallet, förstår jag deras inställning. Men jag tror att

de mycket väl förstå vilken kolossal inverkan lönefrågan har. Jag skulle därför vilja vädja till högerens och folkpartiets representanter, att de för att få den rätta psykologiska inställningen i denna lönefråga försöka att genom sin press ge till känna hur saken ligger till. Jag är förvissad om att då kommer denna konflikt att lösas utan vidare, då komma lärarna att förstå att de ha fått ut så mycket som det kan gå att få. Och detta, herr talman, tror jag är behövt att säga vid detta tillfälle.

Herr HENRIKSSON: Herr talman! Inte heller jag skall säga någonting om lönefrågan vare sig i dess helhet eller i den del, som gäller vissa SACO-anslutna organisationer. Även jag skall be att få uppehålla mig vid det som är speciellt i denna överenskommelse, som nu har träffats emellan civildepartementet och de tre stora organisationerna på detta område. Det gällde Tjänstemännens centralorganisation, Statstjänstemännens riksförbund och Statstjänarkartellen inom LO.

Det har sagts ifrån herrar Hjalmarsons och Ohlins sida, att denna överenskommelse skulle innehålla någon bestämmelse, som kunde anses strida emot god sed på den svenska arbetsmarknaden. Vi ifråns organisationernas sida se inte saken på det sättet, och jag tror att herr Hjalmarson och övriga inom de grupper, som nu opponerat sig emot detta, borde ta sig en litet längre funderare på vad som verkligen skett vid konflikter på den övriga arbetsmarknaden.

Har det någonsin inträffat, att en enskild arbetsgivare i en strejksituation har ekonomiskt understött de strejkande? Det är vad som nu faktiskt sker på detta område genom att lönerna utgå. Man har åstadkommit ett mycket mildt medel genom att säga, att dessa organisationers medlemmar ännu inte böra erhålla den löneförbättring, som eljest

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

borde utgå. Jag tycker det är rätt orimligt att, som man nu gör från herrar Hjalmarsons och Ohlins sida, driva den meningen, att staten handlade hårdare än man gör på det enskilda området.

Då säger herr Ohlin, att det är ändå skillnad om det är en löneförbättring, som skall avse kompensation för inträffade levnadskostnadsökningar, eller det är en löneförbättring, som är avsedd att reellt höja lönerna. Underförstått menar herr Ohlin, att om löneförbättringen är avsedd att kompensera levnadskostnadsökningarna, så hör den utgå. Är det så, att vid en konflikt mellan en facklig organisation och en enskild arbetsgivare skola först de gamla lönerna utgå, och dessutom skall till organisationens medlemmar utbetalas det som är att betrakta som kompensation för inträffade levnadskostnadsökningar? Jag tror att frågeställningen är orimlig i och för sig.

Sedan har det sagts, att det som inträffat är en absolut nyhet. Detta är heller inte riktigt. Det har förekommit tidigare på det offentliga området i samband med den uppmärksammade konflikten för sjuksköterskorna under förra året, där det var så, att de fingota striden på hela den förbättring, som skulle utgå, både det som skulle utgå i form av rörligt tillägg och det som skulle utgå i form av ändrade lönegrads-placeringar.

När frågan nu i år kommit upp har det inte skett på det sättet, att man ville sikta på en viss organisation. Frågan har diskuterats som en principfråga, och det har nog ansetts att det borde vara rimligt att medverka till en sådan ordning, som under den tid denna överenskommelse gäller i varje fall medför en moralisk fredsplikt för de organisationer, som ha deltagit i förhandlingarna.

Den uppfattningen har, som jag tidigare sade, Tjänstemännens centralorganisation, Statstjänstemännens riksförbund och Statstjänarkartellen intagit.

De ha gjort det efter moget övervägande och sagt, att i den mån de komma i samma situation få de lov att taga konsekvenserna härav. Man skall göra det, ty vi måste försöka skapa inom denna del av den svenska arbetsmarknaden en ordning, som ger samma fasthet som man uppnått å det område där det nu gäller kollektivavtal. Där har vid avtalets ingående förutsatts i vissa fall ovillkorlig arbetsfred under året, i andra fall vissa möjligheter att vidtaga sympatiåtgärder. Men på områden, som äro närmast jämförbara med dem som det här är fråga om, gäller en ovillkorlig fredsplikt under den tid kollektivavtalet är gällande. Kan man inte få till stånd en ordning av detta slag också inom denna del inom arbetsmarknaden, så riskerar man, att resultatet blir ettdera av följande båda.

Vi kunna få anarki, ty man kan inte räkna med att andra organisationer stillatigande skola åse, att vissa grupper inom den statliga sektorn utnyttja sina möjligheter att gång efter annan gå ut med ett litet antal i strejk och sedan ha möjligheter att finansiera det genom att alla andra som äro i arbete understöjda dem utan större ekonomiska uppoffringar. Då komma strejker av detta slag på område efter område inom den statliga förvaltningen, där det blir omöjligt för de ansvarsmedvetna fackliga organisationerna att hålla tillbaka. Det är det ena man riskerar, och skulle man komma i det läget, är jag övertygad om att herr Hjalmarson skulle komma att resonera på annat sätt än han gjort beträffande denna lilla grupp av akademiker.

Då säger väl herr Hjalmarson att det behöva vi väl ändå inte riskera. Då ha vi det andra alternativet, nämligen att konflikter på det statliga området skulle lösas genom obligatorisk skiljedom, och det är möjligt, att herr Hjalmarson kan sympatisera med den tanken. Den har gång efter annan gått igen i högerpressen som det alternativ man borde till-

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

lämpa i sådana här frågor. Jag vill emellertid säga och på den punkten instämma med herr Nihlfors, att är det något man inte vill ha är det obligatorisk skiljedom, ty i och med att man ger sig in på det, ha de fackliga organisationerna till stor del kommit att spela ut sin roll.

Vad vi vilja ha är en bättre förhandlingsordning än den som gäller för närvarande. Förslag till en sådan är också framlagt av en utredning. Jag tror att herr andre vice talmannen skulle kunna övertyga herr Ohlin i vissa punkter om att saken inte är så enkel, som herr Ohlin nu av politiska skäl vill göra den här frågan till. Herr andre vice talmannen skulle kunna göra det, ty han har under hela tiden deltagit i denna utredning. Vi vilja alltså försöka genomföra en bättre förhandlingsordning. Det säkraste sättet att inte få en sådan förhandlingsordning är att handla såsom SACO vid detta tillfälle gjort. De andra tre organisationernas företrädare ha emellertid varit överens om att man borde handla så, att man skall få en bättre förhandlingsordning och skapa en god ordning inom denna del av arbetsmarknaden, och därför ha de också tagit sitt ansvar vid detta tillfälle.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINGMAN: Herr talman! Jag vill använda tillfället för att lämna en del upplysningar om förhandlingsgången. Det tycks, enligt vad man kan förstå av uttalanden som förekommit i tidningspressen, vara så, att det av någon eller några anledningar — vilka nu det kan vara — har uppkommit missförstånd.

Under förhandlingarna med de fyra huvudorganisationerna för statstjänarna om löneläget för 1952 framlade jag den 8 februari ett förslag till lönehöjningar. Samtidigt som jag lade fram det förslaget, förklarade jag emellertid, att detta förslag förutsatte en del tek-

niska utredningar med hänsyn till återverkningarna på pensionsbestämmelserna. Organisationerna förklarade, att de voro beredda att överväga det framlagda förslaget, men Statstjänarkartellen och TCO hade en del ytterligare yrkanden att framföra. Det gällde löneläget i de lägre löneklasserna. Man ansåg nämligen, att uppgörelsen på den enskilda arbetsmarknaden hade procentuellt sett givit mera åt de lägre löntagarna. Nämnade organisationer ville ha detta beaktat, och därför framförde de yrkanden om påbyggnad av det förslag som presenterats för organisationerna.

Jag förklarade att vi dels med hänsyn till den utredning som, enligt vad jag tidigare nämnt, var nödvändig, dels med hänsyn till de nya yrkanden som hade framställts, måste uppskjuta förhandlingarna någon dag så att erforderliga undersökningar kunde hinna verkställas. Samtliga organisationer voro då överens med mig om att ajournera förhandlingarna till den 13 februari, då vi skulle träffas på nytt. Vi voro överens om den kommuniké som skulle utfärdas. Där hade statssekreteraren ett tillägg på en fråga från en tidning, där han sade, att han trodde, att förutsättningar skulle finnas för att vi skulle träffa en preliminär överenskommelse den 13 februari.

Redan dagen efter, alltså den 9 februari — vi hade ju träffats den 8 februari — tillgrep Läroverkslärarnas riksförbund med SACO:s godkännande stridsåtgärder genom uppsägning av en del icke-ordinarie lärare vid läroverken och utfärdande av blockad mot nyanställningar och anställande av sjukvårdskarier. Den 11 februari vidtogos motsvarande åtgärder av Sveriges juristförbund beträffande vissa juristtjänster, och tisdagen den 12 februari följde uppsägningar från Sveriges väg- och vattenbyggares riksförbund. Dessa stridsåtgärder voro således inledda, innan vi på nytt träffades den 13 februari.

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

Med anledning av att man har försökt göra gällande, att det var den klausul, som kommit in i överenskommelsen, som var anledningen till att konflikten brutit ut, vill jag därför framhålla, att detta inte är med sanningen överensstämmande. Sådana uppgifter ha varit synliga i tidningspressen. Vi anse, att det är ganska anmärkningsvärt, att organisationerna under pågående förhandlingar med tjänsteförteckningskommittén och under pågående förhandlingar med Kungl. Maj:t om lönerna tillgripa stridsåtgärder utan att fullfölja förhandlingarna.

Emellertid tog jag upp överläggningar med huvudorganisationerna om det läge, som därigenom hade uppkommit, och förklarade, att om organisationerna handla på detta sätt, bör inte staten vara förhindrad att göra något av de motdrag, som man använder inom andra delar av arbetsmarknaden, nämligen att den förhöjning av lönen, som vi diskuterade, inte skulle utgå så länge stridsåtgärderna vore i gång. Statstjänarkartellen, Statstjänstemännens riksförbund och TCO förklarade, att man var beredd att acceptera den synpunkten. Man sade, att de voro angelägna om att kunna använda stridsåtgärder, men att de också kunde förstå, att arbetsgivaren, som i detta fall är staten, inte kan förvägras att svara med motåtgärder. De medgåvo alltså, att de visserligen ville köra hårt men spela ett rent spel.

Dessa organisationer förklarade, sedan de funderat över förslaget, att de voro beredda att träffa en preliminär överenskommelse. De voro angelägna om att kunna få denna överenskommelse klar före lunchen, därför att representanterna för dessa organisationer voro upptagna av andra förhandlingar på eftermiddagen. SACO:s representanter begärde emellertid betänketid till klockan 16. Jag sade till dem, att de finga ta den betänketid de behövde, eftersom jag förstod, att det för deras vidkommande kunde vara en viktig

fråga. De ville som sagt ha betänketid till klockan 16. Det har gjorts gällande, att de ställts inför ett ultimatum att avge besked före en viss tidpunkt. Inte heller detta är sålunda med sanningen överensstämmande.

När SACO:s representanter kommo tillbaka klockan 16 meddelade de, att de voro beredda att godkänna den preliminära överenskommelse, som skulle ha träffats fredagen den 8 februari. Fredagen den 8 februari träffades inte någon preliminär överenskommelse, utan på grund av att vi inte kunde träffa någon sådan överenskommelse den 8, hade förhandlingarna blivit uppskjutna till den 13. När SACO:s representanter erinrades om detta, förklarade de, att det kanske var en missuppfattning från deras sida. Det är en missuppfattning, som ändå är ganska märklig, eftersom vi voro överens om den kommuniké som utfärdades, då vi skildes åt den 8 februari. Trots att detta var klarlagt, hade SACO i den kommuniké som utfärdades den 13 februari förklarat, att deras organisation varit beredd att tillstyrka godkännande av den överenskommelse som träffats den 8 februari — detta trots att alla de övriga organisationerna kunna intyga, att det denna dag inte träffades någon preliminär överenskommelse.

Under överläggningarna med såväl de tre huvudorganisationer som godtagit överenskommelsen, Statstjänarkartellen, TCO och SR, som med SACO diskuterades vad man menade med medlemskap i organisation, som tillgripit stridsåtgärder. Vi klarade ut detta på så sätt, att med organisation måste vi avse den förening eller det förbund eller den organisation som beslutat och verkställt stridsåtgärder. Någon oklarhet om innebörden av det ansågo varken Statstjänarkartellen, TCO, SR eller vi föreligga.

Då frågade man från SACO:s sida: Men nog måste väl SACO i sin helhet drabbas av det, eftersom vi i skrivelse

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

till tjänsteförteckningskommittén förklarar, att om vi inte kunde få en viss lösning, måste vi tillgripa andra åtgärder. Jag sade då: Det är inte den skrivelsen, som skall läggas till grund för bedömningen, utan man får ju undersöka och se vilken organisation som står bakom det meddelande, som lämnas till vederbörande verk och myndighet i fråga om blockad eller överlämnande av uppsägningsfullmakter.

Trots dessa klarläggande resonemang — jag skulle förmoda att herr Henriks-son, som var med under förhandlingarna, skulle kunna intyga detta — så utfärdade SACO en kommuniké, som måste ge organisationens medlemmar den uppfattningen, att enbart medlemskap i SACO skulle utestänga dem från delaktighet i lönetillägget.

Sedan jag fått tillfälle att ta del av uppsägningshandlingarna, som lämnats in till olika myndigheter, har det också blivit klarlagt, att de verkställdes av respektive specialförbund. Uppsägningsarna och blockaden mot skolöverstyrelsen och läroverken ha tillställts skolöverstyrelsen av Läroverkslärarnas riksförbund, beträffande juristtjänsterna av Juristförbundet o. s. v. Under överläggningarna klargjordes också, att de organisationer, som hade tillgripit strejk och vilkas medlemmar således inte skulle få del av denna löneförbättring, kunde genom hävande av stridsåtgärderna bereda sina medlemmar delaktighet i de höjda lönerna. Några särskilda förhandlingar på den punkten skulle således inte behöva företas.

När Sveriges läkarförbund nu förklarar, att organisationen skulle vara nödsakad att underteckna överenskommelsen för att dess medlemmar skulle få rätt till tillägget, måste detta betecknas som missvisande. Jag har endast förutsett att stridsåtgärderna skulle hävas. Vad särskilt läkarna beträffar, så kan det också förefalla anmärkningsvärt att de tillgripit stridsåtgärder, trots att de inte börjat förhandla med tjänsteför-

teckningskommittén om de frågor det här gäller.

När man nu från vissa organisationer och även från annat håll gör gällande, att statens motåtgärder i denna konflikt skulle innebära en kränkning av föreningsrätten, skulle man ju kunna fråga: Hur många gånger har då föreningsrätten kränkts under alla de år, som förhandlingar förts inom såväl den enskilda som den kommunala marknaden, där det alltid gällt som en oskriven lag att höjda löner inte utgå förrän överenskommelse har träffats.

Jag skulle också vilja säga, och jag skulle särskilt vilja understryka, att ingen förmenas tillhöra eller ansluta sig till den organisation han önskar. Staten som arbetsgivare är lika beroende som den enskilda arbetsgivaren av att ha organisationer att förhandla med. Det skall vara förhandlingsdugliga organisationer. Men man måste också förut-sätta, att organisationernas medlemmar av sin ledning varit fullt informerade om vad som under förhandlingarna bjudits samt om alla de olägenheter och upppoffringar, som tillgripande av stridsåtgärder medför. Ha stridsåtgärder vidtagits utan att medlemmarna fått sådana fullständiga informationer eller särskilt tillfälle att yttra sig om huruvida de vore beredda att tillgripa strid, då måste man säga, att det är organisationernas ledning som ådragit sig ett tungt ansvar gentemot medlemmarna.

Jag nämnde tidigare, att SACO under sina överläggningar om denna klausul själv hänvisat till en skrivelse, som tillställts tjänsteförteckningskommittén. Det var den 6 februari. Jag vill då erinra om att läroverkslärarna, när förhandlingarna började, krävde uppflyttning av adjunkter ifrån 26:e lönegraden till 32:a, av lektorer från 30:e till 37:e lönegraden. Kommittén har under förhandlingarnas gång förklarar, att det inte finns möjligheter att komma till det läget. Vi måste söka oss andra vägar.

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

Läroverkslärarna voro anslutna till Statstjänstemännens riksförbund, och riksförbundet förde förhandlingarna för lärarna under hela hösten. När man kom fram i december månad meddelade Läroverkslärarnas riksförbund, att medlemmarna även voro anslutna till SACO och att SACO skulle komma att företräda dem vid förhandlingarna. Då blev förbundet således företrätt av två huvudorganisationer med alla de komplikationer detta förhandlingsmässigt innebar. Statstjänstemännens riksförbund förklarade då, att förbundet för sina medlemmar eftersträvade godtagbara lösningar förhandlingsvägen, men att man inte ville tillgripa stridsåtgärder. Då lämnades SR utanför och förhandlingarna fördes för lärarnas vidkommande enbart genom SACO.

Vid årsskiftet modifierade man det ursprungliga kravet, som från början avsåg 32:a lönegraden för adjunkter och 37:e för lektorer, till att avse 31:a för adjunkter och 36:e för lektorer. Kommittén förklarade fortfarande, att den inte kunde gå så högt, ty då skulle den riva sönder alla de förhandlingsbud, som den givit till övriga organisationer, och dessa komme inte att acceptera att det bleve sådana klyftor emellan de bud, som den ena eller andra organisationen fått. Men däremot funnes en hel del andra punkter öppna att fortfarande diskutera, och kommittén var sålunda öppen för fortsatta förhandlingar. SACO tillställde då kommittén en skrivelse, som man måste säga var i ultimativ form! Förutsättningarna för fortsatta överläggningar förklarades vara, att kommittén som förhandlingsbas accepterade de bud, som SACO hade framfört.

Jag kanske också får nämna de skiljaktigheter, som varit rådande beträffande juristpersonalen, eftersom den gick i konflikt ungefär samtidigt med läroverkslärarna. För närvarande ha vi en befodringsgång inom byråorganisationen som innebär, att den som

anställes som amanuens i 18:e lönegraden efter vissa år kommer upp till 24:e lönegraden. Det är ingen individuell prövning av vederbörandes lämplighet, utan det är åren som avgöra när han kommer upp. Sedan finnas befodringsmöjligheter därifrån upp till lönegraderna 27, 29, 30 och 31. Där hade juristförbundet från början begärt att byrådirektörerna, som nu äro i 31:a lönegraden, skola flyttas upp till 35:e. Detta har kommittén inte ansett sig kunna vara med om, men däremot har kommittén förklarat sig beredd att för vissa särskilt kvalificerade tjänster använda en högre lönegrad än 31. Men man kan inte gå upp med befodringsgången nämnvärt högre än vad den är nu, ty befodringsgången innebär, att det inte blir någon individuell prövning. Den verkligt duktige kommer inte fortare fram än den, som bara sitter och väntar på att åren skola gå. Därför vill inte kommittén gå upp med den reglerade befodringsgången till 27:e lönegraden, som man från förbundets sida yrkat. Från kommitténs sida har man sagt, att man är beredd att pröva hur många tjänster som skola inrättas i 27:e, 29:e eller högre lönegrader, men det skall ske efter prövning av arbetets kvalitet och vederbörande tjänstemans förutsättningar att klara ett kvalificerat arbete. Det är på grund härav, som konflikten har utbrutit emellan tjänsteförteckningskommittén och Juristförbundet, som understöds av SACO. Kommittén har också i skrivelse till SACO förklarat, att man är beredd att ta upp fortsatta förhandlingar med samtliga dessa organisationer.

Beträffande läroverkslärarna ha de uttalanden, som gjorts både här i kammaren och i vissa tidningar, kunnat kvarlämna den uppfattningen, att man från kommitténs sida inte har velat medge några löneförbättringar att tala om. Jag kanske får nämna ett par siffror, hämtade ur det förslag, som tjänsteförteckningskommittén överläm-

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

nat till läroverkslärarna och SACO. Förslaget innebär först en förbättring av befordringsgången upp till slutskedet som e. o. adjunkt. Man skall få full lön med bibehållna förmåner under provåret. Vidare skall det läggas in lönestegringar, vilka ge löneförbättringar även i begynnelsestadiet och snabbare än vad som nu är möjligt. Om jag håller mig till 1951 års löner utan det nu ifrågasatta lönetillägget innebär förslaget att slutlönen för en e. o. adjunkt på 5-ort skulle höjas från 15 888 kronor till 18 336 kronor per år. Läger man till lönetillägget skulle slutlönen på 5-ort bli 21 084 kronor, således 5 200 kronor mer än slutlönen för en e. o. adjunkt under föregående år. Detta gäller den fasta delen av lönen. Sedan har man ersättning för övertidstimmar och en del andra arvoden. Genom inrättande av förste adjunktstjänster skulle slutlönen för ord. adjunkt bli höjd från 17 520 kronor till 19 896 kronor. Medräknar man då det rörliga tillägget blir lönen 22 894 kronor, alltså en förhöjning i jämförelse med föregående år med 5 364 kronor per år.

Var och en som något sysslat med förhandlingar måste förstå, att det inte går för ett förhandlingsorgan att endast se på en grupp och säga, att denna grupp kunna vi ge utan hänsyn till hur det återverkar på andra grupper. Andra grupper titta nämligen även på den grupp som får mest, och har man möjligheter till överenskommelse med övriga grupper så förstör man dessa möjligheter genom att en viss grupp betraktas såsom alltför privilegierad.

Det är klart, att de stridsåtgärder som satts i gång av vissa tjänstemannaorganisationer förorsaka irritation. Man säger att det är nödvändigt att tillgripa åtgärder för att återställa lugnet. Man frågar då vem det är som förorsakat oron. Är det de som tillgripit stridsåtgärder för att lamslå vissa delar av samhällets funktioner eller är det statens förhandlingsorgan, som är

orsaken till att störningarna uppkommit? De stridsåtgärder som nu inlett kunna nog, utan att inom alla områden betecknas såsom direkt samhällsfarliga, förorsaka allvarliga störningar även för enskilda människor. Det är naturligtvis också organisationernas mening, att svårigheterna skola bli så stora som möjligt för samhället. Från deras sida måste syftet vara att genom dessa mot samhället riktade stridsåtgärder tvinga fram de lösningar av lönefrågorna, som ifrågavarande organisationer uppställt som mål. Liknande metoder ha använts ute på den enskilda marknaden från fackföreningsrörelsens sida. Det finns dock betydelsefulla olikheter. Om ett fackförbund ute på den enskilda marknaden inte kan nå godtagbara lösningar genom förhandlingar, då överväger naturligtvis förbundet lämpligheten av att tillgripa strejk och blockad. Därvid är man väl emellertid fullt medveten om att de strejkande under konflikten måste försörjas av förbundet. Förbundet riskerar i ett sådant läge att arbetsgivaren svarar med lockout, vilket betyder att även de av blockaden berörda medlemmarna måste ges strejkunderstöd. Dessa risker måste således de fackligt organiserade på den enskilda marknaden alltid taga. Men det förekommer inte, och det har heller inte ifrågasatts från den fackliga rörelsens sida, att någon höjning av lönerna skulle utgå förrän uppgörelsen träffats. Vad man syftar till är att komma fram till en överenskommelse, som skall vara ett fredsdokument så länge avtalet gäller.

Tjänstemannaorganisationerna ha ju under senare år strävat efter att få förhandla och tillämpa rent fackliga metoder. Detta har också lett till att man numera för regelrätta förhandlingar och träffar överenskommelser. Anses detta vara riktigt så böra väl även samma regler i övrigt gälla som fackföreningsrörelsen accepterar, nämligen att åsyftade förbättringar få anstå till dess

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

man träffat överenskommelse. Anse sig tjänstemännen böra tillgripa stridsåtgärder för att tvinga motparten — i detta fall staten — till eftergifter, då bör man också vara medveten om de olägenheter, som äro förenade därmed. Detta har fackföreningsfolket fått lära sig. Nu åberopar man att tjänstemännen äro handikappade då det gäller stridsåtgärder därför att de ordinarie befattningshavarna inte ha strejkrätt. De kunna inte avskedas och de kunna inte lockutas. De ha ett skydd i oavsättligheten. Men om nu de ordinarie tjänstemännen deltaga i ett beslut inom sin organisation, ett beslut, som innebär att övriga medlemmar i organisationen skola tillgripa stridsåtgärder för att stödja även de ordinaries — och oavsättliga — tjänstemännens intressen, då böra de väl också dela det ansvar, som följer med ett sådant beslut. Detta kan inte på något sätt anses orimligt. Som jag sade tidigare vet man inte om tjänstemannaorganisationens ledning fullständigt orienterat sina medlemmar om detta. Man har kanske förklarat för medlemmarna att striden skall föras med fackliga metoder, men har man gjort klart för dem vad de fackliga stridsmetoderna innebära för båda parter? Medlemmarna äro kanske inte fullt på det klara med detta — man har åtminstone anledning att tvivla härpå med hänsyn till de olika uttalanden, som göras, inte officiellt men under hand från grupper av tjänstemän.

Jag skall inte fortsätta längre på detta resonemang. Herr Henriksson har tidigare berört en del frågor, och jag tror att hans synpunkter äro de dominerande inom fackföreningsrörelsen. Dessa synpunkter ha även godtagits av representanter för TCO och SR. Jag förmodar att dessa organisationer i sina ledningar ha folk, som äro erfarna nog för att bedöma sitt handlande i dessa angelägenheter. De ha inte svävat på målet utan de ha velat uppträda

som fackföreningsfolkets förespråkare även för tjänstemännen.

Man har slutligen här sagt att den konflikt, som nu brutit ut, inte gäller lönetillägget utan tjänsteförteckningskommittén — det är två skilda frågor. Ja, man måste väl söka mycket länge för att komma fram till en sådan slutsats. Då skulle man kunna säga, att om vi få det rörliga tillägget skola vi inte tillgripa några stridsåtgärder för detta men däremot för att påverka vår inplacering i tjänsteförteckningen. Vi skola även kunna tillgripa stridsåtgärder för att ändra löneplanens grundbelopp, på vilket tillägget beräknas. Hela detta resonemang måste väl ändå sägas vara fullständigt orimligt, ty tjänstemännens löner äro dels beroende av grundlönens höjd, dels av det på denna grundlön utgående tillägget samt dels beroende av vederbörandes inplacering i tjänsteförteckningen. Man kan åstadkomma en fullständig lönerörelse enbart genom att göra flyttningar inom förteckningen eller genom en omarbeting av grundlönerna och man kan få en fullständig lönerörelse genom att ändra tillägget. Det är olika metoder att nå samma mål, och skall man komma fram till någorlunda fredliga förhållanden, då får man betrakta allt detta såsom varande sammanhängande lönefrågor.

Herr **HJALMARSON** (kort genmäle): Herr talman! Det var ett mycket olustigt anförande, som civilministern höll. Jag hade verkligen inte väntat mig att en regeringsrepresentant här i kammaren skulle lägga upp denna fråga på det sätt, som här skett — civilministern skjuter ju hela skulden till det inträffade på den motpart, som vi icke ha något tillfälle att få höra här i kammaren. Jag tycker att detta är att lägga upp hela denna fråga ur en ganska begränsad arbetsgivarsynvinkel. Jag hade hoppats, att vi skulle ha fått ett helt an-

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

nat besked av civilministern, att han skulle ha sagt, att nu skola vi lägga prestigesympunkterna på hyllan och se efter, om det inte finns möjligheter att genom ett nytt förhandlingsinitiativ bringa dessa besvärliga och olycksaliga konflikter ur världen.

Civilministern yttrade, att det är en oskriven lag på den privata arbetsmarknaden att löneförhöjningar inte träda i kraft förrän efter konfliktens biläggande. Detta håller jag med om. Men när har det blivit en oskriven lag på den privata arbetsmarknaden att man höjer lönen till somliga grupper och inte till andra beroende på deras organisationstillhörighet, trots att det, väl att märka, rör sig om samma kategori befattningshavare? Statsrådet framhåller att staten måste ha tillräcklig rörelsefrihet för att kunna hävda sina intressen. Staten måste se efter hur arbetsgivarna handla på den privata arbetsmarknaden. Ja, herr statsråd, men förhållandena på den offentliga och den privata arbetsmarknaden äro icke jämförliga. Det är trots det herr statsrådet här säger en mycket väsentlig skillnad när tusentals arbetstagare, vilkas lön nu skall sänkas, inte ha strejkrätt. Inte nog med detta, det är till och med tveklaktigt om dessa arbetstagare över huvud taget ha någon uppsägningsrätt. Om man fortsätter på den nu inslagna vägen så skulle det småningom medföra, att staten får en utomordentligt övermäktig ställning i förhållande till tjänstemännens organisationer.

Det som är ännu märkligare är emellertid att statsrådet inte på något sätt vill gå in på att belysa konsekvenserna av regeringens ställningstagande. Anser man alltså inom regeringen att det står i god överensstämmelse med svenska föreningsrättsgrundsatser att man skall anställa efterforskningar efter vederbörande befattningshavares organisationstillhörighet? Anser man att det är riktigt att sådana efterforskningar skola göras även vid nyanställning av befatt-

ningshavare? Annars kan man ju inte tillämpa Kungl. Maj:ts principer. Och hur skall man förfara om en organisation vidtar sympatiåtgärder efter det att dyrtidstillägget börjat utges? Skall man då draga in detta tillägg för dem som stå bakom sympatiåtgärden? Herr Henriksson sade att vi på vår kant borde taga oss en funderare över situationen. Jag tror uppriktigt sagt att det är mera anledning för regeringen att taga sig en funderare över vilka konsekvenserna bli av regeringens förslag. Regeringens inställning kan kanske även belysas därav, herr talman, att regeringen visserligen erbjudit att de konfliktberörda befattningshavarna skola få del av löneförbättringen så snart konflikten bilagts. Men detta erbjudande innebär icke att dessa tjänstemän skola erhålla löneförbättringen fr. o. m. samma tidpunkt som andra befattningshavare d. v. s. från och med den 1 januari 1952. Regeringen betraktar det som en öppen förhandlingsfråga i vilken mån de skola få löneförbättringen retroaktivt — detta trots att det här endast rör sig om dyrtidskompensation. Tror man verkligen inom regeringen att man genom en sådan oförsonlig — förlåt att jag använder uttrycket — inställning skapar en sådan atmosfär, som gör det lättare att bilägga dessa konflikter? Jag är, herr talman, övertygad om motsatsen. I själva verket har man här kommit in på frågan om hur man över huvud taget skall bedriva förhandlingsarbetet inom den statliga sektorn. Vi ha från högerns sida önskat en förbättring av förhållandena genom införande av bland annat en förlikningsmannainstitution även på det statliga tjänstemannaområdet, och vi ha även önskat tillsättande av en arbetsmarknadsnämnd. Vad regeringen nu försöker sig på är att ensidigt lösa dessa frågor med hjälp av en fullmaktslagstiftning.

Till sist vill jag bara säga följande. Jag har för min del inte alls gått in på lönefrågorna; detta i motsats till civil-

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

ministern och herr Rubbestad. Jag behärskar nämligen icke dessa frågor, beroende därpå att vi inom oppositionen icke blivit orienterade om hur buden gått mellan parterna. När civilministern redovisade så och så många tusen kronor i löneförbättring, anser jag emellertid att han även hade bort tala om storleken av den marginals katt som kommer att belasta själva lönehöjningen. I så fall hade lönehöjningarna kanske icke framstått som så anmärkningsvärda som civilministern tycktes vilja göra gällande.

Jag tillåter mig också att efterlysa svar från bondeförbundets sida om man där verkligen är tillfreds med den nuvarande ordningen, som ju lämnar oppositionspartierna utan någon verklig orientering om hur förhandlingsarbetet bedrivs. Hade bondeförbundet den inställning som man nu tycks ha, även när man befann sig i oppositionsställning? När jag först ställde dessa frågor, såg jag två av bondeförbundets statsråd inne i kammaren. De äro emellertid nu icke längre kvar här. Men kanske herr Rubbestad skulle vilja vidarebefordra till vederbörande att det är önskvärt ur oppositionens synpunkt att man får besked i dessa ingalunda betydelselösa frågor.

Herr OHLIN (kort genmäle): Herr talman! Bondeförbundet har vid ett tidigare tillfälle för inte så länge sedan understött kraven på ett visst parlamentariskt inflytande vid avtalsförhandlingar från statens sida. Det vore av intresse att höra om bondeförbundet fortfarande har den uppfattningen. — Jag vill emellertid hålla mig till den mer aktuella frågeställningen här i dag och i största korthet framhålla följande.

Jag betonar ännu en gång att jag icke vill ta ställning till de olika krav och bud som givits i denna konflikt. Jag gör emellertid den reflexionen att civilministern inte nämnde någonting om

det belopp, med vilket *begynnelselö- nerna* skulle bli höjda enligt det anbud som givits. Det är väl så att begyn- nelse- lö- nerna för ordinarie tjänstemän skulle bli relativt obetydligt höjda, om man tar bort vad som är kompensation för penningvärdets fall; och det bör man väl göra för att ge en bild av vad som sker.

Jag vill som sagt inte alls ta någon ställning till rimligheten i det ena eller andra budet eller kravet. Inte heller försöker jag försvara eller diskutera det tillvägagångssätt som kan ha använts av den ena eller andra organisationen. Civilministern tycks mena, att organisationerna förfarit olämpligt. Jag känner inte närmare till detta. Jag vill inte alls gå i god för att organisationerna inte förfarit olämpligt. Det vet jag ingenting om. Det är emellertid inte detta som för oss i riksdagen är det centrala i frågan, utan det är väl huruvida man från det allmännas sida, även med beaktande av de omständigheter som man bör ta hänsyn till, inte hade kunnat inta en något annan hållning, vilket kanske skulle ha bidragit till att det nuvarande konfliktläget icke hade uppkommit.

När civilministern här sade, att det är principiellt riktigt att man, när stridsåtgärder äro varslade, inte medger en lönehöjning, då vill jag utan vidare säga, att jag ingalunda bestrider statens *formella rätt* att hålla inne med detta femtonprocentiga tillägg. Jag har alltså samma uppfattning som civilministern på denna punkt. Men om statens formella rätt här är uppenbar, så kan man väl säga att det är inte lika uppenbart att det är *klokt* att använda alla möjligheter som staten har i detta avseende. Frågan gäller exempelvis en stor grupp av lärare, som icke är i stånd att nedlägga arbetet. Staten pålägger nu dessa lärare ett ökat arbete, därför att en del av lärarnas kamrater ha nedlagt sitt arbete. Är det då alldeles självklart att staten skall insistera på att använda sin formella rätt att vägra de förra

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

kompensation för dyrtiden, som dock den större delen av dessa föreslagna 15 procent utgöra? Skall staten under sådana förhållanden använda detta vapen? Jag undrar om man inte på detta stadium i utvecklingen av förhållandet mellan staten och de anställda kan säga, att det hade varit klokare om staten iakttagit en större återhållsamhet härvidlag. Herr civilminister! Det skulle inte ha blivit ett dugg mindre »rent spel», om staten beträffande själva dyrtidskompensationselementet hade intagit en mer återhållsam ståndpunkt.

Det har både här i debatten och i pressen hänvisats ganska mycket till vad som skedde i fjol beträffande sjuksköterskorna. Jag skulle då vilja fråga: Var det inte så att de i statlig tjänst arbetande sjuksköterskorna i fjol fingo sitt dyrtidstillägg, trots att de sjuksköterskor, som voro anställda av lands- ting och kommuner, på grund av den pågående konflikten t. v. icke fingo detta tillägg?

Vad som nu emellertid intresserar mig mest är icke detta huruvida man på båda sidor gjort misstag i större eller mindre omfattning. Vad som intresserar är i stället, om det kan göras någonting för att få i gång förhandlingarna på nytt och förebygga själva utbrottet av konflikten. Jag noterade, att civilministern många gånger underströk att dessa förhandlingar skola bedrivas efter *samma regler* som gälla för arbetsmarknaden i övrigt. Civilministern gick mycket längre än vad jag för min del skulle våga härvidlag. Men om civilministern nu har denna inställning kan det under sådana förhållanden vara så farligt, om regeringen ordnade så att något slags förlikningsinstitution kom till stånd på detta område? Jag åsyftar en institution som skulle försöka verka på samma sätt som de förlikningsorgan vilka verka när det gäller konflikter på den enskilda arbetsmarknaden. Vad skulle kunna gå förlorat genom ett sådant initiativ? Såvitt jag förstår ingen-

ting, men möjligen skulle något kunna vinnas.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINGMAN: Herr talman! Jag var förvånad över att herr Hjalmarson ansåg mitt anförande olustigt. Var det därför att jag försökte lämna sakliga uppgifter om hur förhandlingarna förts, uppgifter som icke stämde överens med vad som cirkulerat i pressen och övriga allmänna uttalanden? De uppgifter som jag lämnade här i kammaren kunna emellertid bestyrkas av alla dem som varit med i dessa förhandlingar. Jag förstår inte att det kan ligga någonting olustigt i detta.

Herr Hjalmarson var inte heller på det klara med att vad som nu praktiserats från statens sida allmänt tillämpas på den enskilda arbetsmarknaden. Jag vet inte hur nära kontakt herr Hjalmarson har med vad som sker på den enskilda arbetsmarknaden. Herr Hjalmarson behöver emellertid inte gå så långt tillbaka i tiden för att finna ett exempel, som är mycket likt det nu inträffade fallet. Textilarbetarna ha nämligen träffat ett avtal som vävlagarförbundet vägrat godkänna. Följden är att textilarbetarna få ut den högre lönen, medan vävlagarna inte få detta. Detta exempel ligger mycket nära till och är väl i många sammanhang fullt jämförbart med vad som nu inträffat på det statliga området.

De nya lönebeloppen kunna inte gärna vara obekanta för herr Hjalmarson, ty de ha varit redovisade i den kommuniké, som utfärdades rörande innehållet i de bud, som tjänsteförteckningskommittén framlagt. Det är möjligt att denna kommuniké icke var fullständigt redovisad i alla tidningar, men flertalet tidningar ha haft fullständiga uppgifter härom.

Herr Ohlin sade, att jag skulle ha påstått att organisationerna förfarit olämpligt. Ja, jag gjorde vissa påpe-

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

kanden. Jag ansåg det rätt anmärkningsvärt i de fall organisationer tillgripa stridsåtgärder, innan de ens prövat förhandlingsvägen. Detta tycker jag inte är så lämpligt. Jag tror knappast att herr Ohlin och jag på den punkten kunna ha några delade meningar.

Däremot sade herr Ohlin att regeringens ingripande varit olämpligt. Ja, det kan naturligtvis vara delade meningar om vad som är lämpligt eller ej. Man får emellertid bedöma regeringens handlande ur den synpunkten att striden redan utbrutit. Stridsåtgärder hade nämligen vidtagits redan innan parterna träffades för att klara uppgörelsen om det rörliga tillägget. Nu vill jag säga, att det är inte bara SACO utan även en del andra organisationer som äro berörda av detta. Min kritik är således inte ensidigt riktad, fastän det råkar vara så att de flesta organisationer, som tillgripit stridsåtgärder, äro anslutna till SACO.

Beträffande sköterskekonflikten låg det till så att sköterskorna varslade strid inom det statliga området sedan riksdagen godkänt det rörliga tillägget för statstjänstemännen. Det var således först efter detta beslut som strejkvarslet utfärdades.

Den viktigaste fråga som herr Ohlin berörde var spörsmålet om man på detta område skulle sätta till ett särskilt förlikningsorgan. Då uppstår frågan, hur detta förlikningsorgan skulle fungera. Tjänsteförteckningskommittén har enligt sina direktiv dels att arbeta som utredningsorgan och dels att vara ett statens förhandlingsorgan med berörda personalorganisationer. I sitt arbete måste kommittén ha överblicken över hela fältet. Även organisationerna bevaka varandra inbördes. Om man skulle bryta ut en grupp och säga att nu har tjänsteförteckningskommittén förhandlat men icke nått resultat beträffande en grupp, vars villkor och krav i stället skulle göras till föremål för behandling av en förlikningskom-

mission eller förlikningsman, tror verkligen herr Ohlin att det under sådana förhållanden skulle vara möjligt att nå överenskommelser med någon annan organisation, såvida det inte blev ett förlikningsförfarande på alla områden? Detta ha organisationerna för övrigt redan förklarat. Jag kommer här således inte med några gissningar, ty organisationerna ha klart sagt ifrån att om man tillgriper förlikningsåtgärder för en organisation, så önska samtliga organisationer vara med härom. Motiveringen härför är att dessa organisationer kompromissa sig fram till de uppnådda resultaten för att på fredlig väg träffa en uppgörelse. Men om nu en annan organisation tillgriper strid för att tvinga fram en ännu bättre uppgörelse, då finns det ingen anledning för de övriga organisationerna att kompromissa längre. Detta innebär att en förlikningsman eller förlikningskommision finge överta tjänsteförteckningskommitténs hela arbete. Jag är inte övertygad om att man får en förlikningsman eller en förlikningskommision som vill överta den bördan, och det skulle sannerligen leda till att det arbete, som kommittén har utfört och vars resultat jag hoppas kunna förelägga riksdagen inom de närmaste veckorna, måste skjutas på framtiden, för hur lång tid vet jag inte. Funnes det möjligheter att komma fram på det sättet, skulle de naturligtvis prövas, men man får också ta hänsyn till de svårigheter som uppstå och som man inte kommer ifrån.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr HJALMARSON (kort genmäle): Herr talman! Jag förstår att statsrådet har ägnat förhållandena på arbetsmarknaden ett ingående studium och därvid kommit fram till den uppfattningen, att Svenska arbetsgivareföreningens poli-

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

tik och speciellt dess åtgöranden i olika konflikter bygga på kloka och förnuftiga överväganden, och jag har givetvis inte anledning att jäva den uppfattningen. Men varje sak får väl ändå sättas in i sitt rätta sammanhang. Svenska arbetsgivareföreningens politik har utformats med hänsyn till förhållandena på den privata arbetsmarknaden. Dessa förhållanden kunna inte jämföras med förhållandena i den offentliga sektorn, och statens metoder måste anpassas därefter.

Jag kan därför inte på samma sätt som herr statsrådet så hundraprocentigt solidarisera mig med Svenska arbetsgivareföreningens praxis när vi diskutera de fackliga frågorna rörande statens tjänstemän. Om man har förfarit på det sätt som herr statsrådet antydde inom textilfacket — vilket utan varje tvekan hör till undantagen — är jag inte heller övertygad om att det är riktigt, oavsett om det är Arbetsgivareföreningen eller någon annan organisation som står bakom.

Eftersom statsrådet frågade om det vill jag omtala, att jag har en ganska långvarig erfarenhet av hur besvärligt det är med konkurrerande arbetsmarknadsorganisationer. Statsrådet erinrar sig nog vilka svårigheter det vållade under en lång följd av år att Svenska handelsarbetareförbundet och Transportarbetareförbundet inte kunde klara av sina gränstvister. Jag kan inte erinra mig något enda fall från det området då man förfor på det sätt som statsrådet nu anser rekommendabelt.

Till slut vill jag säga, att det inte på något sätt var olustigt att herr statsrådet lämnade oss vissa sakliga uppgifter av betydelse för bedömande av den aktuella förhandlingsfrågan. Tvärtom sätta vi det allra största värde på herr statsrådets vilja att lämna oss en allsidig orientering. Vad jag fann olustigt var att herr statsrådets framställning gick ut på att ensidigt framställa motparten såsom den som bär ansvaret

för att det nuvarande konfliktläget har uppkommit. Jag tycker för min del att en regeringsledamot inte borde förfara på det sättet, och jag kan inte se annat än att det minskar möjligheterna att få till stånd de nya förhandlingar som ju ändå måste komma förr eller senare. Det är väl ändå meningen att vi skola försöka finna någon metod för att få denna konflikt ur världen, och då måste vi få i gång förhandlingsapparaten i ena eller andra formen. Och, herr talman, ju fortare man får det desto lättare blir det att komma till rätta med den bitterhet, irritation och misstämning som har uppkommit på detta område, inte minst på grund av att behandlingen av de frågor som legat inom tjänsteförtekningskommitténs område har dragit så långt ut på tiden. Detta kunna vi väl alla vara överens om. Låt oss då hjälpas åt att komma förbi svårigheterna.

Herr OHLIN (kort genmäle): Herr talman! Civilministern sade ingenting om den punkt som jag särskilt berörde, huruvida det inte hade varit klokt av staten att visa återhållsamhet vid begagnandet av sin obestridda formella rätt att innehålla de 15 procenten. Civilministern nämnde emellertid tidigare någonting om att han ansåg, att 15-procentstillägget och lönegradsplaceringen voro samma fråga och inte kunde skiljas åt. Jag vill inte bestrida att det finns ett intimt samband mellan dessa saker. Men jag vill dock påpeka för civilministern, att statstjänstemännen tidigare hade automatiskt dyrtidstillägg, vilket var en helt annan fråga än frågan om lönegradsplaceringen. Även om det numera är ett något närmare samband, emedan de 15 procenten även skulle innefatta någon reallöneförhöjning, kan man väl ändå säga, att det inte funnits någon formell svårighet för staten att behandla de frågorna skilda åt, om man hade

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

velat göra det för att icke medverka till en skärpning av en olycklig situation. Jag har ingalunda sagt att hela ansvaret vilar på staten, långt därifrån, men vi ha i riksdagen särskild anledning att diskutera vad staten har gjort eller bör göra.

Civilministern sade att tillgripandet av ett förlikningsförfarande skulle leda till att många andra organisationer också önskade samma förfaringsätt. Ja, vanligen blir det övergångssvårigheter när man inför någonting nytt, men jag vill hänvisa civilministern till att man har ett sådant förlikningsförfarande på den enskilda arbetsmarknaden. De som komma överens utan förlikning — det är ganska många — få göra det, och de andra tillgripa förlikningsförfarande. Det skulle bli likadant på detta område.

Det förefaller mig som om civilministern gör jämförelser med den enskilda arbetsmarknaden när det passar, och när det inte passar säger han att förhållandena äro inte jämförbara när staten är inkopplad. Borde inte civilministern mera konsekvent välja om han vill eller inte vill göra paralleller med den enskilda arbetsmarknaden?

Jag vill helt kort hänvisa till vad herr Nihlfors sade om förhandlingsrättssakkunnigas förslag. Detta innebär ju en rekommendation inte av att man blott skall ha ett statligt förhandlingsorgan, utan av att det skall ordnas någonting av typen arbetsmarknadsnämnd eller förtroendenämnd. Detta är en utveckling som, om man får tolka civilministern bokstavigt, regeringen kommer att motsätta sig. Om regeringen verkliken är positivt inställd till en utveckling av den arten, har den säkerligen möjlighet att finna vägar att främja den.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet LINGMAN: Herr talman! Herr Ohlin sade att jag väljer jämförelser med den enskilda arbetsmarknaden

som det passar, men jag tycker att herr Ohlin väljer jämförelser inom det statliga området ganska lättvindigt. Tjänsteförteckningskommittén har tillsatts som ett särskilt förhandlingsorgan med uppgift att förhandla över hela linjen. Regeringen är inte representerad i kommittén. Om inte kommittén kan komma fram till ett av parterna godtagbart resultat, måste den avlösas av ett annat organ, ty man kan inte rycka ut en enstaka grupp — det skulle inte i motsvarande läge gå på den enskilda marknaden heller. Tjänsteförteckningskommittén har i alla fall träffat överenskommelse med lärarna vid folk- och småskoleseminarierna inom den ram som har angivits för Saco-grupperna. Ställes läroverkslärarna i särställning genom tillsättande av en kommission, vilja även andra grupper få sina frågor omprövade.

Herr FAGERHOLM: Herr talman! Jag skall inte blanda mig i den pågående diskussionen om lönebelopp och förhandlingsförfarande eller om hur hårda törnar arbetsmarknadsparterna få vara beredda att ta när det blir stridsåtgärder. Jag kunde emellertid inte underlåta att göra en reflexion när jag hörde herr Rubbestad. Jag sade mig: Tänk vad livet ändå vore angenämt, om man kunde förenkla problemen på det sätt herr Rubbestad gör och ändå vara så trosviss.

Herr talman! Vad jag vill gå in på är vissa allmänrättsliga och statsrättsliga synpunkter på frågan.

Vad innebär propositionen? Propositionen föreslår i de nu omdebatterade punkterna att riksdagen skall besluta, att till de under 1951 utgående månadslönerna skall, med de undantag varom Kungl. Maj:t kan finna gott förordna, under år 1952 läggas särskilda lönetillägg, och vidare innebär propositionen att riksdagen skall bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i veder-

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

börliga avlöningsreglementen som erfordras med hänsyn till vad i det föregående förordats.

Detta innebär att regeringen begär rätt att få utfärda fullmaktslagar. Riksdagen skulle därigenom i denna fråga i fortsättningen inte få något inflytande på utformningen av avlöningsreglementena, och riksdagen skulle m. a. o. lägga inte bara den faktiska makten utan även lagstiftningsmakten i den ena arbetsmarknadspartens hand, i statens hand.

Nu innebär emellertid denna proposition ytterligare någonting som jag tycker är anmärkningsvärt ur rättsprincipiell synpunkt, nämligen att den för statstjänstemännen mycket viktiga frågan om föreningsrättens innebörd överflyttas till ett administrativt lagstiftningsområde. Jag syftar på frågan hur det skall utredas om vederbörande är organiserad eller ej, vilka konsekvenser det får för honom, hur det går om han är med i två organisationer, vilka säkerheter som finnas mot individuella repressalier, vilket straff som skall utgå om han lämnar missvisande upplysningar — allt detta som skall konkretisera föreningsrättens omfattning för statstjänstemännen. Avgörandet av detta frågekomplex vill man nu, herr talman, ha överlämnat till Kungl. Maj:t ensam, till en administrativ myndighet i stridsställning i denna speciella fråga. Den formen av administrativ lagstiftning finner jag osympatisk.

Jag skall inte gå närmare in på vad civilministern sade. När han framhöll att det var SACO:s fel att den nuvarande situationen har uppkommit, gjorde jag emellertid den reflexionen att det är bra märkligt att en så erfaren arbetsmarknadsman som civilministern inte inser det lönlösa i att utslunga påståendet att det är den enas eller andras fel att två parter inte komma överens. Diskussionen om detta bör föras på ett annat plan.

Herr talman! Jag har bara velat an-

föra dessa företrädesvis principiella synpunkter på den föreliggande lagstiftningsfrågan.

Herr FAST: Herr talman! Som gammal fackföreningsman, som suttit vid förhandlingsbordet under vissa perioder på arbetsgivarsidan och under andra på arbetarsidan, måste jag säga, att jag är mycket förvirrad efter att ha lyssnat på den här debatten. En del av vad som här sagts måste ändå bottna i att man antingen är okunnig i vissa och väsentliga avseenden om arbetsmarknadens problem, eller också, vilket jag tror är det riktiga, att man inte kan underlåta att, så snart det seglar upp svårigheter i förhållandet mellan arbetstagare och staten, se efter om ej dessa kunna göras till en politisk fråga.

Herr talman! För en del år sedan beslöt riksdagen ensidigt vilka löner, som skulle utgå till de statsanställda. På den tiden hade man inga förhandlingar. Jag behöver inte fästa uppmärksamheten på vilka de voro, som då sutto vid styret för den svenska staten. Sedan har till följd av utvecklingen på den privata arbetsmarknaden också skett en utveckling mot statliga förhandlingar, vilket jag för mitt vidkommande hälsar med mycket stor glädje. Jag kan också i detta sammanhang påpeka att icke minst kommunerna i viss utsträckning varit föregångare för staten. Men, herr talman, om man vill vandra vidare på denna väg och få de reella avgörandena träffade mellan parterna vid förhandlingsbordet, då måste man också på den sida som här är berörd, göra klart för sig, att man måste skaffa sig förhandlingsdugliga organisationer. Det går helt enkelt inte att bygga upp ett förhållande mellan här berörda parter, när man har organisationer, som äro splittrade på det sättet, att de sätta in en kil på än den ena än den andra organisationens område, utan man måste ha organisationer med åtminstone en viss enhetlighet för de områden, där man har att förhandla. Om man inte gör detta

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

kommer man förr eller senare till ett kaos, som går ut över de resultat, man skulle uppnå vid förhandlingarna.

Jag skulle också, herr talman, vilja säga ett par ord om vad som sagts i denna debatt. Jag skall alldeles bortse från frågan, huruvida lönetillägget skall utgå eller ej. Alla veta, att lönetillägget kommer sedan. Jag tror inte, att det är någon stor fråga. Jag tror ej heller så särskilt mycket på dess värde som påtryckningsmedel. Man skall inte övervärdera det, men det är naturligt att göra det, ty frågan om detta tillägg gäller, som herr Ohlin erkände, ej blott en kompensation för stegrade levnads-kostnader utan också vad samhället har råd att ge ut för en höjd levnadsstandard. Detta tillägg kan utgå på många olika sätt. Detta var en av anledningarna till att man ej ville låta det utgå över huvud. Under sjuksköterskekonflikten i fjol fästes större avseende vid kravet på högre lönegradsplacering än vid kravet på det rörliga tillägget. Jag tror, att det är en naturlig sak, att man förfar på detta sätt. Men nu har man sagt här — och jag ber att få understrika vad civilministern har framhållit — att det också är ganska naturligt, att det härigenom kommit till konflikt — jag skall inte fälla något omdöme om vems skulden är. Gentemot herr Hjalmarson, som har funnit det olustigt att civilministern har redovisat de åtgärder, som vidtagits ifrån statens sida, vill jag säga, att hur långt man än vill gå i välvilja kan man inte begära, att man skall taga på sig det ansvar, som onekligen vilar på andras skuldror. Men alldeles bortsett från detta: Vart skulle det leda om man för den part, som det nu är fråga om och som har sina kilar in i skilda förvaltningsområden, skulle sätta till en förlikningskommission ovanpå tjänsteförteckningssakkunniga? Måste man ej i det ögonblicket vara beredd på att dra åt löneskruben ytterligare? I annat fall skulle en sådan anordning icke vara annat än ett slag i

luften, ett fullständigt meningslöst steg, som ej kan leda till några som helst resultat. Var och en som har någon förhandlingsvana vet, hur det blir varje gång en förhandling gått sönder och opartisk ordförande tillsatts. Det har medfört ett steg uppåt i löneavseende. När dessa förhandlingar i sin tur sprackit och en särskild förlikningskommission tillsatts, så har det medfört ännu ett steg uppåt, och när kanske nästa utomordentliga förlikningskommission utsetts, så innebär det ytterligare ett steg uppåt.

Men när man nu kommit fram till en avvägning som varit godtagbar för andra stora grupper, är det någon som tror, att man tar ytterligare ett steg uppåt ostraffat? Civilministern har redan antytt, att då komma de andra parterna igen och säga, att de vilja vara med att dela det större utrymme, som finns att förhandla om, och som staten har medgivit för andra grupper. Detta tycker jag är fullständigt riktigt. Skulle det inte gå på detta sätt under innevarande år, så kan man vara lugn för att dessa andra grupper vid nästa års förhandlingar komma att draga sig för att först träffa uppgörelse på grund av det läge, som uppstod under fjolårets förhandlingar. Jag vill hälsa med tillfredsställelse att man denna gång fått till stånd en mer centraliserad uppgörelse mellan de stora organisationerna, ty i annat fall hade vi fått ett avtalsförhållande som omöjliggjort varje uppgörelse, eftersom ingen hade velat komma först. Man hade den inställningen, att den som kommer sist får mest. Detta är ett fullständigt ohållbart system. Jag tycker emellertid, att de som ha någon förhandlingsvana skulle gjort klart för sig, att en sådan uträkning är omöjlig — i den mån den vore möjlig, skulle den leda till svåra orättvisor som sedermera hämnas sig, vilket skulle komma att visa sig i kommande lönerörelser.

Till sist vill jag säga till herr Fagerholm, att det är fullkomligt orimligt att

Vid remiss av Kungl. Maj:ts proposition nr 60.

säga att regeringen får dessa fullmaktslagar. Jag vill säga att det är riksdagen själv som har att bifalla lagarna. Finner riksdagen, att en lag är orimlig kommer riksdagen att säga nej, men om riksdagen finner, att läget påkallar att man ger dessa fullmakter, skall riksdagen säga ja.

Herr PETERSSON i Dahl: Herr talman! Jag kan instämma med herr Fast, när han säger, att man efter att ha suttit och hört på denna debatt, anser den förvirrad. Jag begärde emellertid ordet, därför att herrar Hjalmarson och Ohlin ställt vissa frågor till bondeförbundet. Herr Hjalmarson frågar, om bondeförbundet är tillfredsställt med de förhållanden som nu rått vid förhandlingarna. Han yttrade också — om jag hörde rätt — att han tyckte att oppositionen inte får veta vad som egentligen sker. Jag måste säga att såväl vi andra som oppositionen känna till förhållandena precis lika väl. Jag skulle tro att herr Hjalmarson också läser tidningarna tämligen väl, och vad som skett under löneförhandlingarna har stått i tidningarna, som vi alla kunnat få del av. Att vi sedan ifrån bondeförbundets sida skulle ha anledning att springa och tala om för herr Hjalmarson och hans likatänkande vad som står i tidningarna kan jag aldrig tänka mig.

Herr Ohlin frågade, om vi fortfarande anse att förhandlingarna inte skola vara parlamentariska. Nu trodde jag verkligen, att den så kallade tjänsteförteckningskommittén var en parlamentarisk kommitté, i varje fall en kommitté med parlamentariskt inslag. I alla händelser tror jag, att den har tillkommit på begäran av riksdagen. Jag tror, att riksdagen vid olika tillfällen har begärt att det skulle inrättas ett organ, som skulle passa in tjänsterna ungefär där de höra hemma med hänsyn dels till utbildning och dels till tjänstens beskaffenhet. Anser man nu att denna

kommitté har misslyckats, så skall det tillsättas ett annat organ. Det är en helt annan sak. Jag kan icke förstå att kommittén har misslyckats, utan den har fullgjort sitt uppdrag med all heder. Om inte alla förhandlande äro tillfredsställda, så är det en annan sak — det äro de ju aldrig, och det kunna vi inte lägga oss i. Men att det här enligt herr Ohlins förslag skall tillskapas ett organ som ovanpå tjänsteförteckningskommittén och regeringen skulle förhandla med tjänstemännen är väl ändå alldeles orimligt.

Nu blev det, herr talman, kanske litet tyst inom oppositionen efter civilministerns redogörelse, och jag skall inte diskutera, huruvida den föreslagna lönesättningen är riktig eller ej. Men man måste nog ändå helt allmänt säga, att en löneökning från 1951 till 1952 med 5 000 kronor icke är dålig i alla fall. Det är väl ändå så, att det är lönerna som här är det väsentliga, och det är väl för dem som tjänstemännen egentligen strida. Jag skulle tro att de andra sakerna, som man vill göra så stor affär av, inte äro väsentliga. Jag skulle kunna tänka mig att man efter denna debatt kommer att säga, att det kanske berodde på, att SACO är en tämligen ny organisation, och jag är inte heller säker på att den är så värst förhandlingsvan och förhandlingsduglig heller. Jag vill göra den reflexionen för egen del, att denna konflikt är tämligen förhastad.

Jag har, herr talman, sagt vid ett annat tillfälle — och jag kan gärna upprepa det nu — att jag tror att det nog är nödvändigt att så småningom skapa något annat än det som nu är som rent allmänt tar hand om förhandlingarna för de olika organisationerna. Jag vill också upprepa vad jag sagt en gång tidigare, nämligen att om allmänheten verkligen hade reda på vad hela detta förhandlingsväsen kostar, hur mycket arbete och hur många arbetsdagar som sätts till, så tror jag nog att allmänheten skulle reagera något annorlunda

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannauppdragets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

än den nu gör. Att man, när det uppstår litet missnöje på ett eller annat sätt, försöker basunera ut missnöjet så mycket som möjligt och därigenom skapar ännu mer missnöje är väl ändå fullständigt oriktigt. Det är ju i alla fall på det sättet att vi, vare sig vi sitta på den ena eller andra sidan av förhandlingsbordet få moderera våra krav, om vi skola komma till något resultat. Det som man nu kommit fram till är, såsom civilministern sagt, resultatet av en kompromiss. Jag tycker nog att det riktigaste som kunde ske vore, att dessa stridsåtgärder avblåstes och förhandlingarna sedan upptoges på nytt.

Herr **SENANDER**: Herr talman! Vi ha den bestämda uppfattningen, att staten, som bör handla annorlunda än privata arbetsgivare, icke bör vidtaga represalier mot stridande tjänstemän, vilken grupp de än må tillhöra, och jag betraktar det såsom fullkomligt onödigt att handla såsom man gjort i detta fall, det vill säga göra förbehåll, som utestänga dessa stridande grupper ifrån den fördel, som tillkommer andra. Nu är det emellertid ett faktum att för den överväldigande delen av statstjänarna, sålunda de som äro sämst betalda, har träffats en uppgörelse beträffande tjänsteförteckningsrevisionen, som ger sådana fördelar, att den säkerligen kommer att accepteras av statstjänarna i största allmänhet. Jag måste säga att när herrar Hjalmarson och Ohlin här ställa förslag, som kunna äventyra ett genomförande av vad som redan uppgjorts för den överväldigande delen av statstjänarna, så skola de ej inbilla sig, att de få dessa statstjänare på sin sida. Statstjänarnas stora massa är synnerligen angelägen om att man snabast möjligt genomför inte bara vad som nu föreslagits i fråga om förhöjning av lönerna utan, och kanske framför allt, att man genomför tjänsteförteckningsrevisionen. Dessa statstjänare

komma säkerligen att med förbittring vända sig mot var och en, som i likhet med herr Ohlin och herr Hjalmarson ställa förslag, som kunna komma att fördröja genomförandet av tjänsteförteckningsrevisionen. För vår del skola vi sannerligen inte dra oss för att tala om för statstjänarnas stora massa, att herrar Ohlin och Hjalmarson, vilka annars alltid bruka uppträda som tjänstemännens speciella riddare, faktiskt ha försökt att sätta pinnar i hjulet för den uppgörelse om tjänsteförteckningsrevision, som nu träffats.

Vidare anfördes ej. Propositionen nr 60 hänvisades till statsutskottet; och skulle till utskottet jämväl överlämnas de i anledning av propositionen inom kammaren avgivna yttrandena.

Slutligen föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 61, angående provisoriskt lönetillägg för tjänstgöring på s. k. obekvämt arbetstid.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Ohlin* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr statsministern angående åtgärder för undvikande av att personer, som äro kända för kommunistisk inställning, placeras på ur försvarssynpunkt viktiga poster, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannauppdragets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannauppdragets fullgörande

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannauppsdragets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

och därmed sammanhängande förmåner.

Uti de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 11 i första kammaren av herr *Cassel m. fl.* samt nr 17 i andra kammaren av herr *Dickson m. fl.*, hade föreslagits inrättande av en rådgivande remissinstans för frågor om riksdagsledamöternas arvoden och övriga förmåner i enlighet med vissa i motionerna angivna riktlinjer.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herr *Spångberg*, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning om inrättande av en rådgivande remissinstans för ärenden rörande riksdagsledamöternas ersättning för riksdagsmannauppsdragets fullgörande och därmed sammanhängande frågor samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid

Herr DICKSON: Herr talman: Konstitutionsutskottet har skridit till sitt verk med behandlingen av detta ärende med belastningen av att vid två tidigare tillfällen ha avstyrkt frågan utan att egentligen ha satt sig in i den. Vid dessa tillfällen har avstyrkandet skett utan varje motivering och efter, som jag nämnde, summarisk behandling. Det kanske har varit svårt nu, då utskottet verkligen har försökt att även i sak behandla problemet om riksdagsmännens förmåner och sättet för deras tillkomst, att efter dessa två avstyrkanden inta en annan ståndpunkt. Man har i utlåtandet gjort sig mycken möda med att räkna upp vilka svårigheter som skulle möta vid en anordning sådan som motionärerna

tänkt sig, det vill säga en rådgivande instans, och utskottet kommer fram till att saken är praktiskt ogenomförbar.

Den statistiskt intresserade skulle kunna finna ett visst nöje i att begrunda relationen mellan motionärernas antal och konstitutionsutskottets prestationer. Vid första tillfället, 1948, fanns det endast en motionär. Då avverkades frågan i utlåtandet på något mer än en rad. Andra gången var det 19 motionärer. Då hade antalet rader stigit till inte fullt nio. I år är det något mer än 90 motionärer, och det har givit utskottet anledning att prestera ett 50-tal rader.

Jag har många gånger frågat mig själv, när jag har begrundat själva problemet, om det är jag som gjort mig skyldig till någon felsyn, eller om jag genom oförstånd och allmän efterblivenhet har kommit att se saken på ett felaktigt sätt. Men när jag har resonerat med människor ute i det allmänna livet och även här i kammaren, har jag gång på gång fått bekräftelse på att det är många som dela min uppfattning. Det är något galet med att tillgodogöra sig förmåner av allmänna medel, utan att ta råd av någon. Det har sagts till mig: »Du får skaffa dig tjockare hud!» Ja, det kanske är en utväg. Men jag undrar, om det inte hos oss politiker finns en tendens att få alltför tjock hud. Nyligen timade tilldragelser illustrerar denna hudtjocklek, vilken dock kommer mera på en annan kammars konto än dennas.

Rent principiellt skulle jag vilja säga, att man skall ha tjock hud, när alla andra ställningstaganden här i riksdagen göras i olika frågor, där man intar en impopulär ståndpunkt, men *inte* i frågor som rör ens egna privata inkomster, och det är den saken det i detta fall gäller. Jag tror att det vore bättre, om man försökte uppjobba större känslighet då det gäller att vårda sig om riksdagens och dess ledamö-

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannauppdragets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

ters anseende. Jag vill understryka att den möjlighet riksdagen har haft nu att bestämma för sig själv icke har missbrukats. Våra förmåner ligger lägre än vad fallet är i de flesta andra länder. Det är inte där felet ligger, utan felet är att allmänheten, sådan den nu är beskaffad här bland världens mest avundsjuka folk, har en inställning som gör att riksdagen lätt råkar ut för misstankar. Men riksdagen borde inte få ens misstänkas! Det är därför jag har sagt mig — och där har jag fått medhåll av många — att det för riksdagen vore skönt att kunna peka på att vi ha gjort vad vi ha kunnat för att nå största möjliga rättvisa, men vi har ändå velat fråga utomstående människor huruvida även de är av samma mening. Först därefter borde vi fatta beslut, och då borde vi kunna vara säkra på att det är riktigt.

Detta om *önskvärldheten* av en anordning sådan som den föreslagna. Konstitutionsutskottet säger inte rent ut, men man kan nog läsa det mellan raderna, att utskottet inte har ansett det önskvärt med en sådan anordning. Jag vet inte vad utskottet där fruktar, men så tycks som sagt det vara. Beträffande *möjligheterna*, om man skulle önska en anordning av detta slag, har utskottet tornat upp svårigheter den ena på den andra, och utskottet kommer fram till att det hela är praktiskt ogenomförbart. Jag måste säga, att då har det gått långt med vårt Krångelsverige, om inte Sveriges riksdag, ifall den så önskade, skulle kunna skaffa sig ett rådgivande organ vid sidan om sig själv, vilket organ skulle kunna tillfrågas. Det är nog riktigt att vi ha ett välorganiserat land, men hos många människor börjar nog den misstanken stiga upp att vi har det alltför väl organiserat, och att vi nu rent av har kört fast på många håll. Så tycks det också vara i detta avseende, när genomförandet av vårt förslag beskrives såsom omöjligt. Men det vägrar

jag att tro att det är. Problemet kan säkerligen tvärtom lösas på flera sätt.

Konstitutionsutskottet konstaterar ganska hjälplöst att motionen inte har kommit med några konkreta anvisningar, men vi har i motionen bara velat ge ett exempel. Det kan finnas många andra lösningar, som kan tjäna samma ändamål. Jag håller inte på, och jag är säker på att mina medmotionärer inte heller håller så styvt på att ifrågavarande nämnd eller organ skall se ut precis så som det står i motionen. Huvudsaken är endast att vi får ett organ av föreslagen karaktär.

Slutligen riktar konstitutionsutskottet principiella anmärkningar mot hela saken och säger att ett sådant rådgivande organ skulle minska riksdagens känsla för ansvar. Jag tycker nog att utskottet i så fall har en ganska låg tanke om riksdagens ansvarskänsla. Mig förefaller det som om ansvaret blir precis lika stort. Besluten skulle ändock komma att fattas av riksdagen i sista hand, men de skulle fattas mot bakgrunden av ett gott råd och med den styrka, som detta kan skänka i en besvärlig och kinkig situation.

Nu har herr Spångberg reserverat sig och vill ha en utredning om denna sak, och längre skall inte heller jag gå. Att efter vad som nu passerat begära — som vi yrkat i motionen — att konstitutionsutskottet självt skulle utforma detta organ, vore inte bara grymt, med tanke på den vämjelse som utskottet tydligen har känt inför vårt förslag, utan också att i ganska hög grad sätta bocken till trädgårdsmästare.

Herr talman! Jag skall inte nu uppta tiden längre. Kretsen är ju nu ganska liten. Här står stora värden på spel. Femmilen är ännu inte klar i Oslo — radion i sammanbindningsbanan berättar just nu därom — och jag skall väl också bereda andra talare tillfälle att yttra sig, vilka måhända har en annan uppfattning än vad jag har.

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannauppsatsernas fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Spångberg avgivna reservationen.

Fröken VINGE: Herr talman! När jag som en bland 94 satte mitt namn under denna motion, kändes det som en befriande handling. Jag kunde därigenom avreagera åtminstone något av den olust jag känt inför det sätt, på vilket vi här i riksdagen har handlagt frågan om våra egna arvoden. Jag har fullt klart för mig, herr talman, att vi inte kan undandraga oss ansvaret för våra beslut, även om de gäller våra egna arvoden. Men vad jag vill vara med om är att skapa garantier för att dessa beslut alltid föregås av en allsidig utredning, en lika grundlig utredning som vi velat ha i andra frågor, som gällt anslagshöjningar, och att få till stånd en offentlig diskussion i frågan.

Att det senaste beslutet om arvodeshöjningar verkligen föregicks av en utredning har jag klart för mig, men vi måste ha garantier för att så alltid blir fallet även i framtiden. Jag vill också för undvikande av missförstånd säga, att jag har hört att många riksdagsmän före den senaste arvodeshöjningen hade svårt att existera på de arvoden, som då utgick. Därför håller jag för sannolikt att den senaste justeringen var motiverad.

Det är möjligt att den motion som här föreligger inte utmynnar i något konkret förslag, som är sådant att man kan godta dess praktiska konsekvenser, men reservanten i utskottet har ju heller inte yrkat bifall till motionen utan endast föreslagit att vi skulle begära en utredning om bästa sättet att åstadkomma en mera tillfredsställande behandling av frågorna om våra egna arvoden. Jag har svårt att förstå hur någon skall kunna gå emot denna reservation.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr PETTERSSON i Norregård: Herr talman! Då vi i år ånyo ha att behandla ungefär samma motion som behandlats vid två föregående tillfällen, sista gången så sent som i slutet av höstriksdagen förra året, behöver jag kanske inte orda så mycket i denna fråga. Motionären har ju framhärdat med sin motion och gjort särskilda ansträngningar för att samla en mängd namnunderskrifter på densamma. Nu kan man emellertid ha delade uppfattningar om huruvida det är riktigt att i en sådan framställning som den motionen utmynnar i göra en masspetition och anstränga sig för att få med mer än hälften av kammarens ledamöter på motionen. Detta har inte lyckats i detta fall, men ansträngningarna för att nå detta syfte ha tydligen varit stora. Om detta lyckats, skulle motionären ha ställt utskottet och riksdagen i en egendomlig situation. Vid ett sådant yrkande om en utredning skulle ju utskottet vara bundet, om framställningen i motionen varit undertecknad av mer än halva antalet kammarledamöter. En av professorerna i utskottet har därför ifrågasatt, om man inte skulle föreskriva ett visst högsta antal namnunderskrifter på en motion, så att det inte skulle kunna inträffa sådana situationer.

Nu säger huvudmotionären, herr Dickson, att utskottet har avslagit motionen utan att tidigare ha satt sig in i frågan. Detta är ju ett klart underbetyg åt utskottet. Herr Dickson känner ju väl till konstitutionsutskottet. Han har själv tillhört det och gjort stora insatser där tidigare. Han känner därför till hur arbetet bedrivs och bör därför kunna komma med ett riktigt omdöme därvidlag. Hans erfarenheter tyckas inte vara de bästa.

Vid behandlingen av denna motion behövde man emellertid inte fundera så mycket. Det behöver man inte göra, om man tycker att en sak är orimlig. Vi få väl nämligen ändå hålla på att riks-

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannaupdragets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

dagens ledamöter äro beredda att ta ansvar för sina beslut. Detta kan kännas obehagligt, men vi få besluta i många betydelsefulla frågor, i vilka vi få ta mycket större ansvar och där vi måste vara beredda på kritik utifrån. Även om vi inte behöva vara så tjockhudade som herr Dickson målade ut det nyss, måste vi ändå, när vi bli ledamöter av riksdagen, ta på oss ett stort ansvar. Om det emellertid är så, att vi i likhet med herr Dickson vilja att riksdagen skall vara sammansatt av ledamöter, som icke våga ta ansvar eller som vilja skjuta ifrån sig ansvaret på andra instanser, så få vi väl så småningom se en omstöpt riksdag i sådan riktning, att den blir av annat och mjukare slag än för närvarande.

Nu säger herr Dickson att han har talat med många kammarledamöter — och det har han tydligen gjort — före motionens skrivning, och jag vet inte om det är hans charm som gjort att i synnerhet damerna i mycket stor utsträckning skrivit under motionen, men jag förmodar att alla inte ha läst motionen. De motionärer jag talat med ha nämligen haft så väldigt olika motiveringar för att de skrivit under. De flesta ha sagt att de ansågo arvodena för låga. De ha sagt att om vi finge en sådan här remissinstans komme vi att få större arvoden. Det kan vara riktigt med en sådan reflexion, ty våra arvoden äro för låga i förhållande till löneläget i landet för närvarande. En del har skyllet på att de inte ville ta ansvaret och bekänt sin olust inför nödvändigheten att ta ställning i denna ömtåliga fråga. Det har sålunda varit olika motiveringar varför de rita på sina namn. Jag har tagit med förteckningen från rösträkningen vid höstriksdagen, och den visar att det är många som då röstade för avslag på motionen men som ett par månader senare skrevo under denna motion. De ha alltså ändrat mening sedan de för tre månader sedan vid höst-

riksdagen röstade för avslag på motionen. Jag kan ju räkna upp namnen från denna röstning, om nu någon vill höra dem.

Jag tror inte att vi skola göra riksdagen löjlig på detta sätt och försöka få en remissinstans, som vi kunna skjuta skulden på för att det hela gått så och så. Nu säger herr Dickson, att ansvaret vill han inte att vi skola skjuta ifrån oss men att han tycker att vi skola ha någon att fråga oss för hos, alltså ett rådgivande utomordentligt kollegium, vilket ju kan kallas något annat, ett högsta råd menar han väl, som skulle stå över riksdagen när det gäller att besluta i viktiga frågor. Det är en utveckling, som jag inte är tilltalad av. Jag tycker att riksdagen får hålla på sin ställning som beslutande organ och stå för den. Motionärerna ha skrivit på första sidan i motionen: »En sådan allmänhetens reaktion undergräver riksdagens prestige och är ägnad att skada såväl folkrepresentationens som de enskilda ledamöternas anseende.» Jag kan använda precis samma mening, men jag vill bara utbyta ordet »allmänhetens reaktion» mot att en motion som denna undergräver riksdagens prestige och är ägnad att skada folkrepresentationens ansvarstagande och enskildas ställning. Jag tror inte att vi vinna något på att krypa undan ett sådant ansvar. Det finnes enligt min mening alltid sådana tidningar som hacka på riksdagen och i vilka frågor vi än ha försöka komma åt riksdagens ledamöter och sänka riksdagens anseende. Men jag kan inte se att det varit flera skrivelser om arvoden än om någon annan fråga. Det har varit mycket lugnt sedan de höjde arvodena. De flesta ha skrivit, att det är låga arvoden och att vi inte missbruka vår ställning. Till och med en sådan tidning som Dagens Nyheter, som är mycket reaktionär när det gäller att säga något gott om riksdagen, har skrivit, att den inte alls tillstyrker en sådan här motion, enligt vilken

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannauppdragets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

riksdagen skulle gå ifrån sin ansvarsställning i en sådan här fråga. Vi få hålla på att riksdagen dock är den instans, som skall ha modet att besluta även i en sådan här ömtålig fråga. Och sedan är folkopinionen så att säga den reaktion vi få ta och som skall sammansätta riksdagen och ha den sådan den vill ha den. Det är denna reaktion som allmänna opinionen skall kontrollera. Det kan hända att motionärerna i någon mån siktat på att tillfredsställa en viss opinion ute i bygderna och vilja göra detta till en fråga där man naturligtvis kommer i en behaglig dager, när man så att säga kackar i eget bo och vill ställa sig väl med dem som äro valmän ute i bygderna.

Nu har konstitutionsutskottet trots sina svagheter, som herr Dickson alltid talar om, haft mod att gå emot en motion trots 90 namnunderskrifter. Vi ha inte varit imponerade av denna masspetition, ty vi tycka inte att utskott och riksdag skola ställas inför fullbordat faktum ens därför att det är möjligt att samla mer än hälften av kammarledamöternas namnunderskrifter. Det är en reaktion även mot detta, som jag tycker är riktig. Ty här skall riksdagen avgöra frågorna efter vanliga normer. Jag tror som sagt inte att det skulle stärka riksdagens prestige om vi på något sätt skulle gå med på en utredning av frågan heller, utan jag vill endast yrka bifall till utskottets förslag, som jag tycker att det är rimligt att riksdagen också bifaller.

Herr DICKSON (kort genmäle): Herr talman! Det är bara två saker jag skulle vilja ytterligare påpeka. Jag vill ge herr Pettersson i Norregård fullkomligt rätt i att det inte alls är tilltalande med sådana här massmotioner. Men det var det enda sättet för att få konstitutionsutskottet att över huvud taget realbehandla frågan. Två års tidigare tråkiga

erfarenheter i saken ha lärt mig detta. Det är uteslutande därför detta skett, och jag hoppas att jag skall slippa behöva komma med en sådan där lång lista igen.

Sedan säger herr Pettersson i Norregård bl. a., med kanske litet mera färgat omdöme och ett omdöme, som kanske inte alltid vittnar om att han läst motionen, att man här skulle få en rådgivare, som står över riksdagen, och att det vill han inte vara med om. Här är det emellertid inte alls fråga om att få en rådgivare som står över riksdagen. Jag tror att även mycket blygsamma personer i samhället skulle kunna tjäna som goda rådgivare i denna sak, ja, kanske herr Pettersson i Norregård, därest han själv förflyttar sig från riksdagen, skulle kunna tjäna som en sådan rådgivare vid något tillfälle. Här är inte på något sätt fråga om att beröva riksdagen dess konstitutionella makt och myndighet. Det är bara det att riksdagen borde, som de flesta vise män göra, lyssna till råd och mot bakgrund härav försöka begrunda frågorna och se dem ur så allsidig synpunkt som möjligt.

Herr PETTERSSON i Norregård (kort genmäle): Herr talman! Jag vill bara säga herr Dickson, att inte heller jag kan finna att detta rådgivande organ skall kunna stå över riksdagen, ty det tillkommer ju riksdagen att i sista hand fatta beslut i sådana här frågor. Men vi kunna ju bara föreställa oss den situationen att en sådan här remissinstans uttalar sig på ett visst sätt och kommer med en mening, som utskott och riksdag inte vilja godtaga. Hurudan blir situationen då? Jag bara frågar.

Herr DICKSON (kort genmäle): Herr talman! Tror herr Pettersson i Norregård verkligen att en sådan situation någonsin skulle komma att inträffa?

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannauppdragets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

Herr SPÅNGBERG: Herr talman! När herr Pettersson i Norregård talar om att herr Dickson undervärderat utskottet så skall jag inte lägga mig i den tvisten. Men nog vittnar väl herr Petterssons anförande, när han som motivering för svagheten i motionen åberopar att det finns omkring 90 namn under motionen, om en undervärdering av riksdagens ledamöter. Det var nog en bumerang från herr Petterssons sida, som studsar tillbaka med egen kraft. Nog känna väl de flesta av riksdagens ledamöter en viss olust när det gäller att besluta om riksdagsmännens arvodes- och löneförmåner. Det ligger onekligen något motbjudande i att en grupp såsom riksdagen har denna bestämmanderätt utan att först behöva rådfråga något som helst annat organ. Denna rätt har visserligen aldrig missbrukats, men med tanke på — såsom vi nyss hörde — de strider som pågå om löner ute bland statsanställda på den fria marknaden, finns det givetvis stora utsikter att många människor fråga sig: Men hur skall det då bli för den församling, som ensam har att bara ta för sig?

Nu har denna beslutanderätt ingalunda missbrukats; det framgår ju av de faktiska förhållandena. Jag vet inte hur långt man skall komma ned på löneskalan för att finna så låga löner som dem riksdagsledamöterna ha. Jag föreställer mig att det inte skulle finnas många människor i landsorten, som vissa tider under året skulle vilja uppehålla sig i Stockholm mot en lön och ett dagtraktamente, som inte vore större än vad riksdagsledamöterna ha.

Nog känner herr Pettersson i Norregård också till de angrepp, som göras i pressen varje gång denna fråga föres på tal. Vad som på den punkten citerats i motionen är alldeles riktigt. Dessa angrepp gälla inte alltid lönerna, men det finns ofta något understucket i en rubrik som exempelvis säger, att riksdagen beviljar sig själv sina för-

måner. En annan kritik som framförts i pressen gäller det sätt, varpå detta tillgår, och i det avseendet måste jag säga att enbart denna propaganda i pressen skadar riksdagens anseende och därmed vår demokrati. Det vore önskvärt att anledningen härtill kunde röjas undan, och detta vore möjligt att göra genom tillsättande av något organ, som hade att ge råd i vissa av dessa frågor.

Herr Dickson har redan deklarerat hur detta organ skall kunna se ut, men det blir ju en fråga, som utredningen får ta ställning till. Att vi behöva en utredning i detta fall framgår ju av det utlåtande som här föreligger, i det att man från utskottsmajoritetens sida framhåller, att det är mycket svårt att skapa ett sådant organ.

I utskottets utlåtande liksom också av herr Pettersson har påpekats, att riksdagen måste ta ansvar i detta fall. Ja, det förutsattes inte något annat. Inte ha väl motionärerna sagt att riksdagen skall gå ifrån ansvaret, ty att riksdagen skall besluta och även ta ansvar i dessa frågor, det äro vi väl alla eniga om: Vi skola besluta och vi skola ta ansvaret. Detta förutsätta motionärerna och givetvis även reservanterna.

Beträffande ett rådgivande organs sammansättning bygger kritiken från konstitutionsutskottets sida på det tips, som motionärerna givit om ett kollegium bestående av vissa ämbetsmän i olika ställning, i statens och i den civila arbetsmarknadens tjänst, såsom bl. a. LO:s ordförande, Arbetsgivarföreningens ordförande etc. Men även på den punkten har man ju möjligheter att fatta vilka beslut man önskar, vilka kunna gagna det syfte det gäller.

Jag ber med dessa korta ord, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr von FRIESEN: Herr talman! Om man försöker granska de skäl, som för huvudmotionären varit vägledande vid

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannauppsatsets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

hans ställningstagande, finner jag — jag grundar denna uppfattning på hans egen framställning här i dag — att herr Dickson lyser samvetsbetänkligheter, han känner olust, och han säger att han har inte tillräckligt tjock hud att stå emot den kritik, som riktas från olika håll mot att riksdagsmännen själva skola bestämma sina ersättningar och andra förmåner.

Jag är den förste att respektera skäl som grunda sig på en sådan övertygelse, på samvetsbetänkligheter. Men detta fritar icke riksdagen, även om det är många andra som ha liknande betänkligheter, från att utforma ett förslag, som ur både praktiska och principiella synpunkter kan anses tillfredsställande. Vi äro i allmänhet inte här för att skydda våra egna samveten, utan vi äro här för att handla och besluta, och det är vad vi skola göra om en liten stund. Jag nödgas därför i någon mån framhålla de skäl, som ha väglett utskottet när det yrkat avslag på denna motion, som upprepats även i år.

Förutsättningen för att en sådan hög kommission som den tilltänkta skall kunna fungera är att dess medlemmar stå i alla avseenden oberoende till riksdagen. Redan därför är ju den föreskriften en smula egendomlig, att i kommissionen skola personer vara representerade, som ha tillhört riksdagen. Man skulle kunna tänka sig att en fråga väcktes om förbättrade pensioner åt riksdagsmännen, att man t. ex. skulle låta även statstjänstemännen få åtnjuta full pension — det är ju en av de frågor som till äventyrs kunna dyka upp i framtiden. Då kunna i varje fall inte de, som sitta i denna kommission och ha tillhört riksdagen och följaktligen, enligt riksdagens egna bestämmelser, få tillgodoräkna sig dessa förmåner, behandla frågan alldeles oberoende. Och man kan gå ändå längre. Man kan väl också om dessa höga ämbetsmän fråga:

Äro de verkligen i sitt förhållande till riksdagen helt och fullt oberoende?

För ett par timmar sedan diskuterades här i kammaren en facklig lönerörelse som pågår och i vilken delta människor med hög utbildning: lektorer, förvaltningsjurister, ingenjörer och andra. Det är naturligtvis inte bara ett hugskott att tänka sig att även generaldirektörer någon gång kunna bli invecklade i lönerörelser och tillförsäkras löner, vilka ju måste bestämmas av riksdagen.

Sedan är det en annan synpunkt, som jag skulle vilja framföra gentemot inrättande av det föreslagna kollegiet. Meningen är alltså inte att man skall frånta riksdagen beslutanderätten — det kan man naturligtvis inte göra — men man skall på något sätt dela ansvaret med ifrågavarande personer. Men vad skulle då följden bli? Vi veta att nere i folkdjupet — det kan man studera inte minst om man tittar litet på vissa stora tidningars insändaravdelningar — råder det en antiparlamentarisk stämning, som ofta tar sig uttryck i mycket högljudd och överdriven kritik mot riksdagsmännen, vilkas huvudsakliga uppgift skulle vara att skaffa sig den ena förmånen efter den andra. Det gäller förmodligen även i andra demokratiska länder, att mycket stora grupper av människor ha denna allmänna inställning gentemot sin riksdag.

Är det verkligen någon som tror att denna mycket onyanserade kritik skulle upphöra, därest vi finge ett särskilt kollegium vid sidan av riksdagen? Nej, konsekvensen skulle i stället bli den, att ifrågavarande ämbetsmän bleve föremål för kritiken. Och det kan inte vara så vidare lustigt för riksdagen att försätta dessa personer i en sådan ställning.

Man skulle vidare kunna fullfölja detta resonemang och som en kritik mot motionen ifrågasätta, om dessa till-

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannaupdragets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

tänkta deltagare i kommissionen över huvud taget ha någon skyldighet att engagera sig i ett sådant uppdrag, som i själva verket skulle kunna bli ganska obehagligt för dem själva.

I varje fall föreligger ingen sådan skyldighet för representanterna för TCO, Arbetsgivarföreningen eller fackföreningsorganisationerna. Dem kan man naturligtvis inte tvinga in i en sådan kommitté. Jag medger att frågan är en smula diskutabel, och det förtjänar exempelvis övervägas, huruvida man kan tvinga generaldirektören för statskontoret — ja, just han kanske tycker det skulle vara roligt — eller generaldirektörer över huvud taget att gå in som ledamöter i en rådgivande instans med uppgifter, som äro så främmande för deras egentliga ämbetsutövning. Jag tror att den frågan inte är alldeles knäckt ännu. Och hur skulle man ställa sig om de skulle vägra?

Sedan är det en mera principiell synpunkt, som jag skulle vilja anföra. Man menar att riksdagsmännen befinna sig i en sådan ställning, att det på sätt och vis skulle kunna åberopas jäv emot dem när det gäller bedömandet av deras egna angelägenheter. Men, herr talman, finns det inte många frågor som vi ha att handlägga i denna kammare, där man med full rätt skulle kunna göra gällande att stora grupper av riksdagens ledamöter, om man skulle vara så hudlös och nogräknad, inte borde få vara med om avgörandet? Riksdagen räknar i sina led åtskilliga statstjänstemän, och riksdagen har att besluta även i deras löneangelägenheter. Ingen riktar någon invändning mot att statstjänstemännen delta i dessa avgöranden.

Detta är för mig en lika viktig fråga, rent principiellt, som denna om riksdagsmännens förhållande till sina egna förmåner. Man skulle utan tvivel kunna anföra åtskilligt flera exempel på när enstaka eller grupper av riksdagsmän rösta i frågor, som just beröra deras

egna intressen. Skulle man fullfölja den tanken och försöka råda någon bot emot detta förhållande, skulle det bara kunna gå till på samma sätt som i England, att man finge utfärda förbud för ett mycket stort antal människor att tillhöra riksdagen. Och det tror jag inte vi äro beredda att acceptera.

Till sist även en synpunkt som anförts tidigare här av utskottets vice ordförande. Den framkommer i utskottets utlåtande, den har också framförts i en stor huvudstadstidning, och jag tycker det är den mest vägande invändningen mot ett förslag av denna beskaffenhet. Det är detta, att det går inte för riksdagen i en fråga som denna att försöka dela ansvaret med några andra, att försöka komma ifrån sitt eget ansvar när det gäller dessa problem. Det gäller också här ett spörsmål av moralisk innebörd — det är ju också på det sättet herr Dickson ser på saken, och därför tycker jag inte att man kan underlåta att omnämna det också i detta sammanhang.

Alla skäl synas mig därför tala för ett bifall till utskottets hemställan. Jag har också mycket svårt, herr talman, att se varthän en utredning om hithörande angelägenheter skulle kunna leda, när nu motionären efter så mycken tanke-möda och med så många medarbetare icke har kunnat komma till något annat resultat än han gjort.

Innan jag slutar, herr talman, vill jag också beröra en sak, som särskilt anförts av utskottets vice ordförande, herr Pettersson i Norregård, och där jag helt vill understryka hans synpunkter. Jag glädde mig åt att herr Dickson själv var inne på samma tanke och nästan, föreföll det mig, bad om ursäkt för att han lämnat fram en motion med ett så orimligt stort antal underskrifter.

Även om jag förstår herr Dicksons skäl i detta speciella fall, fattade jag det så att åtminstone han lovade att inte återkomma. Det måste nämligen betrak-

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannauppsatsernas fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

tas som ett önske att lägga fram den sortens petitioner, som skett i denna fråga, och kanske till äventyrs försöka att redan på motionspapperet skaffa en betryggad majoritet för motionen med undanskjutande av den grundlagsenliga prövning, som i alla fall skall ägnas frågan i utskott. Jag är inte beredd att gå så långt att jag begär förbud, som någon gjorde i utskottet. Över huvud taget är jag mycket litet intresserad av förbudslagstiftning, men jag tror att en motion som denna kan bli en tankeställare för åtskilliga och att man kanske kan uttrycka den förhoppningen, att vi inte så snart skola få se något liknande. Hur går det nämligen till när man skriver på sådana motioner? Jo, på de tio, tjugoförsta som tillfrågas måste motionären naturligtvis utveckla en hel del av sin personliga charm för att få dem med sig. Men har man fått låt oss säga tjugoförsta underskrifter och sedan kommer och frågar en tjugoförsta ledamot — för att inte tala om den femtionionde och de därpå följande — så säger denne: Ja, ha så många skrivit på motionen, måste det vara något väldigt förnuftigt och klokt, och därför vill inte jag undandra mig att medverka. På så sätt uppstår vad man på medicinskt språk skulle kunna kalla en hypnotisk eller suggestiv påverkan på vederbörande ledamot eller, för att använda ett språk, som kanske förstås av motionären, det blir en sorts politiska ormtjusarkonster, varvid åtminstone de sista två tredjedelarna av motionärerna känna sig alldeles tillplattade av den långa raden av föregående namn.

Det stora antalet namn har för mig ingalunda utgjort något skäl för en utförligare skrivning. Vi menade bara inom utskottet, att när motionären är så envis och inte nöjer sig med vår förutvarande argumentering, så skulle vi försöka göra det hela en smula utförligare. Men jag kan försäkra herr Dickson, att det stora antalet namn i

och för sig inte särskilt imponerat på det övervägande flertalet inom utskottet.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr DICKSON (kort genmäle): Herr talman! Jag förstår inte varifrån herr von Friesen får detta, att riksdagen skulle dela ansvaret med någon. I detta fall är det ju inte fråga om att avskudda sig något ansvar utan bara att förvissa sig om att de beslut man kommer fram till äro de riktigaste tänkbara ur fattig, syndig mänsklig synpunkt. Här sitta vi och besluta i en massa småfrågor och skicka ut ärendena på remiss både till den ena och den andra instansen för att få stöd för vår uppfattning. Men i denna fråga är det som om det vore förgjort. När det gäller den, får vi inte fråga till råds, utan då skall vi sannerligen bestämma själva. Då kommer vi in på min mycket ärade och i rummet närsittande kollegas tidigare deklarerade linje, att ingen begriper det här bättre än riksdagsmännen själva. Utsträcker vi detta litet längre, så skulle vi ju få det verkligt bekvämt. Då hade t. ex. den stora remissdebatten i förmiddags varit onödig.

Herr RUBBESTAD: Herr talman! Jag kan i mycket stora delar instämma i det som herr von Friesen anförde. Jag skall inte förlänga debatten med att upprepa vad han sade. Jag förstår mycket väl, att herr Dickson kan vara rädd för kritik när det gäller ställningstagande till riksdagsmännens lönefrågor. Jag skulle också kunna förstå hans synpunkter om det vore på det viset, att riksdagsmännen ville utnyttja sin ställning till att på ett oriktigt sätt gynna sig själva. Men jag förmodar att kammarens ledamöter — jag skulle väl tro också herr Dickson — ha den mening, att något sådant inte har inträffat. Ty även om man inte har något råd-

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannanuppdragets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

givande organ, som föreskriver vad man skall besluta i saker och ting, så bör man väl ändå med sunt förnuft kunna komma till en uppfattning om vad som är rimligt och skäligt i ett visst läge. Har man inte så pass mycket begrepp, då är frågan om man är skickad att vara i riksdagen.

Jag vill med anledning av den kritik, som från vissa tidningars sida riktats mot riksdagens sista beslut om de till ledamöterna utgående arvoden säga, att dessa tidningar inte alls ha läget klart för sig. I en del tidningar har det påpekats, att förr i tiden voro riksdagsmännen ansvarskännande och visste att inte ta till så förfärligt mycket, men nu hugga de bara för sig. Jag skall bara anföra ett par små exempel för att visa, hur det förhåller sig med den saken. Vi kunna gå tillbaka cirka fyrtio år i tiden. Då hade riksdagsmännen 300 kronor i månaden i lön, alltså 10 kronor om dagen. Vad hade en skollärare på den tiden? Jo, bara litet över 100 kronor i månaden. En byråchef hade då ungefär en och en halv gång så mycket som en riksdagsman. Nu får en byråchef, enligt det förslag som föreligger i proposition nr 60, en lön på ungefär 29 000 kronor, under det att riksdagsmännen ha bara 12 000. En skollärare hade för fyrtio år sedan, som jag sade, bara tredjedelen av vad riksdagsmännen fingo per månad. Men vad har han i dag? Jo, enligt den proposition jag nämnde blir hans lön 1 300 kronor i månaden, alltså inte som förut en bråkdel av riksdagsmännens lön utan betydligt mera än vad riksdagsmännen ha. Vi riksdagsmän få nu knappast mer än en småskollärarinna. Hennes lön blir enligt det förslag som föreligger 874 kronor, under det att vi få 1 000 kronor. Men då skola vi betänka, att flertalet av oss inte kan bo i hemorten utan få bekosta bostad och livsuppehälle o. d. här i Stockholm. Vi ha därför betydligt lägre lön, om man

ser till de verkliga förhållandena. än en småskollärarinna.

Jag tycker nog, att när det föreligger fakta av det slaget, så behöver inte herr Dickson vara så ängslig, när han skall försvara vår ståndpunkt i fråga om våra löner inför valmännen. Jag tror att om folk får klart för sig hur det hänger ihop, så kommer kritiken att försvinna. För min del får jag säga, att jag tar kritiken med ro. Jag tror att vi riksdagsmän faktiskt äro de som bäst förstå denna sak. Jag förmodar att herr Dickson kommer ihåg, att våra sekreterare i de större utskotten med de arvoden, som vi beslutade i höstas, få en lön på omkring 2 000 kronor i månaden inklusive lönetillägg, under det att vi riksdagsmän inte ha mer än 1 000 kronor. Efter vad jag förstår ställas minst lika stora krav på riksdagsmännen, som böra sätta sig in i allting och läsa allt tryck, som på utskottssekretärarna, vilka knappast behöva läsa mer än vad som angår deras utskott. Följaktligen menar jag, att det inte är någon överdrift att påstå, att de arvoden som nu utgå till riksdagsmännen inte alls äro för höga. Om sedan avundsjukan vill göra sig bred, behöva vi inte vara rädda för det. Att herr Dickson har så pass tjock hud att han kan tåla sådana anmärkningar är jag alldeles säker på.

Herr HALLEN: Herr talman! Jag hade tänkt överlämna en liten bukett till motionären, men innan jag gör det, är jag tyvärr tvungen att räcka honom något annat, som inte precis påminner om en blomma. Jag observerade att herr Dickson sade, att han hade skaffat ihop så många namn för att konstitutionsutskottet därigenom skulle känna sig särskilt manat till en saklig behandling av motionen. Jag vill då säga till herr Dickson, att mig veterligt har det under den tid som jag tillhört konsti-

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannauppsdragets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

tutionsutskottet — ända sedan 1914 — aldrig förekommit, att motioner ha värderats efter antalet underskrifter. Skulle de värderas så på andra håll och herr Dicksons uppfattning således vara representativ för det utskott, som har äran hysa honom, tycker jag att detta utskott skulle komma i en mycket egenartad dager. Jag tror emellertid bättre om kammarens beredningsutskott.

Vad sedan angår den lilla blomman till herr Dickson, så förstår han nog vad som motiverar den. Jag vill uttala en liten lyckönskan till honom för att han i dag kan marschera i spetsen för en så stor och talrik trupp. Det har tidigare ur flera synpunkter påtalats, att det är en sällsynt man- och kvinnostark trupp som det här gäller. Det kan inte förnekas att detta uppkallar till vissa reflexioner, och det var också herr von Friesen inne på. Hur skulle det gå, ärade kammarledamöter, om det bleve praxis att skrpa ihop inte 90 eller 91 namnunderskrifter på en motion utan för säkerhets skull 116 eller 118? Det är visserligen sant, att motionerna skola remitteras till utskott, men vad blir det för belysning av frågan, när utskottet på grund av det stora antalet motionärer liksom i förhand vet, hur kammaren kommer att reagera? Man kan ju inte alltid förutsätta, att en del motionärer ångra sig, vilket jag vet har ägt rum efter det att denna motion blev inlämnad.

Detta om den saken. Sedan kanske det kan tillåtas mig, eftersom det är så ovanligt många motionärer att motionen är säregen för denna riksdag och kanske blir det för lång tid framåt, att betrakta den stora truppen och se, hur det har lyckats herr Dickson att få ihop de 90 eller 91 namnen. Jag skulle då vilja säga att några namn överraskade oss i utskottet. Det var folk som tidigare avvisat huvudmotionärens locktoner men nu hade fallit till föga. Detta leder för övrigt tanken till vad herr

von Friesen var inne på, när han gjorde en jämförelse med Orientens ormtjusare, som med sina sällsamma och sövande toner kunna utöva ett starkt inflytande. Nu vill jag inte utsträcka jämförelsen till att gälla även motionärerna, men det kan kanske i alla fall ha sitt värde att se, hur skaran är sammansatt och hur herr Dicksons utomordentliga övertalningsförmåga verkat på riksdagsledamöterna.

De som stått rycken bäst i detta fall äro bondeförbundarna. De äro i regel personer med en stadig ställning och fäste i jorden. Det är bara fem stycken som fallit, d. v. s. bara 16 procent av partiets representation i denna kammare, vilket jag tycker hedrar partiet. Det parti jag själv har äran att företräda har mönstrat upp med 40 man — det är ungefär 35 procent av partiets styrka här i kammaren. Folkpartiet bidrar med en hjälptrupp på 30 stycken, och procentsiffran stiger i detta fall till över 52. Jag vet inte om jag är litet elak, ifall jag säger att detta påminner om en attityd från det hållet, som nog kommer igen i andra sammanhang: ena halvan si och andra halvan så.

Det är väl ganska naturligt, att herr Dicksons egna meningsfränder visat så att säga kollegiala sympatier för honom genom att skicka en skara på 16 damer och herrar i elden eller inte mindre än 69 procent av gruppens ledamöter. Detta vill jag inte alls kritisera. Det är ju mycket mänskligt och naturligt att man, om det är fråga om inte alltför orimliga framställningar, intar en välvillig ställning till sina meningsfränders förslag.

För att emellertid, herr talman, anlägga en annan synpunkt än den politiska och undersöka hur det förhåller sig med riksdagens damer, noterar jag att i detta fall har motionären vunnit sina största och mest lysande framgångar. Han har samlat icke mindre än

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannauppdragets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

75 procent av riksdagens kvinnliga ledamöter, vilket ju kommer partisifforna att alldeles förblekna. Man kommer emellertid här in på ett område, där man ju bör uttrycka sig höviskt, och jag skall också, herr talman, beflita mig därom.

Hur kommer det sig att de kvinnliga ledamöterna i sådan utsträckning fallit för herr Dicksons värtaliga och sakliga argumentation? Jag har funderat över den saken och kommit till följande slutsats.

Till politiken, som ju anses vara ett ganska smutsigt hantverk, hör ganska mycket av strid och knivkastning, och striden tar sig ibland oskäligt grova former med hårda ord och tillmälen. När det gäller riksdagens handhavande av sina egna ekonomiska angelägenheter, har det under snart sagt årtionden sannerligen inte saknats sådant inom en viss del av tidningspressen — vad som därvidlag förekommit tillhör de mer odiösa, mer otrevliga slagsmåls-historier som vi kunna erinra oss. Nu är det emellertid så, att hårda och grova slagsmål icke bruka tilltala det kvinnliga kynnet. Tvärtom hör det väl till kvinnans väsen att eftersträva så mycket som möjligt av avspänning, fred och försonlighet, och jag skulle tro att den stora kvinnogrupp, som underskrivit motionen, har gjort det just därför att man velat medverka till en sådan avspänning. Kvinnorna ha på detta sätt såsom ett slags Margareta Fredskulla velat verka försonande och förebygga alltför hårda slagsmål eller råkurr i denna sak.

Sedan jag på detta sätt överräckt några blommor till damerna, hoppas jag, att herr Dickson erkänner att jag har försökt vara hövisk och iakttagit vad konvensansen kräver — det bör ju herr Dickson ha speciella förutsättningar att bedöma.

För att sedan övergå till en saklig prövning av ärendet vill jag först och

främst göra den frågan: Är det verkligen riktigt att man genom ett sådant tänkesätt, som inte bara finns hos den kvinnogrupp, som gått med på motionen, utan också hos en hel rad av övriga motionärer, kan åstadkomma ett slags avspänning? Såsom här redan av flera talare påpekats, är det en synvillia, om man tror att man genom att faktiskt halvera ansvaret med ett nio-mannakollegium kan vinna en sådan avspänning. Det är klart att de råd, som detta kollegium lämnar, äro avsedda att tillmätas en väsentlig betydelse. Därmed följer också att riksdagen mer eller mindre medvetet, när man hänvisar till att detta kollegium ju har stått vid riksdagens sida, kommer att på detsamma flytta över en del av ansvaret. Detta skulle också kunna få konsekvenser i helt andra frågor. Tänk om det t. ex. från juristhåll skulle komma att resas krav på att riksdagen, när den skall välja JO eller MO, först skall höra något slags konsultativt råd. Jag tror inte, att riksdagen skulle vilja vara med på detta, och därför bör inte riksdagen genom att gå på den väg, som motionärerna nu föreslagit, inleda en ny praxis, som innebär att man delar ansvaret med andra.

Man tror tydligen att man genom att hänvisa till ett sådant kollegium skulle kunna avvända kritiken i vissa tidningar; man skulle få ett institut, med vilket man kunde dela ansvaret och ovettet. Detta är, såsom en tidning skrev för någon tid sedan, ett välment försök att sätta upp en åskledare på riksdagshusets tak, vilken ju inte skulle vara till mycken hjälp mot det åskväder som kommer från referentläktaren.

Det är väl ingen som vågar påstå annat än att det ligger vikt uppå att intet tillåtes undanskymma riksdagens ansvar för de beslut den fattar.

Jag vill också, herr talman, fråga: Hur skulle det se ut inför allmänheten om riksdagen skulle biträda motionä-

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannaupdragets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

rernas förslag? Jo, det skulle ju tyda på ånger och botfärdighet från riksdagens sida. Man skulle erkänna att riksdagen tidigare förhastat sig, att vi handlat egoistiskt och inte bedömt frågorna opartiskt. Jag vill inte det ringaste beskylla huvudmotionären för något sådant — han har ju gett riksdagen sitt erkännande för att den handlat sakligt — men det skulle dock inför allmänheten te sig som om vi blivit ångerköpta. Det är klart att man alltid bör vara benägen för ånger och botfärdighet, nota bene om man gjort något ont och dåligt. Men jag frågar: Kan någon i denna kammare stiga upp och säga att våra hittillsvarande beslut i dessa frågor varit präglade av egoism och ansvarslöshet? Jag tror det inte. Jag blottar nog ingen hemlighet genom att tala om att vissa av dem, som skrivit under motionen, ha gjort det därför att de ansett att vi i konstitutionsutskottet i fjol voro litet njugga i fråga om arvodena; man har uttalat förhoppningar om att man skulle få bättre arvoden om det inrättas ett sådant niomannakollegium som det föreslagna. Sådan är alltså inställningen på en del håll — jag skall tills vidare inte nämna några namn, men jag kan stå till tjänst därmed, om så skulle önskas.

Men om man vill anlägga den synpunkten att riksdagsmännen skulle tänkas brista i objektivitet vid bedömningen av sina egna ekonomiska angelägenheter, hur ställer man sig då — det ha också andra talare här frågat — till en sådan sak som att t. ex. statstjänare här i riksdagen delta i beslut om sina egna löneförhöjningar? Och när det är fråga om subventionerna till jordbruket, kan ju en lantman här i kammaren sitta och precis räkna ut vad de olika alternativen betyda för hans ekonomi. Skall han därför anses jävig och behöva lägga ned sin röst? En liknande situation kan också inträffa i andra frågor. Ett sådant betraktelsesätt som jag här

berört skulle alltså helt paralysera riksdagens egen förmåga att fatta beslut.

Nej, vill man att riksdagen inte skall besluta i egen sak, får man söka sig fram på helt andra vägar när det gäller att lösa frågan. Det mest konsekventa hade varit att låta niomannakollegiet ensamt besluta, men det går inte därför att det strider mot regeringsformens 57 §. Det är ju i alla fall här fråga om en pålaga, en utgift för det allmänna, och där ha vi att följa regeringsformens ord om folkets urgamla rätt att sig självt beskatta.

Ett annat sätt vore att lämna initiativet i dessa arvodesfrågor till regeringen. Men det stöter för närvarande på konstitutionella hinder, och riksdagen finge i alla fall bli den sista och beslutande instansen.

Visst är det, ärade kammarkamrater, känsligt att besluta i egen sak, och misstanken för bristande opartiskhet ligger då alltid snubblande nära. Men låt oss visa kurage och ensamma taga ansvaret i dessa frågor! Vi måste handla så att varje misstanke mot oss i detta stycke saknar allt fog. I fråga om riksdagsmännens oväld måste gälla det gamla ordet, att Caesars hustru icke ens får misstänkas. Och skulle verkligen någon gång osakliga synpunkter skymta vid riksdagens bedömning av dessa spörsmål, finns det ju en effektiv regulator i vår fria press, som är den allmänna opinionens vaksamma öga.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON i Kristinehamn: Herr talman! Jag skall be att i största korthet få anmäla mig såsom varande en av de ömhudade, som i detta sammanhang anslutit sig till herr Dickson. Jag tillhör emellertid den lilla grupp på tre, fyra ledamöter, som redan från början undertecknade den Dicksonska motionen. Jag har alltså inte låtit mig för-

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannaupdragets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

ledas av de eventuella ormtjusaregen-skaper, som herr Dickson kan besitta och som han kan ha utvecklat i samband med motionens avgivande, lika litet som jag har låtit mig påverkas av de förelärelsekonster, vari herr Hallén, såsom vi alla väl känna till, också är en mästare.

Jag måste säga att diskussionen i dag varit allt annat än saklig. Den har till största delen rört sig om spörsmål, som i själva verket inte ha direkt sammanhang med det beslut, som vi i dag skola fatta. Motionären har ju för sin del yrkat bifall till herr Spångbergs reservation, som utmynnar i ett yrkande att Kungl. Maj:t måtte företaga en utredning för att finna en lösning av spörsmålet, som skulle kunna vara acceptabel. Detta till trots fortsätter man att diskutera den skiss till en lösning, som herr Dickson gjort i motionen men som han själv har övergivit till förmån för herr Spångbergs reservation.

Lika litet tycker jag att det är på sin plats att ägna så mycken tid åt att diskutera frågan om hur många motionärer som lämpligen kunna ansluta sig till en viss motion här i riksdagen. Det är ju för närvarande tillåtet för varje riksdagsman, som så önskar, att under-teckna en motion, och om detta förhållande utnyttjas — jag vill inte säga att det i och för sig är sympatiskt — är det väl inte därför påkallat att hålla någon sorts straffpredikan över dem, som anslutit sig till motionen, och försöka framställa dem såsom sämre eller dummare än riksdagens övriga ledamöter.

Jag finner för min del den fråga, som upptagits i motionen, vara ett allvarligt spörsmål, som bör kunna diskuteras på samma sätt som vilken annan allvarlig riksdagsfråga som helst. Det är ju knappast något ärende, som avgöres i riksdagen utan att ha varit remitterat till en utomstående instans, och jag föreställer mig att det inte är obekant

för riksdagens ledamöter, att man i vissa situationer har tillskapat remissinstanser, därför att det ansetts nödvändigt för riksdagen att få den vägledning som en remissinstans kan lämna. Det är inte heller något annat motionärerna nu begära. Man önskar att det vid sidan av riksdagen skall finnas ett organ, som skall kunna avge ett omdöme över de beslut som riksdagen står i begrepp att fatta.

Nu säga emellertid herr Hallén och herr von Friesen: »Jaså, man tors inte ta ansvaret för besluten i sina egna angelägenheter.» Det skulle väl då innebära, att vi inte ta ansvaret för några av de beslut, som vi fatta i frågor där remissinstanser varit hörda. Men ha vi verkligen avbördat oss ansvaret därför att vi, innan vi avgöra ett riksdagsärende, höra den mängd av instanser som finns runt om i landet? Jag kan inte föreställa mig att man på allvar kan göra gällande något sådant.

Det är klart att man kan säga, att vi inte ha skurit till för höga arvoden, det är jag den förste att medge. Jag skulle kanske t. o. m. kunna snegla litet grand åt den tanken, att om det hade funnits ett organ vid sidan av riksdagen, skulle kanske inte arvodena vara sådana de äro i dag utan avsevärt högre, kanske på samma höjd som i våra skandinaviska broderländer. Men det skall jag lämna åt sidan. Det är inte det väsentliga i detta sammanhang, utan det är den opinion ute bland allmänheten, som icke på samma lättfärdiga sätt som riksdagen tycker att det är all right att vi själva besluta i våra egna angelägenheter. Det har varit en rik flora av insändare i pressen i samband med de upprepade beslut, som ha fattats om pensioner, om höjning av pensioner, om reglering av arvoden o. s. v. — Det är att märka att det inte minst är konstitutionsutskottet, som genom sin handläggning har åstadkommit, att vi ha fått fatta upprepade beslut i stället

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannauppsatsernas fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

för att kunna nöja oss med ett enda beslut. Den opinion, som i detta sammanhang har förekommit ute i landet, har ofta satt in just på det förhållandet, att det icke har funnits något organ, som har yttrat sig om det skäliga i våra beslut. Man har inte sagt att våra beslut ha varit orimliga, men man har vänt sig emot att vi ha fattat besluten själva utan att någon annan har fått vara med och yttra sig om saken.

Jag har funnit herr Dicksons tanke rimlig och rättvis, och jag är inte beredd att överge den utan tycker att man mycket väl skulle kunna låta Kungl. Maj:t fundera på saken för att se om det kan finnas en lösning. Det är möjligt att den tanke, som herr Dickson utvecklar i motionen, inte anger en framkomlig väg — den verkar kanske litet besvärande i vissa sammanhang — men nog får jag säga att herr von Friesen skjuter över målet när han tycker att en f. d. riksdagsman, som sitter i en sådan kommission och skall yttra sig över riksdagens pensionsangelägenheter och eventuellt alltså om sin egen pension i framtiden, skulle vara jävig. Men riksdagen då, skall det icke kunna riktas något jäv emot den, om den beslutar i sina egna angelägenheter? Är man så ömtålig, herr von Friesen, beträffande den där f. d. riksdagsmannen som skall sitta och yttra sig, så borde man väl inte ha så svårt att förstå, att det också kan finnas folk som tycker att det är obehagligt att *direkt* engagera sig i beslut i sin egen lönefråga.

Jag har med dessa ord bara velat försöka återföra debatten till vad frågan gäller och avleda den från dessa sidenom-spörsmål om antalet motionärer och en hel del andra ting, som jag tycker att konstitutionsutskottet, med den vördnad man skall ha för denna höga och förnäma institution, borde akta sig för att låta debatten löpa in på.

Herr talman! Jag yrkar bifall till herr Spångbergs reservation.

I detta anförande, varunder herr förste vice talmannen återtog ledningen av förhandlingarna, instämde herrar Nilsson i Bästekille, Hagård, Staxäng och Gustafsson i Borås, fröken Öberg, fröken Elmén, fru Ewerlöf, fru Svedberg, fru Boman, herrar Gunnarsson och Anderson i Sundsvall samt fru Johansson i Norrköping.

Herr PETERSSON i Norregård (kort genmäle): Herr talman! Herr Nilsson i Kristinehamn rekommenderade i sin ställning av medmotionär ett sådant här utomordentligt kollegium, men det är ju så, om jag inte minns fel, att herr Nilsson i Kristinehamn själv var med i den stora utredning, som egentligen låg till grund för bestämmandet av de arvoden som nu utgå. Kommittén sysslade rätt länge med dessa arvodesfrågor. Det är ju ofta det går till så, att vi tillsätta en utredning, som får ha hand även om riksdagens arvodesfrågor. Jag kan inte påminna mig att herr Nilsson i Kristinehamn, när han satt i denna kommitté, gav någon antydning om att det behövdes medverkan av något forum utanför riksdagen när det skulle beslutas i frågan. Hans åsikt har tydligen svängt betydligt.

Jag vill också tillägga att det är rätt egendomligt, att vi här tala om att ha några män utanför riksdagen till rådgivare. När vi sitta 380 män och kvinnor här, skola vi då inte kunna klara den här saken utan att ha ett utomordentligt kollegium till vår hjälp?

Fru JOHANSSON i Skövde: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Petterssons i Norregård förra anförande. Han talade där om den stora massan av motionärer och nämnde då givetvis särskilt kvinnorna. Han sade att tydligen inte alla motionärerna hade läst motionen innan de ha skrivit på den, och det är detta som jag vänder mig emot.

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannauppsdragets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

Är det verkligen så att vi, som ha fått det stora förtroendet att sitta i riksdagen och besluta i viktiga frågor än denna, äro så omdömeslösa, att vi i någon sorts psykos gå och skriva under en motion utan att ha läst den, då tycker jag vi skulle göra klokast i att resa hem till vårt län och våra väljare — det går ett tåg åtminstone mot söder klockan halv fyra — och säga att vi ha funnit att vi icke äro lämpliga att sitta som representanter i Sveriges riksdag.

Så är det en annan sak som faktiskt har retat mig många gånger, inte bara i Sveriges riksdag, utan även i andra sammanhang. När det har råkat hända att en del kvinnor ha gått upp i en fråga, då vädra omedelbart männen — att det här måtte vara någon kvinnosaksfråga eller något sådant. Jag har verkligen inte givit mig tid att räkna efter hur stor procent kvinnor som voro med på denna motion. När vi nu tyckas vara rätt många som ha skrivit på motionen, ja, då vädrar man omedelbart att motionen liksom inte skulle ha det värde som den annars skulle ha, om det hade varit lika många män.

När vi ha debatter här i riksdagen och vi gå och titta på listan över talare, då kunna vi räkna till kanske 28 eller 30 män som ha begärt ordet utan att någon kvinna har begärt ordet däremellan, men inte faller det oss kvinnor in att säga: Det här måste vara en maskulin fråga i högsta grad. Nej, vi låta er prata så mycket ni vilja.

Prosten Hallén sade i sitt anförande — givetvis så där trevligt som han kan framställa en sak — att det naturligtvis i viss mån är kammarherrens tjuvningsförmåga som har påverkat medmotionärerna; jag vill minnas att prosten Hallén sade något om en orientalisk ormtjusare eller något sådant. Jag säger som ungdomarna bruka säga när de reta varandra med att någon har gått och förälskat sig: Vacker är han, men mig ljusar han inte. Jag erkänner kammar-

herre Dicksons charm, och jag förstår herrarna om de kanske känna sig inte riktigt ha den charmen, men då kunna ni försöka bättra på den, så kanske det sedan, om ni komma och vilja att vi skola skriva under en motion, kan bli så att många kvinnor skriva under den, det vet ingen. Men det är inte herr Dicksons charm som har gjort, att jag skrev under motionen, utan anledningen är faktiskt den, att jag efter mitt ringa förstånd ansåg att motionen hade ett visst värde, och jag tror att den har haft ett värde inte minst ur den synpunkten, att den har givit oss anledning att här ta upp frågan till debatt i dag, även om den debatten inte leder till något. Det måste jag nämligen säga herr Dickson, att jag inte någon gång har trott att vi skulle få ett beslut i den riktning motionen gick i. Jag tror att det inte skadar att man utanför riksdagen, där man gör allt man kan för att tala om för oss riksdagsledamöter vilka feta löner vi ha, får se vilken inställning vi ha och kommer underfund med att vi inte tycka att det är angenämt att sitta och besluta själva i dessa frågor.

Jag tycker att det är obehagligt att höra kamraterna här säga att motivet för en hel del motionärer har varit att vederbörande ha trott att, om något rådgivande organ i dessa frågor kommer till stånd och vi själva slippa att besluta på egen hand, skulle våra löner bli högre. Jag kan åtminstone inte föreställa mig att det är många, som resonera på det sättet. Skall jag utgå ifrån min egen synpunkt vill jag säga, att jag säkerligen inte skulle gråta några bittra tårar om vi finge mindre avlöning än vi ha. Jag skall bara tala för min egen del för att inte dra in någon annan. Jag är gift och har en man som kan hjälpa till att försörja mig, och det är en hel del som ha det, men våra manliga kamrater här i riksdagen måste kunna leva på sin inkomst, och det är för deras del

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannauppdragets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

som jag reagerar så våldsamt mot våra väljare ute i landet, när de komma och göra gällande att vi ha oskäligen lön för det arbete vi göra. När jag vet hur många av riksdagsmännen som verkligen få dras med bekymmer för att få det hela att gå ihop och över huvud taget få råd att vara här uppe och ha detta förtroende, då tycker jag att våra valmän äro orättvisa. När det gäller mig själv har jag sannerligen ingenting att klaga över, och jag tror att många av mina kvinnliga kamrater ha den inställningen också.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr HALLÉN (kort genmäle): Herr talman! Jag vill bara säga i anledning av vad fru Johansson i Skövde nu har sagt, att hon missuppfattar åtminstone mig om hon tror, att jag ett ögonblick har haft en tanke på att på något sätt nedvärdera motionen på grund av den osedvanligt stora anslutningen av kvinnliga representanter; någon sådan insinuation har jag aldrig tillåtit mig, och jag vill inte göra det heller. Tvärtom kanske kamraren lade märke till att jag försökte fullständigt sakligt finna en speciell motivering för kvinnornas intresse för denna fråga och trodde att jag var på rätt väg då jag menade, att det ligger i det kvinnliga kynnet att försöka förebygga elakartade stridigheter, lömska insändare i pressen o. s. v. och att de därför i all välmening eftersträva lösningar som innebära avspänning. Det är det enda jag har sagt om kvinnornas motiv, och det står jag för. Och detta motiv för kvinnornas handlande är enligt min mening hedrande.

Jag för min del är alltså fullständigt oskyldig på denna punkt, och det skulle aldrig falla mig in att säga, att de kvinnliga ledamöterna skulle på något sätt ha fallit offer för huvudmotionärens eventuella charm. Jag tror att det är en detalj, som helt bör avlysas i debatten.

Herr von FRIESEN (kort genmäle): Herr talman! Jag hade ursprungligen inte tänkt svara på vad herr Nilsson i Kristinehamn yttrade, men då jag genom samtal med kammarkamrater har funnit, att en hel del av dem tagit ett visst intryck av vad han har sagt, skall jag be att få säga ett par ord i denna korta replik.

Jag anser att man gentemot herr Dicksons förslag kan göra gällande, att en person som har varit riksdagsman och som kommer in i detta kollegium blir jävig, och därmed tar man bort en hel del av effekten med detta kollegium, som ju skulle vara en ojävig och oberoende instans. Det skulle möjligen bli en kvantitativ skillnad i fråga om antalet jäviga personer, men knappast en kvalitativ skillnad vid bedömandet.

Jag tror att herr Nilsson i Kristinehamn gör sig skyldig till ett misstag när han jämför denna remissinstans med vanliga remissinstanser, som vi använda när vi skola knäcka verkligt svårlösta frågor. Låt mig säga att vi äro i behov av en kommitté, som skall bedöma medicinska frågor eller ingenjörvetenskapliga frågor eller något liknande. Då behöva vi en sakkunnig instans, men vad gäller det här, herr talman? Det gäller helt enkelt en omdömesfråga. Det är dels en betydande skillnad mellan allmänna frågor, där det inte fordras någon speciell ingående sakkunskap, och en fråga av mera speciell innebörd. Det är den skillnaden, som herr Nilsson i Kristinehamn förbisett.

Herr NIHLFORS: Herr talman! Jag begärde ordet, när jag lyssnade till herr Rubbestad. Det var ju litet märkliga synpunkter, minst sagt, som han kom med. Till en början förklarade han, att dagspressen, när den efteråt kritiserade riksdagens ställningstagande till denna arvodesfråga, hade fått det hela om bakfoten. Jag vill erinra

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannauppslagets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

herr Rubbestad om vad man då diskuterade med intensitet. Det var frågan om den ökade skattefriheten vid en tidpunkt, då svenska folket i gemen kände skattetrycket på ett speciellt sätt genom att inflationen då kom över oss och de höjda lönerna medförde mycket högre skatter. Man bör komma ihåg, att det är denna ökade skattefrihet, som beslöts förra året, som har varit en nagel i ögat på svenska folket och gjort, att svenska folket kanske inte har lagt samma kåserande stil på den frågan, som en del talare gjort här i dag, även om man nog kan säga, att det vid denna tidpunkt av riksdagssessionen kan vara nöjsamt att också försöka göra debatten litet lustig.

Det var även andra saker herr Rubbestad sade, som jag tyckte voro minst sagt pinsamma. Han gjorde vissa jämförelser, som falla fullkomligt platt till marken, när man tänker på skattefriheten för riksdagsmännens arvoden. Han kom därvid även med en jämförelse som berörde våra medarbetare här i riksdagens utskott, utskottssekreterarna, och han tycktes vilja göra gällande, att de äro alldeles överbetalda i jämförelse med riksdagsledamöterna, som ju kunde allt, läste allt och visste allt om alla frågor. Det är väl ingen i denna kammare som verkligen skulle vilja skriva under herr Rubbestads påståen- de i det hänseendet. Det är väl ganska självklart att det skulle bli kaos, om vi inte hade några utskottssekreterare.

Slutligen erinrade en talare — jag tror det var herr Dickson — om att herr Rubbestad förra året gjorde gällande, att riksdagsmännens lönefrågor skulle handhavas av riksdagsmännen själva utan vidare, därför att vi riksdagsmän veta bäst vilken lön för vårt arbete, som är den lämpliga. Nu ha vi ju tidigare i dag diskuterat läget på avtalsfronten när det gäller statstjänstemännen, och jag misstänker, att vi kunna få i halsen från de statstjänste-

män, som nu strida för förbättrade lönevillkor, att »ja, men när riksdagsmännen uttala sig på det sättet, vilja inte riksdagsmännen då analogivis förklara, att statstjänstemännen bäst veta vad de göra och att de då också skola få bestämma sina löner själva». Det blir en konsekvens av en sådan inställning som herr Rubbestad har.

Jag vill såsom motionär nämna, att en utredning sådan som herr Spångberg i sin reservation begär borde nog riksdagen kosta på sig att begära hos Kungl. Maj:t. Frågan är inte så löjväckande, som man kanske av kammardebatten skulle kunna få intryck av.

Herr RUBBESTAD (kort genmäle): Herr talman! Med anledning av herr Nihlfors anförande vill jag säga, att beträffande lönerna till utskottssekreterarna, som vi beslöto i fjol, måste det föreligga en missuppfattning från herr Nihlfors sida. Jag har inte sagt, att de fingo för höga löner — då hade jag reagerat och gått emot förslaget när vi fattade beslutet — men jag anförde det som ett bevis för att när man sätter lönen för dem till över 2 000 kronor per månad, då måste det inte vara för mycket för riksdagsmännen med 1 000 kronor i månaden. Det var detta jag sade.

Herr DICKSON: Herr talman! Jag skall bara göra ett litet inlägg för att rätta till ett par saker. Jag hade slagits av den påfallande koincidensen emellan motionärernas antal de olika åren och det antal rader, som konstitutionsutskottet i sina yttranden hade presterat. Nu hör jag av utskottets ärade ordförande, att här förelåg en ren tillfällighet, och jag är fullt beredd att ta tillbaka vad jag där sagt och vill inte ha det som en slutkänsla här, att jag har sökt sätta en fläck på konstitutionsutskottet.

Jag kan sedan försäkra herr ordfö-

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannauppsatsernas fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

randen i konstitutionsutskottet, att anledningen till att jag verkligen samlade namn till detta stora antal var att det föresvävade mig, att det möjligen skulle göra ett djupare intryck. Grunden till hela detta handlande har sålunda undanryckts, och det är mig så mycket mer pinsamt som jag är en mycket lat natur, som inte gärna skulle ha gjort mig denna mycket stora möda, om jag hade vetat att den var helt onödig. Dock vill jag säga, att detta mitt övervinnande av mina naturliga egenskaper på detta område har dikterats av att jag verkligen har ansett detta vara en mycket betydelsefull fråga för mig personligen. Det är därför jag har varit så envis, herr talman, och jag känner det, liksom det yttrades här från något annat håll, som en lättnad att jag har fått föra fram åtminstone dessa ting och vidtagit de ansträngningar, som jag här har gjort i syfte att få till stånd en förändring.

Sedan ber jag få tacka för den blomman, som överräcktes till mig, sådan den nu var. Jag skall inte vidare förlänga debatten utan vidhåller mitt yrkande om bifall till herr Spångbergs reservation.

Herr JANSSON i Aspeboda: Herr talman! Under debatten har det skyttat vissa uttryck, som givit mig den uppfattningen, att man vill skylla på pressen hurudan opinionsbildningen blir i den ena eller andra frågan, och jag är själv villig att skriva under, att opinionsbildningen sker med trycksvårtans hjälp i en utsträckning, som är rent av förvånande. För att emellertid ge rättvisa åt pressen skall jag be att få föredraga vad Stockholms-Tidningen skrev den 30/3 1951 under rubriken »Rättvisa åt riksdagsmännen»:

»En av Stockholms-Tidningens läsare, själv statstjänsteman, skriver till oss och klankar på den föreslagna höjningen av riksdagsmännen arvodet.

Ett årsarvode på 12 000 kr. åt ledamöterna från landsorten — och det är ju det stora flertalet — förvandlar riksdagsmannen från förtroendeman till ämbetsman, menar denne kritiker. Yrkespolitikern blir ett klart faktum.»

Men det politiska arbetet är i våra dagar så omfattande, att riksdagsmännen måste bli yrkespolitiker, mer eller mindre. De äro det redan. Och om en riksdagsman inte råkar vara statsanställd eller har annan fast inkomst eller egen förmögenhet, som tillåter honom att utan ekonomiska bekymmer ägna sig åt politiken, måste han ha ett anständigt arvode, som det går att leva på. Eljest skulle man ju göra det omöjligt för en stor massa arbetarrepresentanter och andra i enskild sysselsättning att vara riksdagsmän. Detta går inte i en demokrati.

Det svenska riksdagsarvodet är lägre än i andra demokratiska länder. Det skulle ha höjts för länge sedan, och det är närmast en skandal att detta inte har skett. Men riksdagsmännen ha haft otur. Den nu föreslagna arvodeshöjningen presenterades i en utredning redan 1947 och skulle ha genomförts året därpå, men då kom »lönestoppet» och det ansågs att också riksdagsmännen måste finna sig i orättvisan att vänta. Då deras arvodesfråga nu äntligen tas upp, har emellertid den ekonomiska utvecklingen och penningvärdeförsämringen gjort, att den 1947 tilltänkta förbättringen blir för liten.

Det är nämligen en klar orättvisa att påstå att ett 12 000-kronorsarvode är för mycket. Det finns många riksdagsmän, som inte har någon annan inkomst att tala om, och riksdagsmannen från landsorten måste under åtta månader av året ha två hushåll. Själv vistas han i Stockholm, men familjen hemma måste också ha någonting att leva av. Även med en höjning till 12 000 blir det nog för mången ingen lätt sak att få ekonomin att gå ihop.

Ändrad ordning för beredande av frågor rörande ersättning för riksdagsmannauppsdragets fullgörande och därmed sammanhängande förmåner.

För att i någon mån motverka orättvisan i att arvodeshöjningen blir för liten har finansministern velat göra en större del än förut av arvodet skattefri. Denna utväg är mindre lycklig och har framkallat kritik hos flera presskolleger. Vi delar uppfattningen, att riksdagsmännen inte bör undantas från att liksom andra medborgare fullt ut känna av verkningarna av det nuvarande skattesystemet. Men om man avvisar den ökade skattefriheten eller skattefrihet över huvud, måste arvoden i stället sättas högre än hr Sköld har föreslagit. Detta är ofrånkomligt, om man vill vara rättvis mot riksdagsmännen.»

Jag menar nämligen, att om tidningspressen ville på ett bättre sätt än hittills i frågor av skilda slag söka framskapa en sund opinion emot vad som eventuellt kan vara felaktigt, skulle jag vara tacksam. Jag har inte velat gå ifrån kammaren i dag med mindre än att jag plockat fram åtminstone ett exempel på att vi också ha pressmän, som i vissa frågor kunna säga saker och ting, som i sin mån stilla oron ute i bygderna. Jag tror inte att det skulle ha blivit mindre arvoden och kritiken skulle ha uteblivit, om vi hade haft ett organ vid sidan av riksdagen. Beträffande opinionsbildningen äro vi i riksdagen i hög grad beroende av det sätt, på vilket pressen lägger fram saken för den stora allmänheten.

Utskottets hemställan bifölls.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nilsson i Kristinehamn begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes.

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Dickson begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 105 ja och 87 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser utrikesdepartementets verksamhetsområde.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 8.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—41.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 42.

Lades till handlingarna.

§ 9.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

§ 10.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

§ 11.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser staten för statens allmänna fastighetsfond;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser staten för försvarets fastighetsfond; och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1952/53, i vad

Marinens fartygsbyggnader.

avser finansdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 12.

Marinens fartygsbyggnader.

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1952/53 till Marinen: Fartygsbyggnader, dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående plan för flottans fartygsbyggnader jämte i sistnämnda ämne väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln (bilaga 6, punkt 91, av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1952) föreslagit riksdagen att dels godkänna utökning av ny- och ombyggnadsprogrammen för marinens fartyg i den omfattning, som i berörda statsrådsprotokoll angivits, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med i samma statsrådsprotokoll angivna grunder medgiva utläggande av beställningar i fråga om modernisering av marinens fartyg och försöksverksamhet avseende fartygsmateriel inom en kostnadsram av 21 011 000 kronor, dels ock till Marinen: Fartygsbyggnader för budgetåret 1952/53 anvisa ett reservationsanslag av 70 000 000 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 18, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1952, föreslagit riksdagen att dels godkänna den plan för flottans fartygsbyggnader för budgetåren 1952/53—1958/59, som i nämnda statsrådsprotokoll angivits, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar enligt nämnda plan inom en kostnadsram av 350 000 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr

Marinens fartygsbyggnader.

Öhman m. fl. (I: 254) och den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg* i *Luleå m. fl.* (II: 334), hade hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 18.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte

a) godkänna utökning av ny- och ombyggnadsprogrammen för marinens fartyg i den omfattning, som i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1952 (statsverkspropositionen) angivits;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med i nämnda statsrådsprotokoll angivna grunder medgiva utläggande av beställningar i fråga om modernisering av marinens fartyg och försöksverksamhet avseende fartygsmateriel inom en kostnadsram av 21 011 000 kronor;

c) till Marinen: Fartygsbyggnader för budgetåret 1952/53 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 70 000 000 kronor;

II. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 254 och II: 334

a) godkänna den plan för flottans fartygsbyggnader för budgetåren 1952/53—1958/59, som i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1952 (propositionen nr 18) angivits;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva utläggande av beställningar enligt nämnda plan inom en kostnadsram av 350 000 000 kronor.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herrar *Karl Andersson*, *Hesselbom* och *Åkerström*.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Herr ÅKERSTRÖM: Herr talman! Jag har jämte två ledamöter av första kammaren antecknat en blank reservation till detta utlåtande. Det är beträffande en punkt i utskottets skrivning som vi haft avvikande mening inom utskottet.

Marinchefen har som bekant räknat med att programmet för flottans ersättningsbyggnader — riktigare är kanske att tala om nybyggnader — skulle kunna genomföras under en sexårsperiod. Kungl. Maj:t har kommit till den slutsatsen, med beaktande jämväl av den statsfinansiella synpunkten, att man bör ta sju år på sig. Jag hörde av första avdelningens talesman i utskottet, att avdelningen inte ansett det behövt att fästa så stort avseende vid den statsfinansiella synpunkten utan att man mera sett på frågan om varvens möjligheter att leverera de här ifrågasvarande båtarna inom angiven tid. För mig betyder den statsfinansiella synpunkten minst lika mycket, för att inte säga mera. Man har emellertid från den nämnda utgångspunkten tillåtit sig säga följande: »Utskottet kan ansluta sig till vad departementschefen sålunda förordat men förutsätter, att flottplanens verkställighetstid begränsas till sex år, därest detta med hänsyn till industriens leveranskapacitet och förhållandena i övrigt kan komma att visa sig möjligt.»

Jag skulle vilja fråga kammarens ledamöter, hur många av er som sökt summera de poster vi nyss godkänt å tilläggsstat II enligt statsutskottet utlåtande nr 17. Räkna vi samman alla beloppen från punkt 1 till punkt 41, så komma vi väl fram till en summa av 182 miljoner kronor. Det finns enligt min mening anledning för riksdagens ledamöter att närmare granska statsutskottets utlåtanden, i synnerhet när de komma från utskottets första avdelning. Jag hade i fjol höst tillfälle att peka på hurusom man från statsutskottets sida ville säga till Kungl. Maj:t: »Skynda på litet mera! Vi vilja ha ökade utgifter utöver vad Kungl. Maj:t själv begärt.» Ja, man har även nu sökt göra på det sättet; man vill att det hela skall gå fortare.

Är det inte så, att i denna kammare finnas en hel del ledamöter som både

Marinens fartygsbyggnader.

här och ute i landet tala om att vi ha möjlighet och utrymme för betydande skattesänkningar? Skulle jag inte kunna få påräkna bistånd från dessa kammarledamöter, när jag rekommenderar att man här åtminstone skall förorda att Kungl. Maj:t följer vad som ursprungligen sagts i propositionen?

För egen del skulle jag ha velat säga, att vi utan risk kunde låta tiden utsträckas till tio år. Efter statsutskottets sammanträde var det en del ledamöter som sade till mig: »Jag tror att vi skulle kunna klara oss, även om flottplanen gällde längre tid än tio år.»

Det är dessa synpunkter jag velat ge till känna, och jag hoppas att Kungl. Maj:t inte fäster avseende vid vad utskottet sagt om att programmet borde genomföras på kortare tid än Kungl. Maj:t enligt sin proposition ursprungligen velat.

Herr THAPPER: Herr talman! Jag har ingenting emot att herr Åkerström ur sparsamhetssynpunkt bedömer vad som här föreslagits. Dock skulle jag vilja ge honom den rekommendationen, att han beaktar sparsamhetskravet inte bara när det gäller statsutskottets första avdelning utan även i övrigt.

Jag måste emellertid säga, att herr Åkerströms sparsamhetsnit här avsatt ett synnerligen obetydligt resultat, när han fastnat för en så liten detalj som denna men i övrigt inte har något annat yrkande än utskottets eller ens hade det beträffande de anslag på tillsammans 182 miljoner kronor som han själv nämnde.

Det är väl ändå så att skillnaden mellan utskottet och departementschefen inte är synnerligen stor. Vi anse väl alla att det är angeläget att stärka vårt försvar och att göra det så snabbt som möjligt med hänsyn till den rådande situationen ute i världen. Och vad första avdelningen nu har sagt är ju ingenting annat än att denna plan,

därest det skulle visa sig möjligt, borde kunna genomföras på sex i stället för sju år. När vi i utlåtandet tala om dels varvens möjligheter och dels andra omständigheter, äro vi ju inne på samma tema som departementschefen. Den besparing, som skulle åstadkommas i och med att planen genomföres på sju i stället för på sex år, kan naturligtvis diskuteras, men vad som i detta avseende får bli avgörande är de möjligheter som komma att förefinnas. Det gäller ju här en tidsperiod av sex eller sju år, och vi veta bra litet om framtiden — det skulle till och med kunna tänkas att sysselsättningssvårigheter uppstå vid varven, och i ett sådant läge skulle det naturligtvis vara lämpligt att öka takten vid flottplanens fullföljande.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets utlåtande.

Herr ÅKERSTRÖM (kort genmäle): Herr talman! Till utskottets ärade talesman skulle jag vilja säga, att jag har varit med om att här i kammaren driva till gemensam votering frågor om utgiftsbelopp, som legat bra långt under miljonen. Det har gällt även andra områden än fjärde huvudtiteln, och det har skett efter noggrann prövning.

Med anledning av det sista som sades om sysselsättningen vid varven vill jag ställa frågan: Kan utskottets talesman herr Thapper möjligen tala om för oss här i kammaren, var dessa fartyg skola byggas?

Herr LAGER: Herr talman! För ett ett par veckor sedan behandlade vi här i kammaren förslag om att utsträcka tjänstgöringstiden för värnpliktiga med 20 dagar. Jag tillät mig den gången att ställa ett yrkande om avslag. Den motivering jag anförde var av två slag. Den sammanhängande dels med den utrikespolitiska situationen — som jag

Marinens fartygsbyggnader.

för min del inte kan anse så förvärrad att en upprustning är nödvändig — och dels med kostnadssynpunkten. Jag anser att den nu föreliggande frågan om en flottplan — som är framlagd av Kungl. Maj:t och godkänd av utskottet — är att se som en detalj i samma upprustning, och jag finner som sagt inga skäl tala för en sådan. Jag skall emellertid inte nu upprepa vad som sades den gången, och utrikespolitik blir det ju tillfälle att diskutera i riksdagen om någon vecka.

Jag vill dock fästa uppmärksamheten på att de anslag och bemyndiganden, som här skola lämnas, gälla mycket ansevärd belopp. Departementschefen räknar med 440 miljoner kronor. Visserligen är denna summa fördelad på sex å sju år, men det blir i alla fall avsevärda belopp som skola tas ut. Jag vill också framhålla att det inte alls är säkert att kostnaderna stanna vid denna summa. Utskottet säger självt i sitt utlåtande beträffande kostnaderna för tre redan under byggnad varande båtar, som kostnadsberäknats till 21 miljoner och för vilkas färdigställande man nu begär ytterligare över 27 miljoner, att det delar departementschefens betänkligheter, när kostnadsberäkningar, varpå statsmakterna grunda sina beslut, äro så bristfälliga som i detta fall. Jag vet inte om kostnadsberäkningarna för den flottplan, som nu föreslås, äro bättre gjorda än för de nämnda tre båtarna, men penningvärdet är ju för närvarande ganska labilt och det är möjligt att planens fullföljande kommer att kräva upp till det dubbla eller — med samma proportioner som i det av utskottet nämnda fallet — närmare en miljard.

Eftersom jag inte kan se några trängande skäl för att nu fastställa denna plan, ber jag, herr talman, att med det sagda få yrka avslag på utskottets förslag och bifall till den motion, som vi ha väckt i ämnet.

Herr THAPPER: Herr talman! Jag vill till herr Åkerström svara, att jag värdesätter hans uttalande när han nu säger, att man inte bara skall bevaka första avdelningen — som han sade i sitt förra anförande — när det gäller sparsamheten utan även utskottet i övrigt. Han anförde ju också exempel på att man även tidigare gjort detta.

Sedan tycker jag nog att det är en smula förmätet att till mig ställa den frågan, vid vilket varv dessa båtar skola byggas. Jag har nöjt mig med det som utsagts i propositionen, där departementschefen säger: »Efter undersökningar bl. a. rörande produktionsläget inom berörda industrier har chefen för marinen ansett sig kunna räkna med att det föreslagna programmet skall kunna genomföras under sexårsperioden 1952/53—1957/58». Departementschefen är tveksam om det är möjligt att genomföra planen på denna tid, och vi i utskottet ha endast sagt att för den händelse det skulle visa sig, att det hela skulle kunna genomföras på kortare tid, så borde detta ske.

Till herr Lager vill jag endast säga att jag inte alls är förvånad över hans yrkande med hänsyn till den inställning man från det hållet har till försvarsfrågan. Det är bara att beklaga att sparsamheten endast ensidigt gäller vårt eget försvar. Man intar emellertid en annan ställning när det är fråga om vissa andra länders försvar.

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till vad utskottet hemställt dels ock på avslag därå; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts i

Motion om befrielse från skattskyldighet för avlönings- och andra förmåner, som äro förbundna med tjänstgöringen vid Svenska röda korsets fältsjukhus i Korea.

statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1952/53 till oförutsedda utgifter;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1952/53 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1952/53; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker; och

nr 3, i anledning av väckt motion om höjning av inkomstgränsen för skyldighet att avgiva självdeklaration till inkomstbeskattning.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 14.**Motion om befrielse från skattskyldighet för avlönings- och andra förmåner, som äro förbundna med tjänstgöringen vid Svenska röda korsets fältsjukhus i Korea.**

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 4, i anledning av väckt motion om befrielse från skattskyldighet för avlönings- och andra förmåner, som äro förbundna med tjänstgöringen vid Svenska röda korsets fältsjukhus i Korea.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid

Herr EKDAHL: Herr talman! Bevillningsutskottet har enhälligt avstyrkt bifall till min motion, och eftersom första kammaren redan fattat beslut i enlighet med utskottets yrkande vore det givetvis meningslöst att försöka

öppna en debatt i denna fråga. Jag vill endast konstatera, att utskottet och jag se på denna sak från alldeles skilda utgångspunkter.

Utskottet menar, att personalen vid vårt fältsjukhus i Korea i beskattningshänseende bör jämföras med den fast anställda personalen vid den svenska krigsmakten, som uppstår ersättning enligt krigsavlöningsreglementet. För min del menar jag att personalen vid vårt koreasjukhus skulle kunna jämföras med den personal, som är anställd i FN:s tjänst. Vårt fältsjukhus ingår ju såsom en truppenhet i den åttonde amerikanska armén och står under kommando av chefen för denna armé. Detta har gjort att jag tycker, att, även om det inte föreligger någon formell anställning hos FN, så är dock personalen reellt i FN:s tjänst. Jag tycker därför att riksdagen skulle kunna kosta på sig den generositeten att ge personalen vid vårt koreasjukhus samma förmåner i beskattningshänseende som personalen hos FN har. Nu har emellertid bevillningsutskottet sin ståndpunkt klar och har redovisat den inför riksdagen i ett enhälligt utlåtande. Det betyder, att min framställning inte har några som helst utsikter att bifallas. Därför har jag, herr talman, inte heller något yrkande.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Bevillningsutskottet uppskattar herr Ekdahls goda hjärta men vi tycker, att både han och Röda korset kunde ha nöjt sig med Kungl. Maj:ts domslut i detta ärende utan att ytterligare behöva draga frågan inför riksdagen. Att jämföra de tjänstemän hos Förenta Nationerna, som genom en konvention stå i ett särskilt läge, med dem som tjänstgöra på koreasjukhuset, är säkerligen oriktigt. Om man skulle bifalla herr Ekdahls motion skulle det ju vara tänkbart att nästa steg måste bli att titta efter hur våra egna anställda i

Motioner om fyrhjuliga invalidfordons undantagande från fordonsbeskattning.

liknande ställning skola behandlas. Jag tror att varken herr Ekdahl eller bevillningsutskottet eller någon annan kan överblicka konsekvenserna av ett sådant ställningstagande.

Utskottet har här visat upp att de personer det gäller äro så pass väl behandlade i skattehänseende, att några ytterligare uppmjukningar i det avseendet skulle vara orimliga. Jag hemställer om bifall till bevillningsutskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 15.

Motioner om fyrhjuliga invalidfordons undantagande från fordonsbeskattning.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 5, i anledning av väckta motioner om fyrhjuliga invalidfordons undantagande från fordonsbeskattning.

Efter föredragning av utskottets hemställen anförde:

Herr HAGÅRD: Herr talman! Jag skulle önska i korthet få understryka, att inom samhällets allmänna hjälpverksamhet finns det en speciell verksamhetsgren som avser att skapa stöd åt partiellt arbetsföra. Här har en sådan sak som motorfordon till hjälp vid invaliders förflyttning från bostaden till arbetsplatsen en ganska stor betydelse. I nu gällande bilskatteförordning har detta förhållande behjärtats, i det man har låtit vissa för invalider avsedda motorcyklar bli befriade från bilskatt. I samband med den förra hösten tillkomna skatten, som gällde tillverkning och import av personbilar m. m., har också en möjlighet i samma riktning skapats genom ett särskilt uttalande vid behandlingen av detta ärende i riksdagen. När synnerliga skäl därtill föreligga får nämligen Kungl. Maj:t möjlighet att medge skattebefrielse även då det gäller fyrhjuliga invalidfordon.

Jag har undersökt huruvida denna möjlighet redan nu kunnat utnyttjas i någon nämnvärd utsträckning. Så vitt jag kunnat utröna har emellertid Kungl. Maj:t i finansdepartementet ännu inte haft anledning att fatta något beslut i dylikt ärende. Ett antal ansökningar föreligger emellertid just nu, men på grund av att inga beslut förut fattats vet man inte riktigt, på vilka grunder man skall bevilja skattebefrielse. Man har dock anledning att antaga, att besluten komma att gå i en synnerligen restriktiv riktning. Redan formuleringen »synnerliga skäl» ger anledning till ett sådant antagande.

Jag utgår också ifrån att man inte endast låter själva lytesförhållandet vara avgörande, utan man kommer nog även att tillämpa en ganska sträng, ja kanske till och med tämligen rigorös behovsprövning. Det ligger då nära till hands att antaga, att en sådan behovsprövning skulle bli tungrodd och byråkratisk. På denna punkt har emellertid utskottet varit ganska förhoppningsfullt och uttalat, att med den nu gällande dispensmöjligheten har man på ett tillfredsställande sätt gått motionärerna till mötes. Detta uttalande anser jag emellertid vara ganska förhastat. Jag tror att det är av betydelse att man vid prövningen av dessa frågor ger en viss uppmuntran åt denna kategori, en uppmuntran som går ut på att ge invaliderna möjligheter att bibehålla sitt dagliga förvärvsarbete eller, i den mån de icke ha något sådant, söka arbete. Det är alltså enligt mitt förmenande nödvändigt att man här går fram med stor varsamhet. Därmed har jag för min del inte velat säga, att man helt skulle bortse från behovsprövningen. Denna bör emellertid tillämpas på ett synnerligen humant sätt, om man nu skall vinna det syfte, som man avsåg att vinna i detta sammanhang.

Jag kan inte låta bli att peka på en detalj vid dessa ärendens behandling. Det är frågan, huruvida ett sådant be-

Motioner om fyrhjuliga invalidfordons undantagande från fordonsbeskattning.

sked från Kungl. Maj:t skall vara belagt med stämpelavgift. Det skulle kunna bli fråga om rätt betydande belopp för sökanden i detta fall. Därför har jag försökt taga reda på om bevillningsutskottet gjort något uttalande på denna punkt. Så vitt jag kan finna har man emellertid inte sagt någonting i detta hänseende. Det lär emellertid vara på det sättet att en resolution i ett dylikt ärende — även om den innebär ett avslag på framställningen — skulle kunna lämnas utan ett sådant stämpelförfarande, och detta anser jag skulle vara till huggnad för dem det vederbör.

Av allt att döma kommer emellertid dispens att lämnas i ringa utsträckning såvida inte Kungl. Maj:t anser sig kunna tillämpa en välvilligare bedömningsgrund, särskilt i de fall då bilen är oundgängligen nödvändig för invalidens och hans familjs försörjning.

Men, herr talman, huvudsaken är dock inte detta utan det är frågan om den ordinarie bilskatten. Utskottet har kunnat meddela, att man just i detta avseende kan hoppas någonting av den utredningsman som för närvarande sysslar med detta ärende. Man förväntar att utredningsuppdraget skall kunna vara slutfört någon gång i slutet av detta år. Jag vill därför för dagen liksom utskottet uttala den förhoppningen, att frågan om beskattningen av invalidfordon får sin snara lösning. Jag vill dessutom gå ett steg längre och säga, att jag hoppas att lösningen blir positiv och i den anda som motionen antyder. Det är för övrigt enligt mitt förmenande en ren och klar konsekvens av våra övriga anordningar när det gäller de partiellt arbetsföra. Vi ha lagt ned inte ringa kostnader i andra sammanhang för att tillfredsställa de partiellt arbetsföres behov, och dessa åtgärder hänga samman med den nya syn man numera lägger på invalidernas ställning och möjligheter i det moderna samhället.

Jag har som sagt inget yrkande.

Herr KRISTENSSON i Osby: Herr talman! Det är uppenbart att den sak som herr Hagård talade för är behjärtansvärd. Man skall inte lägga sten på bördan för invaliderna utan försöka underlätta deras tillvaro i görligaste mån. Emellertid är frågan om fordonsbeskattningen föremål för en utredning som man väntar skall bli klar i slutet av detta år. Problemet därvidlag är närmast att avgränsa invalidfordon från andra fordon. En skrivelse från de värföras riksorganisation är översänd till utredningsmannen, och man måste därför räkna med att utredningsmannen kommer att överväga denna sak. Utskottet har för sin del uttalat den förhoppningen, att denna fråga skall få en snar lösning, och i den förhoppningen vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 16.

Föredrogos vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkande nr 6, i anledning av väckta motioner om tullfrihet och skattelättnader för vissa terränggående, för försvaret lämpade motorfordon;

första lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ lagen den 29 november 1946 (nr 722) med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret, så ock om fortsatt giltighet av samma lag; och

andra lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av 32 § 2 mom. vägtrafikförordningen.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtanden hemställt.

Motion ang. ändring i 7 § lagen om semester.

§ 17.

Motioner om förlängd semester för vissa arbetstagare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner om förlängd semester för vissa arbetstagare med särskilt pressande eller hälsofarligt arbete.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr GAVELIN: Herr talman! Jag har endast ett par ord att säga i föreliggande fråga.

Utskottet har enhälligt avstyrkt vår motion, och jag måste erkänna att vi, när vi framburo den, voro ganska säkra på att vi inte skulle kunna vinna riksdagens öra för detta förslag så snart efter det den nya lagen trätt i kraft. Vi anse emellertid att den sak vi ha fört fram är så viktig, i synnerhet för gruvarbetarna under jord, att vi ändå velat väcka motionen. Vi anse att vi på allt sätt böra aktualisera frågan, och vi hoppas att det så småningom skall bli möjligt att förbättra semesterförhållandena för dessa grupper.

Jag är särskilt angelägen om att uttala vår tillfredsställelse med utskottets ytterligare understrykande av att den lag, som antogs förra året, endast är en minimilag och att det alltså ankommer på de berörda grupperna, närmast på fackföreningsfolket, att söka förbättra semesterförhållandena i de fall där det anses vara behövt. Jag vill endast understryka, att fackföreningsfolket bör ta fasta på den saken och att utskottet återigen har framhållit att detta är en minimilag.

Jag har inte något yrkande utan nöjer mig med utskottets skrivning, där de synpunkter understrykas som jag här har åberopat.

Fru JOHANSSON i Norrköping: Herr talman! Jag kunde egentligen avstå från

att tala på utskottets vägnar, eftersom motionären inte har ställt något yrkande mot utskottets hemställan, men jag vill ändå belysa hur denna fråga ligger till.

När vi genomförde 1938 års semesterlag, sades det att detta var en minimilag och att semestertiden skulle förlängas så snart det fanns ekonomiska möjligheter till det. Nu veta vi att det dröjde ganska länge innan vi kunde genomföra treveckorssemester för alla. Under den tiden fingo emellertid arbetare med strängt arbete och ungdom under 18 år förskott på den treveckorssemester som man hoppades senare kunna genomföra för alla. Sälunda fingo gruvarbetarna under jord sin semester förlängd till tre veckor några år före andra arbetargrupper.

Nu skall jag gärna erkänna, att gruvarbetarna ha ett särskilt tungt arbete, som motionären sade, men vi måste tänka på att den semesterlag, som vi genomförde förra året, ännu inte har trätt i kraft och för stora grupper inte kommer att göra det förrän nästa år. Jag tycker då man kan vänta med att begära en utvidgning av semestern för vissa grupper. Man får besluta förbättringar någorlunda i den takt som man har möjlighet att genomföra dem.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 18.

Motion ang. ändring i 7 § lagen om semester.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion angående ändring i 7 § lagen om semester.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 26, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Olofsson* i Höganäs *m. fl.*

Motion ang. ändring i 7 § lagen om semester.

hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning beträffande en ändring eller komplettering av 7 § semesterlagen, så att vissa i motionen påtalade olägenheter bleve undanröjda.

Utskottet hemställde, att förevarande motion, II: 26, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid

Herr **OLOFSSON**: Herr talman! Den fråga vi ha framfört i denna motion är icke ny här i riksdagen. Alltsedan semesterlagens tillkomst har det med jämna mellanrum framförts krav på en ändring av 7 §, och detta ständiga aktualiserande av frågan visar kanske bättre än någonting annat att det är något fel på kvalifikationsbestämmelserna. Det har nu inträtt nya företeelser på arbetsmarknaden som i ännu tydligare dager framhäva lagens ojämna och slumpartade verkningar.

Det finns arbetargrupper som på grund av arbetets pressande art fått femdagarsvecka, och för dem kunna lagens verkningar bli mycket ojämna. I min hemort, om jag får ta detta för mig näraliggande exempel, ha vi både gruvarbetare och ovanjordsarbetare anställda inom samma industriföretag. Om en gruvarbetare och en ovanjordsarbetare samtidigt råka ut för en sjukdom och bli sjukskrivna i 20 dagar, bli lagens verkningar för dem olika, beroende på tidpunkten då sjukdomen inträdde. Om sjukdomen inträder omkring den 10 i månaden, förlora de vardera en och en halv semesterdag, men om sjukdomen inträder omkring den 22, får lagen helt andra verkningar. Då förlorar inte ovanjordsarbetaren någon semesterdag, men gruvarbetaren förlorar tre. Det är naturligtvis i högsta grad otillfredsställande att tidpunkten för sjukdomens inträde och inte sjukdomens varaktighetstid är avgörande för lagens verkningar.

Nu kan man ju säga, att verkningarna bli sådana därför att gruvarbetaren har femdagarsvecka och att semesterbortfallet inte spelar någon roll då han har så många fridagar ändå. Så enkelt kan man emellertid inte se på problemet. Femdagarsveckan har ju tillkommit på grund av arbetets art. Tidigare hade gruvarbetare längre lagstadgad semester än övriga, men nu är den lagstadgade semestern densamma för dem som för andra grupper. Det kan dock faktiskt i många fall inträffa att gruvarbetaren får kortare semester än övriga arbetargrupper.

Jag förstår väl att man inte för varje detaljanmärkning mot en stor lag kan igångsätta en omfattande utredning. Men vi anse att det inte behövs någon större utredning för att man skall komma till rätta med detta missförhållande. Vi förutsätta att det inte blir nödvändigt med någon genomgripande reform utan att man kan bibehålla lagens nuvarande konstruktion. Man kan enligt vår mening bibehålla kalendermånadsberäkningen och sextondagarsfaktorn men genom en kompletterande bestämmelse, om jag så får säga en spärregel, begränsa slumpens skördar.

Vi ha i motionen föreslagit att man som grundprincip skall ha kvar kalendermånadsberäkningen och sextondagarsfaktorn men att det skall tilläggas, att en arbetstagare som har sammanlagt exempelvis 240 arbetsdagar dock skall ha full semester. Vi äro inte övertygade om att just 240 är det lämpligaste antalet dagar, men den eventuella utredningen skulle kunna närmare fastställa antalet dagar. Det är nämligen bara en utredning vi begära.

Nu har utskottet med en mycket välvillig motivering avstyrkt motionen. Det är ju trevligt med en välvillig motivering men inte så värst effektivt om man vill åstadkomma en ändring i en sak som man tycker tarvar en förbättring.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Motion ang. ändring i 7 § lagen om semester.

Herr DAHLGREN: Herr talman! Jag har begärt ordet i anslutning till motionens yrkande och utskottets utlåtande för att framföra min uppfattning om denna fråga, som vi tidigare ha berört vid flera tillfällen.

Vad det gäller motionen vill jag först säga, att jag har svårt att förstå motionären, när han menar att man skall gagna vissa arbetargrupper, främst de grupper som ha femdagarsvecka, men sedan säger att man skulle kunna bygga ut 7 § med en kompletteringsregel av innebörd att en arbetstagar, som varit anställd under hela kvalifikationsåret och haft sammanlagt 240 arbetsdagar, skulle ha rätt till full semester. Nu har en arbetare med femdagarsvecka i runt tal 250 arbetsdagar på hela året. Då skulle en arbetare för att över huvud taget ha denna rätt enligt den regel, som motionärerna tänka sig, ha maximalt antal arbetsdagar på året. Det kan ju inte gå ihop med att man talar om folk som varit frånvarande på grund av sjukdom. Siffran 240 är tydligen tilltagen i överkant. Jag vill emellertid inte uppehålla mig mera vid det.

Som jag tidigare har framhållit anser jag att denna fråga sammanhänger med en annan fråga, eller rättare sagt att det är en annan fråga som måste lösas först, nämligen om rätt till semesterlön. Det är rätten till semesterlön som är avgörande för arbetarnas möjlighet att ta ut semester och inte tvärtom. Vi veta av praktisk erfarenhet att det finns många arbetare som efter sjukdomsfall inte ha möjlighet att ta ut den semester de skulle ha rätt till. Detta problem ställdes fram i en motion 1948, och då fanns även en annan motion som gick in just på frågan om rätten till semester. Dessa båda motioner bifölls, och riksdagen hemställde om en utredning. Jag hade då tillfälle att säga, och jag kan upprepa det nu, att det finns länder, betydligt mindre än vårt och som det förefaller ekonomiskt svagare, exempelvis Norge, som ha löst detta problem och

givit sina arbetare en betydligt bättre semesterlagstiftning än den vi ha.

Jag hade inte tänkt ta till orda, och jag skall inte vidare gå in på frågan. När nu utskottet hänvisar till den beslutade utredningen, tillåter jag mig bara uttala den förhoppningen, att statsmakterna skola se till att den av riksdagen begärda utredningen äntligen kommer till stånd.

Herr GUSTAFSON i Göteborg: Herr talman! Herr Olofsson i Höganäs har tagit upp en detalj i det stora problemkomplex som förhållandet mellan semester och sjukdom utgör, och jag kan vitsorda att det problemet har stor aktualitet på många arbetsplatser. Nu har ju riksdagen, som lagutskottet här har skrivit, redan 1948 hemställt hos Kungl. Maj:t om en utredning över hela detta område. Man kan ju tycka att det har gått ganska lång tid, snart fyra år, sedan riksdagen gjorde denna hemställan, och det var i känslan därav som jag tidigare under årets riksdag tillät mig interpellera socialministern om när man kan vänta ett förslag på detta område. Jag hoppas att vi skola få ytterligare material till att diskutera denna fråga när svaret på den interpellationen lämnas.

Fru JOHANSSON i Norrköping: Herr talman! Det är här fråga om hur man skall beräkna kvalifikationstiden för semester, och det är ett spørsmål som har varit uppe vid flera tillfällen. Utskottet behandlade det senast förra året när vi genomförde treveckorssemestern, och vi hänvisade vid det tillfället till att departementschefen i propositionen hade talat om att det var vissa spørsmål som skulle tagas under övervägande. Man var inte beredd att göra det då, och utskottet avslög därför de motioner i detta ämne som då väcktes.

Den motionen som vi i dag behandla rör ett gränsfall. Jag tycker nog att den i viss mån hör samman med frågan om huruvida man skall behandla frånvaro

Motioner om förtydligande av vägtrafikförordningens bestämmelser beträffande gåendes skyldigheter att åtlyda trafikljussignaler, m. m.

på grund av sjukdom på samma sätt som frånvaro på grund av olycksfall eller yrkessjukdom och räkna de dagarna som kvalifikationstid för erhållande av semester.

Senast förra året hade vi dessa spörsmål uppe till behandling. Vi ansågo därför inom utskottet att vi inte återigen kunde begära en utredning, helst som vi begärde en utredning 1948 om precis samma spörsmål.

Jag får med vad jag här har sagt yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 19.

Motioner om förtydligande av vägtrafikförordningens bestämmelser beträffande gåendes skyldigheter att åtlyda trafikljussignaler, m. m.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om förtydligande av vägtrafikförordningens bestämmelser beträffande gåendes skyldigheter att åtlyda trafikljussignaler, m. m.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr BIRKE: Herr talman! Jag har tillsammans med några medmotionärer yrkat på vissa förändringar i vägtrafikförordningen i syfte att minska trafikolyckorna. Bland annat ha vi föreslagit att det skall införas en föreskrift om att bilar skola ha dubbla baklyktor jämte reflexanordning. För närvarande ha ju i regel lastbilarna endast en baklykta, och den kan det ju bli fel på när bilen är parkerad. Det föreligger då risk för att andra bilar köra på den som inte har något stoppljus. Det har förekommit många dödsfall på sista ti-

den just av denna orsak. Vi motionärer ha ansett att man som en säkerhetsåtgärd skulle föreskriva att alla bilar skola ha dubbla baklyktor, som nu finnas på personbilar, och dessutom reflexanordningar som fungerade även om det skulle bli fel på baklyktan.

Nu säger andra lagutskottet, som har avstyrkt motionen, att det inte har framlagts tillräckliga skäl för att man skulle ändra den vägtrafikförordning som infördes så sent som förra året. Jag måste säga, att det är ett starkt skäl att det inträffar upprepade dödsfall i trafiken på grund av att man inte har tillräckliga och tydliga bakljus vid parkering. Det är väl ett skäl för att det skulle företas en ändring.

Sedan framhålles att kostnadsskälet också skulle spela in, vilket framhölls i förra årets utskottsutlåtande. Nu är det så att en bak- och stopplykta kostar ca 10 kronor och reflexanordning 2 kronor 58 öre per styck, d. v. s. ungefär 6 kronor per par.

Emellertid har andra lagutskottet avstyrkt motionen och det är, såvitt jag förstår, meningslöst att framställa något yrkande om bifall. Jag vill bara uttala den förhoppningen, att det skall bli möjligt för Trafikfrämjandet eller andra organisationer att på frivillighetens väg åstadkomma vad man inte tycks vilja åstadkomma på lagstiftningens väg.

Herr NILSSON i Göteborg: Herr talman! Det avgörande skälet för att andra lagutskottet har avstyrkt denna motion är att den nya vägtrafikförordningen beslutades så sent som vid föregående års riksdags vårsession och att vägtrafikförordningen inte varit i kraft längre än sedan den 1 januari detta år. Om jag inte missminner mig, drog herr Birke jämte några andra motionärer samma spörsmål inför andra lagutskottets prövning när vi behand-

Motioner om allmänt barnbidrag till barn, som vistas å nomadskolorna.

lade vägtrafikförordningen. Även om jag hade en annan mening än utskottet i en hel rad av de spörsmål som därvid behandlades, ansåg jag i denna punkt liksom utskottet av skäl som vi ha angivit i utlåtandet, att det inte var möjligt eller lämpligt att då genomföra denna sak.

Nu skall jag gärna erkänna att det finns mycket som talar för att det så småningom blir nödvändigt att vidtaga ytterligare betryggande åtgärder för att främja trafiksäkerheten. Jag tror dock inte att det är välbetänkt att så snart efter det vägtrafikförordningen beslutats göra ändring. Vi få antaga att vederbörande fordonsägare ser till att belysningen på fordonen hålles i fullgott skick, och så få vi se tiden an så länge.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställen bifölls.

§ 20.

Motioner om allmänt barnbidrag till barn, som vistas å nomadskolorna.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner om allmänt barnbidrag till barn, som vistas å nomadskolorna.

Utskottets hemställen föredrogs. Därvid anförde:

Fru BOMAN: Herr talman! Eftersom lapparnas barn fortfarande gå miste om barnbidrag under den tid då barnen vistas på skolhem, till olikhet mot alla andra barn som vistas på skolhem men uppbära barnbidrag, har jag besvärat utskottet och kammaren en tredje gång i detta ärende. Jag tror knappast att jag behöver redogöra för ärendets gång under årens lopp, men det är ändå några saker jag vill nämna.

Man får inte falla för frestelsen att anse detta vara en obetydlig sak, även

om det gäller bara en mycket liten grupp. För den grupp det gäller är detta en stor sak. Man får inte nedvärdera dess betydelse. Så snart det gäller en social förmån, som i likhet med denna är av generell natur, reagerar alltid den som blir ställd utanför. Oavsett bostadsort eller andra skiljande förhållanden skulle ingenting kunna avhålla dem, som på detta sätt av misstag — ty det är ju ett misstag i lagskrivningen som förorsakat dessa svårigheter — bli lämnade utanför, att känna sig besvikna över orättvisan.

När jag väckte motionen 1949 hade andra lagutskottet kontakt med länsstyrelsen i Norrbottens län, som ju uttryckligen deklarerade sin tanke om denna fråga och helt instämde i motionens syfte att åstadkomma rättvisa. Då hade utskottet samma mening. 1950 hade utskottet sig bekant, att en utredning tillsatts, och hoppades på ett skyndsamt resultat av denna utredning. Nu är utredningen färdig, och dess betänkande är ute på remiss. Men nu har utskottet inte längre några önskingar att skicka med i frågan. Nu har det bara på fyra å fem rader skrivit, att man kan förvänta att förslag möjligen förelägges riksdagen.

Ja, det måste man väl förvänta att ett förslag skall komma, men när kommer det? Man vet ingenting om den saken. Mellan 1947 och 1952 ligger ändå en avsevärd tidrymd, som år efter år gjort orättvisan så mycket mer kännbar som man ju här kan multiplicera summan av uteblivna barnbidrag med antalet år och samtidigt konstatera att utgifterna för kläder och skor åt barnen stigit med penningvärdets fall. Det är ju så att föräldrarna till dessa barn, medan barnen vistas å skolhemmen, ändå skola giva dem kläder.

Här ha svårigheterna uppstått genom att lagen varit oklart formulerad. Det är inte bara enskilda människor, som stakat sig på denna lagstiftning. Arjeplogs kommun, som haft närmare kän-

Motioner om allmänt barnbidrag till barn, som vistas å nomadskolorna.

ning av den, har velat göra full rättvisa åt de båda grupperna av föräldrar. Det är inte lätt att skilja på dem när de bo sida vid sida i samma by och skolhemmen ligga praktiskt taget sida vid sida i samma kyrkby. Att då lämna barnbidrag till det ena barnets föräldrar, medan man innehåller det för det andras, har Arjeplogs kommun funnit svårt och därför helt enkelt betalat lika åt alla. Kommunen är nu i den knepiga situationen att staten kräver tillbaka vad som lämnats i sådana här bidrag. Jag nämner detta bara för att visa vilka svårigheter som uppstått genom att lagen varit oklart formulerad. Det bör ju vara angeläget för riksdagen att denna fråga klaras upp så att lagen kan tolkas entydigt. Det är bara detta man väntar. Men kvar står för dessa människor känslan att de bli orättvist behandlade. Lösningen på frågan enligt utredningen blir säkert inte uppmuntrande för dem det gäller. Men det blir ju en fråga som vi få återkomma till när andra lagutskottets förväntan går i uppfyllelse. Vi hoppas att den skall gå i uppfyllelse och att Kungl. Maj:t kommer att med ledning av den utredning som är gjord lägga ett förslag i frågan på riksdagens bord.

Jag har givetvis inte något yrkande att ställa i frågan. Jag har bara velat påpeka hur pass allvarligt det blir när år efter år går i en sådan här sak. Jag har som sagt intet yrkande att ställa.

Herr JACOBSON i Vilhelmina: Herr talman! Det är nog alldeles riktigt som fru Boman framhållit, att här föreligger en orättvisa mellan samernas barn och vanliga svenska nybyggares barn. För alla barn, som äro inackorderade i skolhem, i arbetsstugor och enskilda hem, erhålla föräldrarna statligt barnbidrag, men så förhåller det sig, som fru Boman nämnde, inte beträffande de föräldrar, vilkas barn äro inackor-

derade i nomadskolor. Men när nu fru Boman anser sig kunna vara belåten med det utredningsresultat, som är ute på remiss, är det väl ingenting mera att göra åt saken. Jag måste emellertid för min del säga, att det är ganska egendomligt att en sådan här, jag vill inte säga upprörande orättvisa men dock uppenbar orättvisa kunnat få pågå under så pass många år som fallet varit eller alltifrån det de särskilda barnbidragen infördes. Och allt fortfarande får den bestå bara i förväntan på utredningens resultat. Nu är det ingenting att göra åt den saken, men jag hoppas, att när utredningens förslag kommer från remissinstanserna, Kungl. Maj:t skall lägga fram en proposition så att den orättvisa, som härvidlag nu föreligger, blir undanröjd.

Herr talman! Inte heller jag har något yrkande att ställa.

Fru JOHANSSON i Norrköping: Herr talman! Här är ju en gammal bekant som fru Boman talar om. Det är tredje året i rad som vi haft att behandla samma ärende. Jag vill säga fru Boman, att utskottet inte ansett att detta är en liten fråga, som vi velat fuska ifrån oss, utan vi ha nog tagit ganska allvarligt på saken. Vi sade vid första tillfället då frågan var uppe, att det borde vara jämställdhet mellan barn som voro intagna på olika anstalter. När frågan första gången var före i andra lagutskottet och skickades ut på remiss, svarade socialstyrelsen oss, att det skulle tillsättas en utredning för alla dessa spörsmål, som gällde barn som voro intagna på olika anstalter. Vi skrevo mycket välvilligt och hoppades också på denna utredning. Fru Boman kom igen 1950. Då var utredningen redan i gång, och vi hade ingenting annat att göra från utskottets sida än att säga, att vi hoppades att utredningen skulle ta upp dessa problem i samband med de spörsmål, som den i övrigt hade att

Ändring av språkformerna i riksdagens protokoll. — Motion om viss ändring av bestämmelserna i 2 § kungörelsen angående rätt att inneha radiomottagningsapparat.

syssla med. Nu kommer fru Boman igen, då utredningen blivit färdig och dess förslag är på remiss. Man vet ju inte vad remissuttalandena komma att ge vid handen och inte heller vad det kommer att bli för behandling av frågan, när den til syvende og sidst kommer hit. Vi ha ingenting annat att göra än att hänvisa till utredningen, och vi kunna inte från utskottets sida ideligen skriva välvilligt men inte ha annat att hänvisa till än att det pågår en utredning. Och när vi i år haft att påvisa att utredningen är klar, måste fru Boman lugna sig, tills vi få se vad utredningen har för förslag och vad det blir av det när det så småningom kommer till riksdagen.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 21.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion angående utökning av den tid, varunder allmänt barnbidrag skall utgivas.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 22.

Ändring av språkformerna i riksdagens protokoll.

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 1, över motion angående ändring av språkformerna i riksdagens protokoll.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde

Herr ERICSSON i Näs: Herr talman! Jag får tacka beredningsutskottets ledamöter, ingen nämnd men heller ingen glömd.

Jag skall inte upprepa den motive-ring, som jag angivit i motionen för att vi önskar en sådan åtgärd som den nu

av utskottet tillstyrkta. Jag är glad över det skedda och över att, när vi skall försöka popularisera riksdagstrycket, den allmänhet som läser riksdagsprotokollen därvid också får möjlighet att möta samma språk, som man är van vid från press och litteratur.

Och när jag nu ser att beredningsutskottet självt från och med nu skriver utlåtandena med det språk som jag önskat, ber jag ännu en gång att bara få tacka och yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 23.

Motion om viss ändring av bestämmelserna i 2 § kungörelsen angående rätt att inneha radiomottagningsapparat.

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 2, över motion om viss ändring av bestämmelserna i 2 § kungörelsen angående rätt att inneha radiomottagningsapparat.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr EDSTRÖM: Herr talman! Det nuvarande systemet med att man skall betala full licens för varje högtalare, som en industri låter installera till trevnad för sina arbetare för att ge dem musik under arbetet, kan väl inte anses tillfredsställande. Det har ju flera gånger varit tal om att man borde få en ändring till stånd, men det har inte lyckats trots uppvaktningar från flera håll. Jag tror nog att de som vilja göra sådana anläggningar borde hjälpas på något sätt, och jag tycker att utskottet ger en mycket kraftig grund härför när det säger så här: »Många företag uppgives nämligen icke utnyttja radioutsändningarna utan låter utföra musik under arbetet genom att använda egna skivarkiv.» Det är ock-

Motion om åtgärder mot fortsatt organiserad import av utländsk arbetskraft till Sverige.

så vad som inträffat nu, nämligen att just därför att man skall betala för 50 apparater om man har en sådan anläggning, så kan man inte ha dem anslutna till radion utan måste själv åstadkomma den musik, som är nödvändig för att skapa denna trevnad, genom att spela skivor. I Göteborg gjordes en anläggning just för ett 50-tal högtalare, som hade anslutning till radion under nära 3 år. Men så fick vederbörande en räkning från telegrafverket på 3 års licenser för 50 apparater, och det hade naturligtvis genast till följd att man omedelbart stängde av anläggningen och själv försökte på annat sätt skapa underhållning genom musik per skivor.

Jag har intet yrkande, herr talman, men jag tycker att telegrafverket å sin sida skulle försöka göra något för att hjälpa dem, som försöka skapa trevnad för sina arbetare, och inte lägga hinder i vägen för dem i det avseendet.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 24.

Motion om åtgärder mot fortsatt organiserad import av utländsk arbetskraft till Sverige.

Föredrogs andra kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 3, över motion om åtgärder mot fortsatt organiserad import av utländsk arbetskraft till Sverige.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde

Herr JOHANSSON i Stockholm: Herr talman! Andra kammarens allmänna beredningsutskott, som avstyrkt vår motion, har i ingressen till sin motivering angivit vår arbetskraftimport från Danmark, Norge och Finland å ena och från övriga länder å andra sidan. På det sättet har den av mig anförda siffran, 118 500 arbetsanställda utlänningar, re-

ducerats till 42 000, vilket innebär en ökning med endast 6 500 under den tidrymd som avses. Men man bör inte här glömma bort det stora antal utlänningar, framför allt balter, som kom hit efter tyskarnas avmarsch eller dessförinnan och som sedan på löpande band blivit svenska medborgare. De borde egentligen räknas med i den inflyttade arbetskraften.

Utskottet uttalar sig principiellt för en fri arbetsmarknad mellan de nordiska länderna. Denna internordiska trafik har dock i praktiken blivit enkelriktad. Fackförbunden ha anmärkt på att yrkeskolleger från andra nordiska länder ha fritt tillträde till den svenska arbetsmarknaden, utan att svenskarna ha motsvarande möjligheter i dessa länder.

Sedan skola vi inte heller bortse från att läget har förändrats betydligt genom den politik regeringen och riksdagsmajoriteten anbefallt, en politik som enligt statsministerns ord kan leda till lokal arbetslöshet. För att motverka löneglidningen ha ju nu även sådana, som tidigare varit positiva, i viss mån ändrat mening.

Man behöver väl inte här erinra om de betydande permitteringarna och korttidsarbetena vid textil- och beklädnadsindustrierna samt vid firmor som Suchard, Volvo och Tönseth eller om den begynnande åtstramningen inom sko- och möbelindustrierna och andra industrier, som tillverka vissa konsumtionsvaror. Det är klart att även sådana fackföreningar, som tidigare under huvudorganisationernas tryck och med viss tveksamhet ha anbefallt eller gått med på import av utländsk arbetskraft, i dag se annorlunda på saken. Att motståndet i fackföreningarna är mycket starkare nu, torde också vara bekant för riksdagens ledamöter. Jag tar ett färskt exempel. Både arbetsmarknadsstyrelsen och »Metalls» ledning ha satt in hela sin auktoritet på att få den stora metallarbetarfackföreningen i Hofors

Motion om åtgärder mot fortsatt organiserad import av utländsk arbetskraft till Sverige.

att gå med på sådan import av utländsk arbetskraft, men trots detta fick överdirektör Curtman och »Metalls» ombudsman två gånger å rad bakslag av en praktiskt taget enig fackförening. Det är ju framför allt i detta fack man nu vidtager permitteringar, och det är där samt i textil- och beklädnadsindustrierna som den utländska arbetskraften i betydande utsträckning är anställd. Där ha de utländska arbetarna också i vissa fall erhållit en rad förmåner, som icke ha kommit svenska arbetare till del, till exempel när det gäller bostäder, arbetsvillkor och garanterat arbete under viss tid. När nu avskedandena komma, följer man visserligen den gamla regel, som vunnit hävd i svensk fackföreningsrörelse, nämligen att den sist intagne skall först gå. Den regeln mena vi också skall följas. Men jag tror att riksdagens ledamöter icke äro främmande för de stämningar, som komma att uppstå och som redan börja ge sig till känna, när svenska arbetare kastas ut på gatan, medan utlänningarna få gå kvar.

Vi ha i vår motion vänt oss emot en fortsatt import av utländsk arbetskraft, och det är den saken utskottet går emot. Utskottet hänvisar till att tillströmningen av dessa arbetare kontrolleras av arbetsmarknadsstyrelsen och att varje avgörande sker i samråd med fackförbund eller fackförening. Men med vad jag här anfört om de ändrade synpunkterna just från fackföreningshåll inses ju, att hela läget håller på att omvärderas och att nya försök till arbetskraftimport torde komma att möta ganska stort motstånd.

Jag var nyligen nere i Hälsingborg — för att ta ett exempel. Jag skulle kunna ta många andra. Där har det gått så långt med invasionen av utländsk arbetskraft, att av 1 000 invånare i staden äro 17 utlänningar. Det är självklart att man i sådana städer är alldeles särskilt känslig för dessa problem, särskilt som

tillströmningen i dag är störst där arbetstillgången är minst. Jag tror därför att både arbetsmarknadsstyrelsen och utskottet under den närmaste tiden få känna av denna opinion så starkt, att de få anledning revidera den uppfattning, som kommer till synes i föreliggande utskottsutlåtande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr SVENSSON i Alingsås: Herr talman! Det förhåller sig så, som den föregående ärade talaren också var inne på, att när det gäller den nordiska arbetskraften, så sanktionerade riksdagen redan 1945 en ratifikation av en kungl. proposition, som innebär en friare arbetsmarknad för de nordiska ländernas arbetstagare. Det beslutet fattades i båda kamrarna utan någon som helst opposition, och samtliga partier tycktes vara överens om att det var en ändamålsenlig åtgärd som den gången vidtogs. Om förhållandena nu ha ändrats så sedan 1945, att man i dagens läge icke önskar ett nordiskt samarbete på denna linje och i den omfattning som ägt rum sedan 1945, tillkommer det väl riksdagen att företaga en revidering av den uppfattning som bar upp beslutet att sanktionera den överenskommelse som träffades vid ett socialministermöte i Oslo.

Vad sedan gäller frågan om den utomnordiska arbetskraften är det givet att det kan diskuteras om man i ett visst läge skall utnyttja en möjlighet att importera utländska arbetare — om jag får använda det uttrycket — för fullgörande av sådana arbetsuppgifter för vilka det kan råda brist på arbetskraft inom landet. Jag är medveten om, herr Johansson i Stockholm, att det på den svenska arbetsmarknaden kan komma att inträffa förhållanden, kanske ganska snart, som göra att denna import kan behöva strypas åt. Detta är inte heller

Motion om åtgärder mot fortsatt organiserad import av utländsk arbetskraft till Sverige.

främmande för utskottet, vilket framgår av den skrivning vi ha gjort i utlåtandet.

Det ligger i sakens natur — när dessa prövningsmöjligheter föreligga från statliga organ, från arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnderna samt från fackförbundsledningarna — att dessa kunna hävda sig så, att man avväger åtgärderna efter den rådande situationen. Man kan ta hänsyn till vad som ur landets synpunkt är förmånligt och icke förmånligt samt vidtaga eller låta bli att vidtaga en kollektiv överföring av utländsk arbetskraft till Sverige. Dessa möjligheter att pröva, innan några åtgärder vidtagas, tror jag förefinnas hos prövningsorganen även i fortsättningen, så att man kan inrikta sig efter de förhållanden, som råda på den svenska arbetsmarknaden. Man kan därför med tillförsikt överlåta åt dessa prövningsorgan att gemensamt med de svenska fackorganisationerna bedöma huruvida en organiserad överföring av utländsk arbetskraft är erforderlig eller icke.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JOHANSSON i Stockholm: Herr talman! Det torde dock vara utskottets ledamöter bekant, att det även nu på sina håll pågår förberedelser för en ganska betydande arbetskraftsimport, bland annat för vägarbetena.

Jag nämnde Hälsingborg. Jag skulle kunna tillägga att det har varit planer å bane att importera danska murare till Stockholm i stor utsträckning. Detta fick fackförbundet avstyrt, så att det endast kom hit några få, men detta skedde vid samma tidpunkt som ett stort antal stockholmsmurare gingo arbetslösa.

Herr Svensson i Alingsås, som kommer från en stad, där Suchardfabrikens nedläggande nyligen väckt allmän uppmärksamhet över hela landet och där textilindustrin är mycket betydande, tycker jag borde ha kommit till insikt

om att den tidpunkt han talar om redan är kommen, då man bör sätta en gräns för importen av utländsk arbetskraft.

Herr ANDERSSON i Dunker: Herr talman! Som ledamot av arbetsmarknadsstyrelsen kan jag försäkra, att vad som här framhållits i utskottets utlåtande och av utskottets talesmän är fullt i överensstämmelse med de verkliga förhållandena. Det sker ingen som helst annan organiserad import av arbetskraft än den, som går igenom arbetsmarknadsstyrelsen och som sker efter dess noggranna kontroll och undersökning. För det första skall det föreligga ett verkligt behov av sådan arbetskraft, och för det andra sker importen helt i samförstånd med vederbörande fackförbund.

Där denna import förekommit under den senaste tiden, har det gällt speciella yrkesarbetare, som man lidit brist på här i landet och som det funnits överskott på i andra länder. Det har också förekommit sådan import när det gällt skogsarbete, men framför allt har det varit fråga om vissa yrkesarbetare. Jag vet hur ytterligt noggrant man från arbetsmarknadsstyrelsens sida prövat, att det verkligen föreligger ett behov härvidlag, och att man från fackförbundshåll är helt införstådd med importen och anser den önskvärd. Jag kan också försäkra, att man från arbetsmarknadsstyrelsens sida kommer att vara ytterligt försiktig och känslig för det rådande läget på arbetsmarknaden här i landet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kamraren utskottets hemställan.

§ 25.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet, nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde; samt

från bevillningsutskottet, nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni

1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker.

§ 26.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 5.02 e. m.

In fidem
Gunnar Britth.